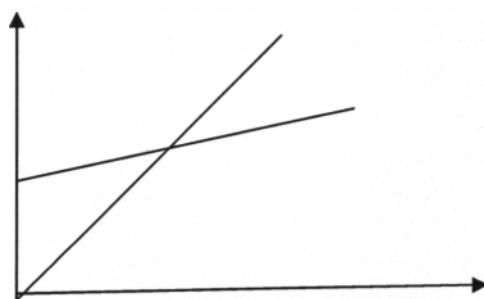
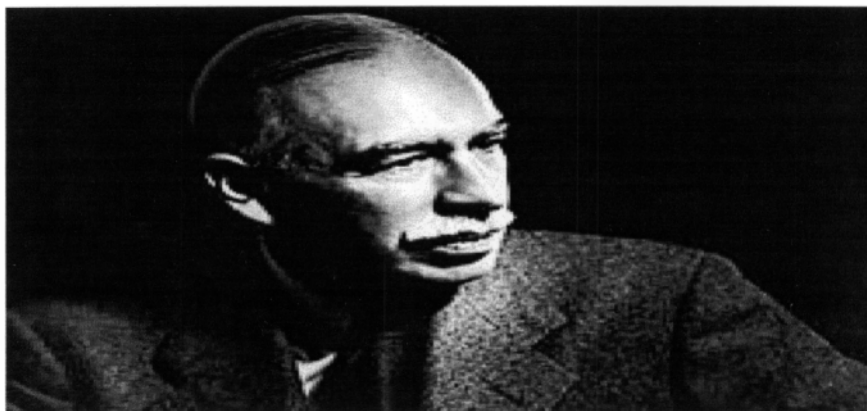

**Τ.Ε.Ι. ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ,
ΣΧΟΛΗ: ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ,
ΤΜΗΜΑ: ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ.**

**ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ,
ΜΑΡΙΑ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΟΥ.**

**ΘΕΜΑ:
«Ο JOHN MAYNARD KEYNS ΣΤΗΝ ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ
ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ».**

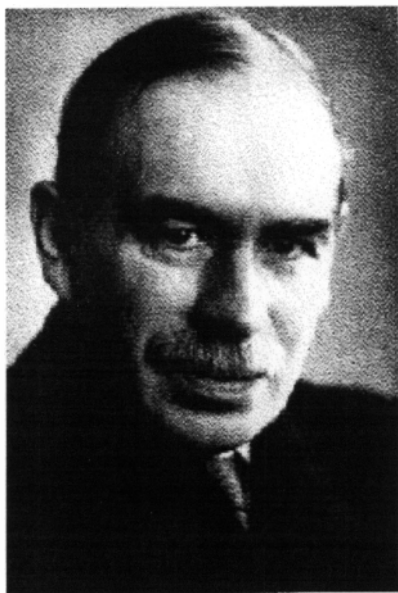

ΔΑΠΑΝΕΣ-ΕΙΣΟΔΗΜΑ

ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: κρ. ΗΛΙΑΣ.ΜΑΚΡΗΣ.

ΚΑΛΑΜΑΤΑ 2009

John Maynard Keynes, 1883-1946.

JM Keynes

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΘΕΜΑ :

**«Ο JOHN MAYNARD KEYNES
ΣΤΗΝ ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ
ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ».**

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΜΕΡΟΣ Α: ΥΠΟΒΑΘΡΟΥ.	ΓΕΝΙΚΑ ΣΗΜΕΙΑ – ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΘΕΩΡΗΤΙΚΟΥ	4
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1.	ΤΙ ΘΕΛΕΙΣ ΝΑ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ, ΠΩΣ ΘΑ ΤΟ ΚΑΝΕΙΣ, ΓΙΑΤΙ ΑΣΧΟΛΕΙΤΑΙ ΜΕ ΑΥΤΟ ΚΤΛ}.	4
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2.	ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΚΑΤΑΓΩΓΗ, ΜΟΡΦΩΣΗ, ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΣΤΑΔΙΟΔΡΟΜΙΑ, ΕΡΕΥΝΕΣ ΣΥΓΓΡΑΦΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΤΛ.	11
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3.	ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΤΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΘΕΩΡΙΩΝ ΠΡΙΝ ΤΟΝ ΚΕΥΝΣ. (Η ΘΕΣΗ ΤΟΥ ΚΕΥΝΣ ΚΑΙ Η ΜΕΤΕΠΕΙΤΑ ΑΝΤΙΔΡΑΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΔΙΚΗ ΤΟΥ ΘΕΣΗ).	
	<ul style="list-style-type: none"> 3.1. Οι στοχαστές πριν τους κλασικούς. 3.2. ΟΙ ΚΛΑΣΙΚΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΟΛΟΓΟΙ. 3.2.1. Η κλασική προσέγγιση. ΘΕΩΡΙΑ : ΤΟ ΑΟΡΑΤΟ ΧΕΡΙ. 3.2.2. ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΚΛΑΣΙΚΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΟΛΟΓΩΝ. 3.3. Οι νεοκλασικοί οικονομολόγοι. 3.4. Η κλασική μικροοικονομία. 3.5. Η επανάσταση του Keynes. 	
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4.	ΤΟ ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ ΤΗΣ ΘΕΩΡΙΑΣ ΤΟΥ ΚΕΥΝΣ ΚΑΙ ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΜΕΣΑ ΣΤΟ ΟΠΟΙΟ ΔΙΑΜΟΡΦΩΘΗΚΕ.	20
	<ul style="list-style-type: none"> Αναφορά στην μακροοικονομία. Εξοικείωση με την μακροοικονομία. ΣΥΝΤΟΜΗ ΑΝΑΦΟΡΑ ΤΗΣ ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ. 4.1. Η ΓΕΝΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ, ΤΟΥ ΤΟΚΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΣ. 4.1.1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ: 4.1.2. ΟΙ ΡΙΖΕΣ ΚΑΙ Η ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΘΕΩΡΙΑΣ, ΠΗΓΕΣ ΚΑΙ Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥΣ. Ο ΠΥΡΗΝΑΣ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ. 4.1.3. ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΘΕΩΡΙΑΣ ΤΟΥ ΚΕΥΝΣ. ΟΡΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΙΔΕΕΣ. 4.2. ΕΠΙΛΟΓΗ ΜΟΝΑΔΩΝ 4.3. Η ΠΡΟΣΔΟΚΙΑ ΩΣ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΤΙΚΟΣ ΠΑΡΑΓΟΝΤΑΣ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ. 4.4. Ο ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ, ΤΗΣ ΑΠΟΤΑΜΙΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΠΕΝΔΥΣΗΣ. 4.4.1. ΑΠΟΤΑΜΙΕΥΣΕΙ ΚΑΙ ΕΠΕΝΔΥΣΗ. 4.5. ΤΟ ΚΟΣΤΟΣ ΧΡΗΣΤΗ. 	
ΜΕΡΟΣ Β:	ΕΜΠΕΙΡΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ.	58
	Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΚΕΥΝΣΙΑΝΗΣ ΘΕΩΡΙΑΣ : ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ , ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΚΡΙΤΙΚΗ.	
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5.	Η ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΘΕΩΡΙΑΣ ΤΟΥ ΚΕΥΝΣ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΗΣ ΑΛΛΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΣΧΟΛΕΣ ΚΑΙ ΟΙ ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ.	58
	<ul style="list-style-type: none"> 5.1. Η κλασική προσέγγιση. ΘΕΩΡΙΑ : ΤΟ ΑΟΡΑΤΟ ΧΕΡΙ. 5.2. Η Κευνσιανή προσέγγιση . ΜΙΑ ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΟΛΗΣ ΤΗΣ ΘΕΩΡΙΑΣ (ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ), ΤΟΥ ΚΕΥΝΣ. 5.3. Η ΚΕΥΝΣΙΑΝΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ. 5.4. Η ΚΕΥΝΣΙΑΝΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΟΙ ΑΝΤΙΔΡΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΘΕΩΡΙΑ ΠΡΙΝ ΤΟΝ ΚΕΥΝΣ. 5.5. Η νεοκλασική σύνθεση. 5.6. Η κλασική επανακαμψη και οι νέες θεωρίες. 5.7. Η μαρξιστική επανάσταση. 	
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6.	Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΘΕΩΡΙΑΣ ΤΟΥ ΚΕΥΝΣ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΑΛΛΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ «ΣΧΟΛΕΣ».	66

- 6.1. ΓΕΝΙΚΑ ΠΕΡΙ ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΑ.
ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ: ΣΕ ΑΝΑΦΟΡΕΣ ΣΥΓΚΡΙΣΕΙΣ ,
ΔΙΑΦΩΝΙΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΛΟΓΩΝ, ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΩΝ,
ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ ΚΑΙ ΘΕΩΡΙΩΝ.
ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΓΝΩΜΕΣ ΚΑΙ ΘΕΩΡΙΕΣ ΣΗΜΑΝΤΙΚΩΝ
ΟΙΚΟΝΟΜΟΛΟΓΩΝ ΠΟΥ ΕΧΟΥΝ ΑΦΗΣΕΙ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ
ΣΤΙΓΜΑ ΣΤΗΝ ΕΠΟΧΗ.
- 6.2. ΠΙΑΤΙ ΔΙΑΦΩΝΟΥΝ ΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΟΛΟΓΟΙ.
ΑΝΤΙΔΡΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΣΥΜΦΩΝΙΕΣ.
ΚΑΙ ΤΙ ΘΕΣΗ ΠΑΙΡΝΟΥΝ ΓΙΑ ΝΑ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΟΥΝ
ΤΙΣ ΘΕΩΡΙΕΣ ΤΟΥΣ.
- 6.3. ΚΛΑΣΙΚΟΙ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΚΕΙΝΣΙΑΝΩΝ.
- 6.4. Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΑΝΤΙΠΑΡΑΘΕΣΗΣ ΚΛΑΣΙΚΩΝ –
ΚΕΙΝΣΙΑΝΩΝ.
- 6.5. ΜΙΑ ΕΝΙΑΙΑ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΗΣ ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ.
ΣΥΜΦΩΝΗ ΓΝΩΜΗ ΜΕΤΑΞΥ ΚΛΑΣΙΚΩΝ – ΚΕΙΝΣΙΑΝΩΝ.
- 6.6. ΜΟΝΕΤΑΡΙΣΜΟΣ - ΜΟΝΕΤΑΡΙΣΤΕΣ :

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7.

72

- 7.1. Η ΚΕΥΝΣΙΑΝΗ ΘΕΩΡΙΑ ΚΑΙ ΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΚΡΙΣΕΙΣ
7.2. ΑΡΘΡΑ, ΣΧΟΛΙΑ ΚΑΙ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΙ ΓΙΑ ΤΟΝ ΚΕΥΝΕΣ
ΕΠΙΒΕΒΑΙΩΣΗ ΤΩΝ ΘΕΩΡΙΩΝ ΤΟΥ, ΕΠΙΒΡΑΒΕΥΣΗ ΣΤΗΝ
ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΕΠΟΧΗ.
Επιστροφή στη φιλοσοφία του Κέντς.

7.2.1. Ο Keynes στην Αμερική.

7.2.2. Ο Keynes στην Ελλάδα

**ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ
ΕΠΙΛΟΓΟΣ**

82

82

**ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.
ΘΕΩΡΙΑ ΣΥΝΟΛΙΚΗΣ ΖΗΤΗΣΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΦΟΡΑΣ.**

83

85-96

ΜΕΡΟΣ Α: ΓΕΝΙΚΑ ΣΗΜΕΙΑ – ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΘΕΩΡΗΤΙΚΟΥ ΥΠΟΒΑΘΡΟΥ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ :

Εν έτη 2008, έχει ξεσπάσει το φαινόμενο της οικονομικής κρίσης το οποίο βρίσκεται σε έξαρση στην Ελλάδα αλλά και σε ένα ευρύ φάσμα, παγκοσμίως.

Παρακολουθώντας και ακούγοντας τα δρώμενα και τις εξελίξεις, θέλησα να εκβαθύνω, να μάθω, να ανακαλύψω και να αποκτήσω μια πλήρη ενημέρωση στο φαινόμενο που λέγεται οικονομική κρίση. Τόσο για να διαμορφώσω καλύτερη προσωπική άποψη όσο και για μια καλύτερη γενικότερη εικόνα, να εμπλουτίσω τις γνώσεις μου και να αποκτήσω μια ευρύτερη άποψη, έγκυρη και εμπειριστατωμένη.

Ωστόσο λοιπόν, επέλεξα στο θέμα αυτό στο οποίο θα τοποθετηθώ κάνοντας ερευνά που να αναφέρεται και να βασίζεται στην οικονομική κρίση, σε βασικές θέσεις, απόψεις, γεγονότα, εξελίξεις. Τόσο σε ιστορικά γεγονότα όσο και σε απόψεις ανθρώπων που καθήλωσαν το ευρύ κοινό.

Ωστόσο λοιπόν, το θέμα μου στηρίζεται σε ένα μεγάλο οικονομολόγο ο οποίος έχει χαράξει μεγάλη πορεία και θεωρείται αλλά και αναγνωρίζεται πλέον επίσημα ως ο πιο σημαντικός οικονομολόγος ανά εποχή. Όπου στις δίκες του θεωρίες βασίστηκε και καθοδηγείται ακόμα και σήμερα η παγκόσμια οικονομία.

Ακόμη! Αναφέροντας συγκρίσεις σε ομοιότητες και διαφορές στο τότε και στο σήμερα.

Αναφέρομαι λοιπόν στον John Maynard Keynes και στην σημερινή οικονομοτεχνική πραγματικότητα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΤΟΙΧΕΙΑ :

2.1. Καταγωγή, μόρφωση, επαγγελματική σταδιοδρομία, έρευνες, συγγραφή, πολιτική, κτλ.

Ο John Maynard Keynes γεννήθηκε στις 5 Ιουνίου 1883 στο Κέμπριτζ, όπου ο πατέρας του ήταν καθηγητής, (την ίδια χρονιά που πέθανε ο Μαρξ) και πέθανε το 1946. Ήταν γιός του γνωστού ερευνητή της οικονομικής μεθοδολογίας John Neville Keynes και σπούδασε στο πανεπιστήμιο του Cambridge , όπου είχε καθηγητή τον A.Marsall. Κατά τη διάρκεια της ζωής του κατείχε σημαντικές δημοσιές θέσεις, όμως η κυρία απασχόληση του ήταν η ακαδημαϊκή θέση του στο πανεπιστήμιο του cambering.

Τα κυριότερα οικονομικού ενδιαφέροντος έργα του ήταν το The economic Consequences of The peace (1919), το tract on Monterey reform(1923), το Treatise on money (1930), το how to pay for the war(1940) . Ακόμη το σημαντικότερο από όλα, το the general theory of employment , interest and money(1936).

Ο Keynes θεωρείται από πολλούς ιστορικούς της οικονομικής σκέψης ως ένας από τους σημαντικότερους οικονομολόγους του 20^{ου} αιώνα. Ο κύριος λόγος για αυτό είναι ότι η θεωρητική του προσέγγιση έφερε επανάσταση στην μακροοικονομική ανάλυση και όρισε το πλαίσιο μέσα στο οποίο συνεχίζεται η μακροοικονομική ερευνά για πολλές δεκαετίες. Επίσης, ήταν σημαντική η επιρροή των ιδεών του στις μακροοικονομικές πολιτικές των περισσότερων δυτικών κυβερνήσεων.

Ο John Maynard Keynes ο τελευταίος μεγάλος στοχαστής που συνείσφερε σημαντικά. Οικονομολόγος , σύμβουλος του Υπουργού Οικονομικών της Μεγάλης Βρετανίας και μέλος της Βουλής των Λορδών. Ο Keynes επηρέασε τόσο τη Νεοκλασική Οικονομική όσο και την Πολιτική Οικονομία.

Ωστόσο, ο κευνσιανισμός που αναπτύσσεται στα συμβατικά εγχειρίδια (αυτό που η συνεργάτρια του john Robinson χαρακτήρισε «νόθο κευνσιανισμός ») είναι πολύ διαφορετικός από την πραγματική συνεισφορά του Keynes στην πολιτική οικονομία.

Η κυρία συνεισφορά του Keynes στην πολιτική οικονομία ήταν ότι μας έδωσε ένα υπόδειγμα ολόκληρης της οικονομίας (της μακροοικονομίας) με ένα μοναδικό χαρακτηριστικό: θα υπάρχουν – γενικά – άνεργοι οι οποίοι θα ζητούν εργασιακή απασχόληση και δεν θα την βρίσκουν.

Σύμφωνα με τον Keynes , ο καπιταλισμός θα συνεχίζει να προκαλεί χρονιά ανεργία , εκτός και αν η κυβέρνηση κάνει κάτι ώστε να μεταβάλλει αυτή τη βασική του λειτουργία.

«Καπιταλισμός : ο καπιταλισμός δεν σημαίνει απλώς ότι η νοικοκυρά μπορεί να επηρεάσει την παραγωγή, επιλέγοντας μεταξύ μπιζελιών και φασολιών, ή ότι ο νεαρός μπορεί να διαλέξει αν θα εργαστεί στο εργοστάσιο ή σε ένα αγρόκτημα. Αλλά σημαίνει ότι υπάρχει ένα σύστημα αξιών, μια στάση απέναντι στη ζωή, ένας πολιτισμός – ο πολιτισμός της ανισότητας και του οικογενειακού πλούτου. Ο πολιτισμός αυτός πεθαίνει γρήγορα».

Ο John Maynard Keynes , ένας μεγάλος φιλελεύθερος οικονομολόγος (1833-1946) γεννήθηκε την χρονιά που πέθανε ο Marx.

Ο Keynes , ο άνθρωπος που έμελλε να επιφέρει επαναστατικές αλλαγές στην Οικονομική του 20^{ου} αιώνα , δεν ήταν ο ίδιος επαναστάτης .

Ο Keynes έζησε την αξιοσέβαστη ζωή που άρμοζε σε έναν καθηγητή του πανεπιστημίου του Κέμπριτζ και σε μια ηγετική φυσιογνωμία των πνευματικών και πολιτιστικών κύκλων της Αγγλίας.

Ο Λόρδος Keynes , Βαρόνος του Τίλτον, διετέλεσε επίσης διευθυντής της τράπεζας της Αγγλίας , καθώς και οικονομικός σύμβουλος του king's college στο πανεπιστήμιο του Κέμπριτζ (οπού οι κερδοσκοπικές αγοροπωλησίες που έγιναν με υποδείξεις του δεκαπλασίασαν την αξία των συνολικών περιουσιακών στοιχείων του ιδρύματος).

«Καθόλου! Μετριοφρων ο John Maynard Keynes».

Στα μέσα της δεκαετίας του 1930 αναφέρει « πιστεύω ότι γραφώ ένα βιβλίο για την οικονομική θεωρία το οποίο θα επιφέρει, σε μεγάλο βαθμό , επαναστατικές αλλαγές στον τρόπο που ο κόσμος αντιμετωπίζει τα οικονομικά στοιχεία. Φυσικά δεν περιμένω ότι εσείς ή οποιοσδήποτε άλλος θα πιστέψει τον ισχυρισμό μου αυτό, τούτη την ώρα. Εγώ όμως είμαι απόλυτος σίγουρος».

Και τελικά είχε δίκιο!

Η Γενική θεωρία της Απασχόλησης του Τόκου και του Χρήματος , που είδε το φως της δημοσιότητας στο αποκορύφωμα της Μεγάλης Κρίσης του μεσοπολέμου, κατέκτησε με μία έφοδο την Οικονομική Επιστήμη.

Έως αντίθετη με την δεσπόζουσα οικονομική θεωρία των ημερών εκείνων, η θεωρία του Keynes εξηγούσε το λόγω για τον οποίο θα υπήρχε συνήθως ανεργία στην καπιταλιστική οικονομία.

Ο Keynes εξηγεί και προτείνει.

Οι θεωρίες του Keynes θεωρήθηκαν αρχικά ως «επικίνδυνα ριζοσπαστικές» από ορισμένες ομάδες επιχειρηματιών. Το σύστημα, όμως, των ιδεών που έμελλε να γίνει γνωστό ως: κενσσιανη οικονομική , έγινε βαθμιαία η γενικά αποδεκτή βάση της κρατικής πολιτικής.

Η νέα αυτή πρότυπη έκδοση των απάντων του John Maynard Keynes αποτελεί εξόφληση χρέους της Royal Economic Society (Βασιλικής Οικονομικής Εταιρίας) στην μνήμη του. Ο Keynes αφιέρωσε σε αυτήν την εταιρία μεγάλο μέρος της πολυάσχολης ζωής του. Το 1911, σε ηλικία 28 ετών, ανέλαβε επιμελητής έκδοσης του Economic Journal διαδεχόμενος

τον Edge worth, ενώ δυο χρονιά αργότερα εξελέγη γραμματέας της Εταιρείας. Διατήρησε τα αξιώματα του αυτά, χωρίς διακοπή, σχεδόν έως το τέλος της ζωής του. Είναι αλήθεια ότι, ο edge worth, επέστρεψε για να τον βοηθήσει στην εκδοτική δραστηριότητα του, από το 1919 έως το 1929 οπότε αποχώρησε οριστικά και τον διαδέχτηκε ο Mad Gregory έως το 1934. τον Man Gregor διαδέχτηκε ο Aystin Robinson που συνέχισε να βοηθά τον Keynes έως το 1945. ωστόσο, στην διάρκεια όλων αυτών των ετών , τις σημαντικότερες ευθύνες είχε ο Keynes ο ίδιος , ο οποίος έπαιρνε τις κυρίες αποφάσεις σχετικά με τα Μάρθα που θα δημοσιεύονταν στην Economic Journal, χωρίς καμιά διακοπή, έκτοτε από ένα ή δυο τεύχη, όταν ήταν σοβαρά άρρωστος το 1937. Μόνο λίγους μήνες πριν από το θάνατο του, το Πάσχα του 1964, όταν εξελέγη πρόεδρος, ο Keynes μεταβίβασε τα καθήκοντα του επιμελητή έκδοσης στον Roy Horroρ και τα καθήκοντα του γραμματέα της Εταιρείας στον Austin Robinson.

Με την διπλή του αυτήν ιδιότητα, του επιμελητή έκδοσης και του γραμματέα, ο Keynes διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στην διαμόρφωση της πολιτικής της Βασιλικής Οικονομικής Εταιρείας. Ορισμένες από τις σημαντικότερες δημοσιεύσεις της Εταιρείας – όπως η έκδοσης του Sraffa για Rucardo, του Stark για οικονομικά έργα του Bentham και το Guillebaud για τον Marshall καθώς και ορισμένες προγενέστερες δημοσιεύσεις της δεκαετίας του 1930 – οφείλονται , σε μεγάλο βαθμό , ακριβώς σε αυτόν.

Όταν απεβίωσε ο Keynes, το 1946 ήταν φυσικό η Βασιλική Οικονομική Εταιρεία να θέλει να τιμήσει τη μνήμη του. Ήταν εξίσου φυσικό, ίσως που η Εταιρεία αποφάσισε να τον τιμήσει εκδιώκοντας τα απαντά του ιδίου. Ο ίδιος ο Keynes απολάμβανε πάντα τις καλαίσθητες εκδόσεις και η Εταιρεία με τη βοήθεια των εκδοτών Macmillan και του τυπογραφείου του Cambridge University Press, θέλησε να δώσει στα έργα του Keynes μια οριστική μορφή που να είναι απολύτως αντάξια του.

Η παρούσα έκδοση που θα καλύψει όσο το δυνατόν μεγαλύτερο μέρος του έργου του στο πεδίο της οικονομικής. Δεν θα περιληφθούν επιστολές από την ιδιωτική και προσωπική του αλληλογραφία ή επιστολές που βρίσκονται στην κατοχή της οικογένειάς του. Με λίγα λόγια, η έκδοση αφορά στον Keynes ως οικονομολόγο.

Τα έργα του Keynes εμπίπτουν σε πέντε ευρείες κατηγορίες. Πρώτον, εκείνα που έγραφε και δημοσίευσε ως βιβλία. Δεύτερον οι συλλογές, άρθρων και φυλλαδίων που εξέδωσε ο ίδιος στη διάρκεια της ζωής του (Esays in Persuasion και Essays in Biography). Τρίτον, ένας πολύ σημαντικός όγκος δημοσιεύσεων, αλλά μη συγκεντρωμένων γραπτών – άρθρα γραμμένα για εφημερίδες , επιστολές σε εφημερίδες , άρθρα σε περιοδικά , που δεν έχουν περιληφθεί στους δυο τόμους των απάντων και ποικίλα φυλλάδια. Τετάρτων λίγα ανέκδοτα, έως τώρα κείμενα. Πέμπτων,

η αλληλογραφία με οικονομολόγους που αφορά σε οικονομικά ή σε δημοσιές υποθέσεις.

Η παρούσα έκδοση των απάντων του θα επιχειρήσει να δημοσιεύσει με πληρότητα τα σοβαρά κείμενα του Keynes ως οικονομολόγου. Πρόθεση μας είναι να δημοσιεύσουμε σχεδόν το σύνολο των πρώτων τεσσάρων κατηγοριών που αναφερθήκαν παραπάνω. Η μοναδική εξαίρεση αφορά σε ορισμένα άρθρα που είχαν σχεδόν κοινό περιεχόμενο και προορίζονταν για δημοσίευση σε διαφορετικές εφημερίδες ή σε διαφορετικές χώρες, με μικρές ή ασήμαντες διαφορές. Στις περιπτώσεις αυτές θα συμπεριλάβουμε μόνο μια από τις εκδοχές των άρθρων αυτών, επιλέγοντας την πιο ενδιαφέρουσα.

Αναπόφευκτα η δημοσίευση της οικονομικής αλληλογραφίας του Keynes πρέπει να είναι επιλεκτική. Στην περίοδο της γραφομηχανής και του ερμαριού αρχειοθέτησης και ιδιαίτερα στη περίπτωση ενός τόσο δραστήριου και πολυάσχολου ανθρώπου, το να δημοσιεύσουμε κάθε σύντομο κείμενο που μπορεί να έχει υπαγορεύσει στη δακτυλογράφο του για κάποιο ασήμαντο ή εφήμερο ζήτημα είναι αδύνατον. Σκοπεύουμε να συγκεντρώσουμε και να δημοσιεύσουμε, ωστόσο, όσο το δυνατόν μεγαλύτερο μέρος της αλληλογραφίας στην οποία ο Keynes ανέπτυξε τις δικές του ιδέες, διεξάγοντας διάλογο με τους συναδέλφους του οικονομολόγους καθώς επίσης το σημαντικότερο τμήμα της αλληλογραφίας του από την περίοδο που ο ίδιος βρισκόταν στο επίκεντρο των δημοσιών υποθέσεων.

Εκτός από τα δημοσιευμένα έργα του, οι κυρίες διαθέσιμες πηγές σε αυτούς που προετοίμασαν την σειρά αυτήν ήταν δυο. Πρώτον, ο Keynes στην διαθήκη του όρισε εκτελεστή και υπεύθυνο για τα οικονομικού περιεχομένου γραπτά του τον Richard Library του πανεπιστημίου του Κέμπριτζ και ήταν διαθέσιμα στην για τη σχετική έκδοση. Έως το 1914 ο Keynes δεν είχε γραμματέα και οι πρώτες του εργασίες περιορίζονται κυρίως σε σχέδια σημαντικών αντιγραφών που κρατούσε. Το μεγαλύτερο μέρος της αλληλογραφίας που κατέχουμε για την περίοδο εκείνη αποτελείται από γεράματα που λάμβανε παρά που έγραφε. Στην διάρκεια των ετών 1914-1918 και 1940-1946 ο Keynes υπηρετούσε στο υπουργείο οικονομικών. Με το άνοιγμα των επισήμων αρχείων, πολλά από τα δοκίμια που έγραψε κατέστησαν διαθέσιμα. Από το 1919 και υστέρη, έως το τέλος της ζώνης του, ο Keynes είχε τη βοήθεια μιας γραμματέως – θέση που κατείχε επί πολλά χρονιά κ. Steven. Έτσι για τα τελευταία είκοσι πέντε χρονιά της δημιουργικής ζώνης του διαθέτουμε στις περιπτώσεις των περισσοτέρων τα ακριβή αντίγραφα των δικών του επιστολών, καθώς επίσης και τα πρωτότυπα των επιστολών που είχε λάβει.

Υπήρχαν, φυσικά, περιπτώσεις, κατά την περίοδο αυτή που ο Keynes έγραψε ιδιοχειρώς. Σε ορισμένες από τις περιπτώσεις αυτές, με βοήθεια των ανθρώπων με τους οποίους αλληλογραφούσε, μπορέσαμε και

συγκεντρώσαμε και από τις δυο πλευρές το σύνολο μερικών σημαντικών αλληλεπιδράσεων και ανυπομονούμε , εκτιμώντας και τα δυο μέρη , να δούμε δημοσιευμένες ολοκληρωμένα και τις δυο πλευρές της αλληλογραφίας.

Η δεύτερη κυρία πηγή πληροφόρησης ήταν ένα σύνολο από κομμάτια από έντυπα τα οποία κρατούσε για μια πολύ μεγάλη περίοδο η μητέρα του Florence Keynes, σύζυγος του Neville Keynes. Από το 1919 και υστέρτα τα αποκόμματα αυτά περιέχουν σχεδόν το σύνολο των επικαίρων γραπτών του Keynes, τις επιστολές του σε εφημερίδες και σε σημαντικό τμήμα του υλικού που δίνει την δυνατότητα σε κάποιον να δει όχι μόνον τι έγραψε εκείνος , αλλά και τις αντιδράσεις άλλων στα γραπτά του. Χωρίς αυτά τα πολύ προσεκτικά φυλαγμένα αποκόμματα, το καθήκον κάθε επιμελητή έκδοσης ή βιογράφου του Keynes θα ήταν δυσκολότερο.

Η πρόθεση μας σήμερα για το σχέδιο της παρούσας έκδοσης είναι η ακόλουθη. Συνολικά πρόκειται να εκδοθούν είκοσι πέντε τόμους. Από αυτούς , οι πρώτοι οκτώ θα είναι τα δημοσιευμένα βιβλία του Keynes από το Indian Currency and Finance, το 1913, έως το General Theory το 1936 , με την προσθήκη του Treatise on Probability. Στην συνέχεια θα ακολουθήσουν ως τόμοι ΙΧ, και Χ, τα essays in Persuasion θα διαφέρει από το αρχικό από τα δυο πλευρές: θα περιέχει τα πλήρη κείμενα των άρθρων ή των φυλλαδίων που συμπεριλαμβάνονται σε αυτό και όχι (όπως στην αρχική έκδοση) τις περιληπτικές αποδόσεις τους, ενώ θα έχουν προστεθεί ένα ή δυο μεταγενέστερα άρθρα του ιδίου ακριβώς χαρακτήρα με εκείνα που συμπεριέλαβε ο Keynes στην αρχική συλλογή του. Στην περίπτωση των Essays in Biography, θα προσθέσουμε μία ή δύο άλλες βιογραφικές μελέτες που έγραψε ο Keynes υστέρτα από το 1933.

Θα ακολουθήσουν τέσσερις τόμοι, ΧΙ έως ΧΙV,οικονομικών άρθρων και αλληλογραφίας καθώς και ένας τόμος κοινωνικών, πολιτικών και φιλολογικών κειμένων. Στους τόμους αυτούς, θα συμπεριλάβουμε εκείνο το τμήμα της οικονομικής αλληλογραφίας του Keynes που συνδέεται στενά με τα άρθρα που δημοσιεύονται σε αυτούς.

Οι υπόλοιποι εννέα τόμοι, όπως εκτιμούσε επί του παρόντος , θα αφορούν εστίας δραστηριότητες του Keynes σε όλη τη περίοδο από την αρχή της δημοσίας ζώνης του, το 1905, έως το θάνατο του. Σε κάθε μια από τις περιόδους στις οποίες σκοπεύουμε να χωρίσουμε το υλικό αυτό, ο αντίστοιχος τόμος θα περιλαμβάνει τα πιο επίκαιρα γραπτά του, που μέχρι τώρα δεν είχαν συγκεντρωθεί, την αλληλογραφία του τη σχετική με τις δραστηριότητες αυτές και το οποίο παρόμοιο υλικό, και επίσης, την αλληλογραφία που είναι απαραίτητη για την κατανόηση των δραστηριοτήτων του Keynes. Οι τόμοι αυτοί εκδίδονται από τους Elizabeth Johnson και Donald Maggridge και είναι δικό τους καθήκον να εντοπίσουν και να ερμηνεύσουν επαρκώς τις δραστηριότητες του Keynes ώστε να καταστήσουν το υλικό πλήρως κατανοητό για τις μεταγενέστερες γενιές.

Όσπου να προχωρήσει περισσότερο το έργο αυτό είναι αδύνατον να πούμε με ακρίβεια αν το υλικό θα χωριστεί, τελικά, έτσι όπως νομίζουμε τώρα, σε εννέα τόμους, ή αν θα χρειαστεί ένας ακόμη ή και περισσότεροι τόμοι. Επίσης, θα υπάρξει ένας τελικός τόμος βιβλιογραφίας και ευρετήριο.

Υπεύθυνοι για την παρούσα έκδοση των απάντων του Keynes, είναι: ο λόρδος Kahn, και ο επιστήθιος φίλος του, έτοιμος να βοηθήσει στην αποσαφήνιση πολλών πλευρών που διαφορετικά θα είχαν παρερμηνευθεί, ο σερ Roy Harrod, ως ο συγγραφέας της βιογραφίας του και ο Austyn Robinson, ως ο άνθρωπος με τον οποίο ο Keynes μοιράστηκε την ευθηνή για την έκδοση του Economic Journal και ο οποίος υπήρχε ο διάδοχος του στη γραμματεία της Βασιλικής Οικονομικής Εταιρείας. Τα αρχικά καθήκοντα επιμελείας της έκδοσης είχε η Elizabeth Johnson, ενώ πρόσφατα την ευθηνή αυτή κοιτάζεται με τον Donald Magritte. Κατά περιόδους, όλοι αυτοί συνεπικουρούνται από την Jane Thistlethwaite και την McDonald, που αρχικά ήταν υπεύθυνη για την συστηματική ταξινόμηση των αρχείων των κειμένων του Keynes, την Judith Masterman, που εργάστηκε επί πολλά χρόνια με την κ. Johnson επάνω στα γραπτά του Keynes και, πιο πρόσφατα, από τους Susan Wisner, Margaret Bulter και Barbara Lowe.

Αφοσίωση.

Το κλειδί για τον Κέινς ήταν η αφοσίωσή του να προστατεύσει την οικονομία της αγοράς καθιστώντας την ικανή να λειτουργήσει. Απέρριπτε τον μαρξισμό, ωστόσο, πίστευε πως η οικονομία της αγοράς μπορούσε να επιβιώσει, ως σύστημα, μόνον εάν κέρδιζε την υποστήριξη του ευρέος κοινού, αυξάνοντας το βιοτικό επίπεδο του λαού. Ο ρόλος του οικονομολόγου, πίστευε, είναι αυτός του θεματοφύλακα της «προοπτικής του πολιτισμού» και κανείς οικονομολόγος δεν υπήρξε πιο κατάλληλος για να αναλάβει αυτό τον ρόλο. Η αισιόδοξη, θετική σκέψη του αντικατόπτριζε τον άνετο και ευτυχισμένο τρόπο που μεγάλωσε, καθώς και την επαγγελματική σταδιοδρομία του. Γιος ακαδημαϊκού, κέρδισε υποτροφίες για τα πανεπιστήμια του Ιτον και του Κέμπριτζ και ήταν μέλος του «ελιτίστικου» καλλιτεχνικού κύκλου του Μπλούμσμπερι, στον οποίο ανήκει και η Βιρτζίνια Γουλφ.

Όταν οι άσχημες πολιτικές επιδείνωναν περαιτέρω τα οικονομικά προβλήματα αισθάνθηκε την ηθική υποχρέωση να τα αλλάξει. Εργάστηκε με μεγάλη ικανότητα στο υπουργείο Οικονομικών στη διάρκεια του Α' Παγκοσμίου Πολέμου και όταν τελείωσε η αιματοχυσία επιχειρηματολόγησε, με προαισθήση, κατά της επιβολής επαχθών όρων σε βάρος της Γερμανίας. Όταν αγνοήθηκε η συμβουλή του, αποχώρησε από το υπουργείο και δημοσίευσε τις απόψεις του στον πρώτο μεγάλο «φιλιππικό» του με τίτλο «Οι οικονομικές επιπτώσεις της Ειρήνης». Επιστρέφοντας στο Κέμπριτζ, ο Κέινς συνέχισε να συγγράφει βιβλία και άρθρα, ωστόσο, χρειάστηκε να φθάσει η μεγάλη ύφεση, στα τέλη της

δεκαετίας του '20, για να δει τις ιδέες του να ανθοφορούν, με την έκδοση του βιβλίου «Η γενική θεωρία της Απασχόλησης, του Τόκου και του Χρήματος», το 1936.

Ο πυρήνας του βιβλίου είναι η ιδέα πως οι οικονομικές υφέσεις δεν μπορούν, αναγκαστικά, να αυτοθεραπευτούν. Η κλασική οικονομική επιστήμη διατείνεται πως οι επιχειρηματικοί κύκλοι είναι αναπότρεπτοι

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3.

Ιστορική Αναδρομή των οικονομικών θεωριών πριν τον Keynes. (η θέση του Keynes και οι μετέπειτα αντιδράσεις προς την δική του θέση).

3.1. Οι στοχαστές πριν τους κλασικούς.

Η οικονομική επιστήμη έχει ζωή που δεν έχει συμπληρώσει ακόμη τους δύομιση αιώνες , αναφορές όμως σε οικονομικά θέματα έχουν γίνει από παλαιότερα, ακόμα και από την αρχαιότητα. Π.χ. οι αρχαίοι Έλληνες συγγραφείς Ξενοφών ,Πλατών, Αριστοτέλης παρουσίασαν συγκεκριμένες ιδέες για την λειτουργία του οικονομικού συστήματος. Μέχρι το τρίτο τέταρτο του 18^{ου} αιώνα οι στοχαστές που ασχοληθήκαν με πρακτικά οικονομικά θέματα ή με την διατύπωση ορισμένων θεωριών ενδιαφέρονταν ιδιαίτερα για θέματα που σχετίζονταν με την άσκηση της οικονομικής πολιτικής. Δεδομένου ότι ο τρόπος οργάνωσης του οικονομικού συστήματος που έγινε αργότερα γνωστός ως σύστημα της αγοράς ή ο μηχανισμός της αγοράς άρχισε να διαμορφώνεται μόλις το 18 αιώνα (μέχρι τότε οι οικονομίες λειτουργούσαν κυρίως με βάση την παράδοση και την αυταρχική παρέμβαση των φορέων της εξουσίας), εκείνοι που ασχοληθήκαν με οικονομικά θέματα προγενέστερα δεν μπορούσαν να κατανοήσουν τον τρόπο λειτουργίας μιας οικονομίας που βασίζεται στην ύπαρξη ελευθέρων αγορών. Έτσι, τους απασχολούσε το πώς θα μπορούσαν να επιλυθούν ορισμένα οικονομικά προβλήματα με κρατικές παρεμβάσεις.

Πριν γίνουν οι πρώτες μεγάλες συμβολές στην οικονομική επιστήμη από τους στοχαστές που αργότερα ονομαστήκαν κλασικοί οικονομολόγοι , είχαν διαμορφωθεί δυο σχολές οικονομικής σκέψης. Η σχολή των εμποροκρατών ή μερκαντιλιστων και η σχολή των φυσιοκρατών.

Η σχολή των εμποροκρατων άνθισε σε μια περίοδο που ορισμένες χώρες εξελίσσονται σε ισχυρές δυνάμεις, οι οποίες για να επιτύχουν τους επιτακτικούς σκοπούς τους χρειάζονται πλοία και μισθοφόρους. Ο εξοπλισμός στολών και η πληρωμή μισθοφόρων απαιτούσε την διάθεση από το κράτος μεγάλων χρηματικών ποσών . επειδή το χρήμα την εποχή εκείνη είχε την μορφή πολυτίμων μετάλλων, οι οπαδοί της σχολής των εμποροκρατων υποστήριζαν ότι μια χώρα έπρεπε να προσπαθεί να σωρεύσει όσο γίνεται μεγαλύτερες ποσότητες τέτοιων μετάλλων με την δημιουργία πλεονάσματος στο ισοζύγιο των εξωτερικών συναλλαγών της μέσω περιορισμών των εισαγωγών και προώθησης των εξαγωγών της.

Η λογική των εμποροκρατων ήταν εσφαλμένη , αφού παραγνωριζόταν το ότι δεν είναι δυνατόν όλες οι χώρες να εξαγάγουν χωρίς καμιά να εισάγει. Επειδή οι εξαγωγές μιας χώρας είναι οι εισαγωγές των άλλων χωρών, οι προσπάθειες των χωρών που είχαν υιοθετήσει τις εμποροκρατικές δοξασίες να εξαγάγουν όσο μπορούσαν περισσότερο και να εισάγουν όσο γίνεται λιγότερο οδήγησαν σε συγκρούσεις μεταξύ τους. Παρά στην εσφαλμένη τους βάση οι εμποροκρατικές δοξασίες επικράτησαν το 16^ο και 17^ο και για μέρος τουλάχιστον του 18^ο αιώνα.

Η σχολή των φυσιοκρατών άνθισε τον 18^ο αιώνα και είχε ως κύριο εκπρόσωπο της το γιατρό της αυλής του Λουδοβίκου XV της Γαλλίας Quesne. Ο Κεσνέ παρουσίασε το 1758 ένα πίνακα της οικονομίας που ονομάστηκε tableau economique, με βάση τον οποίο υποστήριξε ότι ο πλούτος μιας χώρας προέρχεται από την παραγωγή και διαδέχεται μέσα στο έθνος από άτομο σε άτομο , εμπλουτίζοντας το κοινωνικό σώμα , όπως το αίμα εμπλουτίζει το φυσικό σώμα μέσα στο οποίο κυκλοφορεί . ο Κεσνέ υποστήριξε ότι η κυβέρνηση δεν θα έπρεπε να παρεμβαίνει στην οικονομία. Παρά την μεγάλη επίδραση που είχε η φυσιοκρατική σκέψη για αρκετά χρόνια, έπασχε από την βασική αδυναμία ότι, συμφωνά με αυτήν , μονό η αγροτική τάξη παράγει πραγματικό πλούτο . η βιομηχανική και η εμπορική τάξη θεωρούνταν παρασιτικές, γιατί απλά ασχολούνταν με την διαχείριση του πλούτου που παράγεται από την γεωργία.

3.2. Οι κλασσικοί οικονομολόγοι..

3.2.1. Η κλασική προσέγγιση.

Θεώρια : Το αόρατο χέρι..

Οι ρίζες της κλασικής προσέγγισης βρίσκονται πάνω από δύο αιώνες πίσω, περίπου κοντά στην εποχή του φημισμένου Σκοτσέζου Οικονομολόγου Adam Smith. Ο οποίος το 1776, δημοσίευσε το κλασικό του έργο The Wealth of Nations, όπου εισήγαγε την έννοια του αόρατου χεριού.

Η θεωρία σύμφωνα με το αόρατο χέρι βασίζεται στην ιδέα ότι: οι αγορές είναι ελεύθερες και τα άτομα προβαίνουν σε οικονομικές πράξεις με στόχο το προσωπικό τους όφελος , η οικονομία θα λειτουργεί εύρυθμα στο σύνολο της.

« Όπως το έθεσε λοιπόν ο Smith σε μια ελεύθερη οικονομία οι οικονομικές μονάδες , αν και επιδιώκουν το προσωπικό τους όφελος, μοιάζουν να καθοδηγούνται από ένα αόρατο χέρι ώστε να μεγιστοποιείται η γενική ευημερία όλων όσων δραστηριοποιούνται σε αυτή».

Ωστόσο , δεν θα πρέπει να υπερβάλουμε τα λόγια του Smith. Η έννοια του αόρατου χεριού δεν σημαίνει ότι σε μια οικονομία της αγοράς δεν θα υπάρχει κάποιος πεινασμένος ή δυσσαρεστημένος. Οι ελεύθερες αγορές δεν μπορούν να διασφαλίσουν ένα κράτος από τα αποτελέσματα της ξηρασίας, ενός πολέμου ή μίας πολιτικής αστάθειας. Ούτε μπορεί το αόρατο χέρι να εξουδετερώσει τις μεγάλες διαφορές μεταξύ πλουσίων και φτωχών , διότι ο

Smith στην ανάλυση του θεώρησε ότι η αρχική κατανομή πλούτου μεταξύ των ατόμων είναι δεδομένη. Συμφωνά λοιπόν, με το αόρατο χέρι αντίθετα, με δεδομένους τους πλουτοπαραγωγικούς πόρους ενός κράτους και την αρχική κατανομή πλούτου, η ελεύθερη λειτουργία των αγορών θα καταστήσει τα άτομα όσο το δυνατό ευπορότερα.

Η εγκυρότητα της έννοιας του αόρατου χεριού εξαρτάται από μία θεμελιώδη υπόθεση: Οι διάφορες αγορές στην οικονομία, όπως οι χρηματοπιστωτικές αγορές, οι αγορές εργασίας και οι αγορές αγαθών και υπηρεσιών, πρέπει να λειτουργούν εύρυθμα και χωρίς την παρουσία εμποδίων, όπως κατωτέρα όρια μισθών ανώτατα όρια επιτοκίων. Συγκεκριμένα οι μισθοί και οι τιμές πρέπει να προσαρμόζονται έμμεσα, ώστε να διατηρούν ισορροπία - μία κατάσταση όπου οι ζητούμενες και προσφερομενες ποσότητες είναι ίσες - σε όλες τις αγορές. Σε αγορές όπου η ζητούμενη ποσότητα είναι μεγαλύτερη από την προσφέρομε, θα πρέπει να αυξηθούν οι τιμές για να επαναφέρουν την αγορά σε ισορροπία. Σε αγορές όπου είναι διαθέσιμη μεγαλύτερη ποσότητα ενός αγαθού από αυτήν που είναι διατεθειμένα να αγοράσουν τα άτομα, θα πρέπει να μειωθούν οι τιμές για να επαναφέρουν την αγορά σε ισορροπία.

Η ευκαμψία των μισθών και των τιμών είναι αποφασιστική για την έννοια του αόρατου χεριού, διότι σε ένα σύστημα ελευθέρων αγορών, οι μεταβολές στους μισθούς και τις τιμές αποτελούν τα σήματα που συντονίζουν τις ενέργειες των ατόμων στην οικονομία. Για να γίνουμε πιο κατανοητοί, υποθέτουμε ότι ένας πόλεμος στο εξωτερικό διαταράσσει τις εισαγωγές πετρελαίου. Η μείωση της προσφοράς θα οδηγήσει σε άνοδο των τιμών του πετρελαίου. Η αύξηση της τιμής θα καταστήσει προσοδοφόρα για τους εγχωρίους παραγωγούς πετρελαίου την άντληση περισσότερου πετρελαίου και την αύξηση των γεωτρήσεων. Η υψηλότερη τιμή θα παρακινήσει, επίσης, τους εγχωρίους καταναλωτές να κάνουν οικονομία στην κατανάλωση πετρελαίου και να στραφούν σε εναλλακτικές μορφές ενεργείας. Η αυξανόμενη ζήτηση για εναλλακτικές μορφές ενεργείας θα οδηγήσει σε άνοδο των τιμών τους, η οποία θα ενθαρρύνει την παραγωγή τους κ.ο.κ. Έτσι με απουσία εμποδίων, όπως κρατικές παρεμβάσεις στις τιμές, η προσαρμογή των τιμών βοηθά την ελεύθερη οικονομία να ανταποκριθεί με εποικοδομητικό και συντονισμένο τρόπο στην αρχική διαταραχή της προσφοράς.

Ωστόσο λοιπόν, η κλασική προσέγγιση της μακροοικονομικής στηρίζεται στη βασική υπόθεση του Smith ότι τα άτομα παρακινούνται από τα προσωπικά τους συμφέροντα και ότι οι τιμές προσαρμόζονται σε εύλογο χρονικό διάστημα, ώστε να επιτευχθεί ισορροπία σε όλες τις αγορές. Με αυτές τις δύο υποθέσεις ως θεωρητική βάση, οι υποστηρικτές της κλασικής προσέγγισης προσπαθούν να κατασκευάσουν μακροοικονομικά υποδείγματα που να είναι συνεπή με τα εμπειρικά στοιχεία και να μπορούν

να χρησιμοποιηθούν για να απαντήσουν στα ερωτήματα που τεθήκαν στην αρχή του παρόντος κεφαλαίου.

Η χρησιμοποίηση της κλασικής προσέγγισης οδηγεί σε σημαντικά συμπεράσματα ως προς την οικονομική πολιτική. Επειδή οι κλασικές υποθέσεις θεωρούν ότι το αόρατο χέρι λειτουργεί αποτελεσματικά, οι κλασικοί οικονομολόγοι συχνά ισχυρίζονται ότι το κράτος θα πρέπει να έχει το πολύ έναν περιορισμένο ρολό στην οικονομική ζωή. Μέσα από μια θετική ανάλυση, οι κλασικοί οικονομολόγοι συχνά, υποστηρίζουν επίσης ότι η κρατική πολιτική θα είναι αναποτελεσματική, ή θα καταλήγει σε αποτελέσματα αντίθετα από τα επιδιωκόμενα. Έτσι, για παράδειγμα, οι περισσότεροι κλασικοί πιστεύουν ότι η κυβέρνηση δεν θα πρέπει να προσπαθεί ενεργά να εξαλείψει τους οικονομικούς κύκλους.

3.2.2. Ιστορικό κλασικών οικονομολόγων.

Ως χρονολογία γέννησης της σύγχρονης οικονομικής σκέψης θεωρείται το έτος 1776 στο οποίο δημοσιεύτηκε το βιβλίο του Adam Smith (1723-1790) *The Wealth of Nations*. Την χρονιά εκείνη, που στην Γαλλία οι επαναστατικές τάσεις είχαν αρχίσει να ανατρέπουν τις παραδοσιακές κοινωνικές δομές, τις αξίες και τους τρόπους σκέψης, στη Μεγάλη Βρετανία η έκδοση του βιβλίου του Smith, που ήταν καθηγητής της λογικής και της ηθικής φιλοσοφίας στο πανεπιστήμιο της Γλασκόβης προκάλεσε επανάσταση στην οικονομική σκέψη, που τα αποτελέσματα της είναι αισθητά ακόμη και στην εποχή μας. Ο Σμιθ, έζησε στην εποχή που η μεσαιά τάξη δυνάμωνε και πλούτιζε με τη βιομηχανία και το εμπόριο, καθώς η Βιομηχανική Επανάσταση που βρισκόταν τότε σε εξέλιξη δημιουργούσε ευκαιρίες για μεγάλα κέρδη. Θαύμαζε τις προσπάθειες των αστών αλλά παράλληλα ένιωθε δυσπιστία για τα κίνητρα τους και ευαισθησία για τις ανάγκες της εργατικής τάξης. Ενδιαφερόταν για αύξηση του πλούτου ολόκληρου του έθνους. Πλούτο δε θεωρούσε όλα τα αγαθά και όχι μόνο τα πολύτιμα μέταλλα που μπορούσαν να συσσωρεύουν οι οικονομικώς ισχυροί.

Δύο κυρίως ερωτήματα προσπάθησε να απαντήσει ο Σμιθ, το πρώτο ήταν το πώς συμβαίνει μια κοινωνία στην οποία το κάθε μέλος της επιδιώκει το δικό του σκοπό, συμφέρον, να μην διαλύεται από φυγόκεντρες δυνάμεις. Τι είναι αυτό εκείνο που ωθεί το κάθε άτομο να κάνει αυτό που εξυπηρετεί καλύτερα τις ανάγκες της κοινωνίας. Διερευνώντας το εν λόγω ερώτημα ο Σμιθ ανέλυσε και περίγραψε το μηχανισμό της αγοράς που η νομοτέλεια της, σαν ένα αόρατο χέρι, οδηγεί τα ιδιωτικά συμφέροντα των ατόμων σε κατευθύνσεις που είναι ιδιαίτερα χρήσιμες για ολόκληρη την κοινωνία. Το δεύτερο ερώτημα ήταν το κατά πόσο με την λειτουργία των νομών της αγοράς μια κοινωνία παράμενε στατιστικής αν αντίθετα, εξασφαλιζόταν η δυναμική εξέλιξη και η πρόοδος της.

Αναφορικά με το πρώτο ερώτημα ο Σμιθ κατέληξε , με την ανάλυση που έκανε, ότι σε μια κοινωνία όπου ο καθένας επιδιώκει το δικό του γη κοινωνία είναι διατεθειμένη να τον αμείψει καλύτερα. « Δεν περιμένουμε το γεύμα μας από την καλοσύνη του κρεοπώλη, του ζυθοποιού ή του αρτοποιού, αλλά από τη σημασία που δίνουν στο ατομικό μας συμφέρον» , έγραψε ο Σμιθ. Για να μην καταλήγει όμως η επιδίωξη του ατομικού συμφέροντος σάς ενδεχομένη εκμετάλλευση του ενός από τον άλλον έπρεπε , συμφωνά με τον Σμιθ, να ισχύει παράλληλα στην κοινωνία και ο ανταγωνισμός μέσω του οποίου οποίος ξεπερνούσε ορισμένα όρια συμπεριφοράς θα υφίστατο συνέπειες. π.χ. θα έχανε τους πελάτες του αν ζητούσε υπερβολικές τιμές ή τους εργάτες του αν τους παρείχε πολύ χαμηλές αμοιβές.

Με το βιβλίο του «ο πλούτος των Εθνών» ο Σμιθ, οι ανερχόμενες τάξεις των βιομηχάνων και των εμπόρων απόκτησαν ένα ιδεολογικό στήριγμα, γιατί η φιλοσοφία του οικονομικού φιλελευθερισμού που αναπτύχθηκε από τον σμιθ, ενθάρρυνε την επιχειρηματική προσπάθεια και τον περιορισμό των κυβερνητικών παρεμβάσεων στην οικονομία. Όπως αναφέρθηκε πιο πάνω, ο ίδιος ο Σμιθ αισθανόταν δυσπιστία για τις ατομικές προθέσεις των επιχειρηματιών. Και όπως έγραψε, « άτομα του ίδιου επαγγέλματος σπάνια συναντιόνται ακόμα και για ψυχαγωγία και διασκέδαση χωρίς να καταλήξει η συζήτηση τους σε συνομιλία κατά του κοινού ή σε κάποιο τέχνασμα για να αυξήσουν τις τιμές» . Ο Σμιθ, ένιωθε συμπάθεια για τον κοινό άνθρωπο, υποστήριζε δε τη μη παρέμβαση του κράτους στην λειτουργία της αγοράς γιατί πίστευε ότι με την παρέμβαση τα πράγματα θα ήταν τελικά χειρότερα για ολόκληρη την κοινωνία.

Αναφορικά με το δεύτερο ερώτημα που αναφέρθηκε πιο πάνω ο Σμιθ υποστήριζε ότι με την ειδικευση και τον καταμερισμό των έργων αυξάνεται η παραγωγικότητα διευρύνεται η αγορά και προάγεται η οικονομική ανάπτυξη. Στο βιβλίο του Σμιθ βρίσκονται τα σπέρματα των περισσότερων ίσως βασικών ιδεών πάνω στις οποίες βασίστηκε ο κλάδος της Οικονομικής Ανάπτυξης που άνθησε στην περίοδο μετά τον Β Παγκόσμιο Πόλεμο.

Δεύτερος μεγάλος κλασικός οικονομολόγος μετά τον Σμιθ, ήταν ο Malthus (1766-1834) ,ο οποίος το 1798 δημοσίευσε σύντομη εργασία του (ένα δοκίμιο για την αρχή του πληθυσμού όπως επηρεάζει τη μελλοντική βελτίωση της κοινωνίας) . Με την εργασία του εκείνη ο Malthus ανέτρεψε την επικρατούσα μέχρι τότε ουτοπιστική σχεδόν εικόνα που είχαν για το μέλλον της κοινωνίας οι διάφοροι στοχαστές που οραματίζονταν μια κοινωνία αφθονίας και διαρκούς ειρήνης .

Με την βοήθεια ορισμένων αριθμητικών υπολογισμών που έκανε ο Malthus υποστήριξε ότι , επειδή ο πληθυσμός τείνει από τη φύση του να αυξάνεται γρηγορότερα από ότι θα μπορούσαν να αυξηθούν τα μέσα διατροφής, το βιοτικό επίπεδο των εργατών θα πέφτει αναποφευκταστο

επίπεδο της απλής επιβίωσης . Κατά τον Μάλθο ο πληθυσμός, αν δεν εμποδίζεται από την έλλειψη τροφίμων , έχει την τάση να αυξάνεται με γεωμετρική πρόοδο (1,2,4,8,16 κ.ο.κ) . Επειδή η ποσότητα της γης είναι ορισμένη , όταν αυξάνεται η ποσότητα της διαθέσιμης εργασίας , η ποσότητα των τροφίμων που μπορούν να παραχθούν αυξάνεται με αριθμητική πρόοδο (1,2,3,4,5,6 κ.ο.κ). Όπως έγραψε ο Malthus , « καθώς ο πληθυσμός διπλασιάζεται και ξανά διπλασιάζεται , είναι ακριβώς σαν η γη να μειώνεται σε μέγεθος στο μισό και πάλι στο μισό, ώσπου τελικά να έχει περιοριστεί τόσο πολύ ώστε η ποσότητα της τροφής να πέσει κάτω από το επίπεδο που είναι απαραίτητο για την επιβίωση. Λόγω του νομού της Φθίνουσας Απόδοσης που παρουσιάζεται εξαιτίας της σταθερής προσφοράς γης από τη φύση , η παραγωγή τροφίμων τείνει να μην αυξάνεται αντίστοιχα με τον ρυθμό της γεωμετρικής προόδου με τον οποίο αυξάνεται ο πληθυσμός».

Ο Malthus αναγνώρισε ότι στην πραγματικότητα θα μπορούσε να μην πολλαπλασιάζεται με γεωμετρική πρόοδο, γιατί η αύξηση αυτή θα εμποδιζόταν από επιδημίες , λοιμούς, πολέμους ή και από μετρά που θα περιόριζαν τις γεννήσεις. Η θεωρία του όμως για στην φθίνουσα απόδοση στο γεωργικό τομέα είχε εξαιρετική επίδραση στην οικονομική σκέψη. Ωστόσο, ο Malthus δεν προέβλεψε την ραγδαία πρόοδο, της τεχνολογίας μετά την βιομηχανική επανάσταση και την επακολουθεί αύξηση της παραγωγικότητας. Επίσης, δεν προέβλεψε την μείωση του ρυθμού των γεννήσεων στις περισσότερες δυτικές χώρες η οποία παρατηρήθηκε χωρίς να ληφθούν οποιαδήποτε μετρά. Οι δυο αυτές αλλαγές επέτρεψαν τη σημαντική αύξηση του βιοωτικού επιπέδου στις εν λόγω χώρες .

Οι υποθέσεις πάντως που έκανε ο Malthus εξακολουθούν να είναι χρήσιμες για την κατανόηση των πληθυσμιακών προβλημάτων χωρών, όπως η Αίγυπτος, η Ινδία, το Πακιστάν και άλλες, όπου ο γρήγορα αυξανόμενος πληθυσμός βρίσκεται σε συνεχή ανταγωνισμό με την βραδύτερα αυξανόμενη προσφορά τροφίμων. Μάλιστα, δημιουργήθηκε και σχολή των νεομαλθουσιανων που υποστηρίζουν ότι, λόγω της βελτίωσης των συνθηκών υγιεινής περίθαλψης και του περιορισμού της παιδικής θνησιμότητας, ο ρυθμός της θνησιμότητας του συνολικού πληθυσμού έχει μειωθεί σημαντικά στις φτωχές χώρες χωρίς αντίστοιχη μείωση του ρυθμού των γεννήσεων, με αποτέλεσμα να αυξάνεται γρήγορα ο πληθυσμός τους και να ασκείται λόγω του γεγονότος αυτού μεγάλη πίεση στους παραγωγικούς τους πόρους.

Σημαντικότερος κλασικός οικονομολόγος από τον Malthus ήταν ο David Ricardo (1772- 1823). Ο Ricardo άρχισε να εργάζεται στην επιχείρηση του πατέρα του στα 14 του χρονιά και για δικό του λογαριασμό στα 22. Σε μικρό χρονικό διάστημα έγινε οικονομικά ανεξαρτήτως ως χρηματιστής και αργότερα πλούσιος γαιοκτήμονας και μέλος της Βουλής των κοινοτήτων της Μεγάλης Βρετανίας. Παρά το γεγονός ότι δεν είχε κάνει

πανεπιστημιακές σπουδές , όταν διάβασε τις εργασίες του Smith, αποφάσισε να ασχοληθείτε τη μελέτη των οικονομικών , το δε 1817 δημοσίευσε το κλασικό βιβλίο (αρχές πολιτικής οικονομίας και φορολογίας), με το οποίο εξασφάλισε τη φήμη του μεγάλου οικονομολόγου.

Είναι αξιοσημείωτο ότι ο ασπύδαστος εκείνος άνθρωπος της πράξης και του χρήματος διέθετε τον πιο ξεκάθαρο αναλυτικό νου από όλους τους κλασικούς οικονομολόγους. Το μυαλό του δούλεψε με την ακρίβεια ανατομικού νυστεριού, που παραμέριζε όλες οι λεπτομέρειες και συγκεντρώνονταν μονό στη διαπίστωση αφηγημένων αρχών. Μέχρι σήμερα οι κυριότερες από τις αρχές αυτές δεν έχουν απορριφθεί , έχουν απλώς βελτιωθεί ή τροποποιηθεί . Μια από τις σπουδαιότερες συμβουλές του Ricardo , για την εξήγηση της προσόδου γης, ισχύει μέχρι τώρα με μικρές αλλαγές. Η εν λόγω πρόσοδος , κατά το Ricardo , οφείλεται στο ότι ορισμένα τεμάχια γης είναι πιο εύφορα από άλλα. Κι επειδή με το ίδιο κόστος για την εργασία και καλλιέργεια γενικά πιο εύφορη γη παράγει μεγαλύτερη ποσότητα προϊόντος ανά στρέμμα , ο ιδιοκτήτης της πιο εύφορης γης μπορεί να έχει μια πρόσοδο που δεν είναι δυνατή για τον ιδιοκτήτη της λιγότερη εύφορη.

Η πρόσοδος γης είναι, επομένως, συμφωνά με το Ricardo , διαφορετική δηλαδή, οφείλεται στην διαφορά του κατά μονάδα προϊόντος, κόστους παραγωγής σε έκταση γης που διαφέρουν στην πραγματικότητα τους.

Ο Ricardo παρουσίασε επίσης, μια συστηματική ανάλυση της θεωρίας της αξίας που βασίζονται στην εργασία, η οποία αποτέλεσε αργότερα βασικό στοιχείο της μαρξιστικής ανάλυσης. Υποστηριξε ότι: με την καπιταλιστική επέκταση των βιομηχανικών και των εμπορικών επιχειρήσεων θα αυξανόταν η ζήτηση για εργατικά χεριά και οι αμοιβές της εργασίας. Με τη βελτίωση του βιοτικού τους επιπέδου οι εργάτες θα έτειναν να έχουν μεγαλύτερες οικογένειες. Για τη διατροφή του αυξανόμενου πληθυσμού θα χρειαζόταν να καλλιεργούνται και εδαφικές εκτάσεις που θα ήταν οριακά μόνον παραγωγικές, αφού οι πιο γόνιμες θα καλλιεργούνταν ήδη. Αλλά έτσι θα αυξάνονταν το κόστος παραγωγής τροφίμων και η τιμή τους , καθώς επίσης και οι πρόσοδοι των ιδιοκτητών της πιο κατάλληλης γης. Παράλληλα θα αυξανόταν και οι αμοιβές της εργασίας , για να μπορέσουν οι εργάτες να επιβιώσουν μετά την αύξηση του κόστους της διατροφής τους.

Συμφωνά με τις προβλέψεις από την ανάλυση του Ρικαρντο οι εργάτες θα έβλαπταν τελικό το βιοτικό τους επίπεδο να παραμένει χαμηλό, περίπου στο επίπεδο της επιβίωσης , οι επιχειρηματίες θα αναγκάζονταν να πληρώνουν περισσότερο για την εργασία επειδή θα ακρίβαινε το κόστος διατροφής των εργατών και θα μειωνόταν έτσι τα κέρδη τους , οι δε ιδιοκτήτες γης θα είχαν αυξημένα έσοδα, γιατί καθώς θα αυξανόταν η

ποσότητα γης οριακής γονιμότητας που θα χρησιμοποιούνταν η διαφορετική πρόσοδος της καλύτερης γης θα αυξανόταν.

Ο Ricardo θεώρησε το νομό τη διανομής του εθνικού προϊόντος μεταξύ των τριών μεγάλων τάξεων ως το σημαντικότερο στοιχείο της οικονομικής θεωρίας. Τα ημερομίσθια ήταν η αμοιβή της εργατικής τάξης, τα κέρδη ήταν η αμοιβή των ιδιοκτητών του κεφαλαίου και οι πρόσοδοι γης ήταν η αμοιβή των ιδιοκτητών γης. Από τις τρεις τάξεις ο Ricardo πίστευε ότι μόνον η τελευταία θα είχε τελικά οφέλη από την έκταση των βιομηχανικών και των εμπορικών επιχειρήσεων. Αξίζει να σημειωθεί, αν και μεγαλοϊδιοκτήτης γης ο ίδιος, θεωρούσε ότι η οικονομική πρόοδος μιας κοινωνίας μπορούσε να προέλθει από ιούς επιχειρηματίες – καπιταλιστές, ενώ οι γαιοκτήμονες δεν θα ήταν πλέον σε θέση να παίξουν ένα κοινωνικό ρολό.

Στους μεγάλους κλασικούς οικονομολόγους πρέπει να περιληφθεί και ο John Stuart Mill (1806-1873). Αν και ήταν κυρίως φιλόσοφος το 1948 δημοσίευσε το βιβλίο (αρχές πολιτικής οικονομίας), που ήταν ιδιαίτερα σημαντικό. Ο Mill, ένας από τους πιο μελετημένους ανθρώπους του καιρού εκείνου, έκανε στο βιβλίο του μια θεώρηση ολόκληρης της οικονομικής επιστήμης, όπως ήταν αυτή διαμορφωμένη την εποχή εκείνη. Επανεξέταζε όλα τα θέματα που ανέλυσε ο Smith, ο Malthus, και Ricardo. Υποστήριξε επιπλέον ότι, οι οικονομικοί νομοί αφορούν την παραγωγή και όχι την διανομή του εθνικού προϊόντος. Από τη στιγμή που έχει παραχθεί ο πλούτος που είναι δυνατόν να παραχθεί, το μέγεθος αυτό την εξουσία. Η θέση εκείνη του Mill, βρισκόταν σε πλήρη αντίθεση με τη ρικαρντιανή θέση, ότι υπάρχει μια αναπόφευκτη διαδικασία για τη διανομή του προϊόντος μεταξύ των κυριών τάξεων.

Παρά τη σημασία των θεωρητικών συμβολών του Mill, αξίζει να σημειωθεί ότι η κλασική οικονομική γνώση είχε ήδη φθάσει την εποχή εκείνη σε επίπεδο στασιμότητας, αν όχι παρακμής, και επικρατούσε η άποψη ότι τα σημαντικότερα θεωρητικά επιτεύγματα της οικονομικής επιστήμης είχαν ήδη γίνει.

3.3. Οι νεοκλασικοί οικονομολόγοι.

Από τα μέσα περιπόλου του δευτέρου μισού του 19^{ου} αιώνα ο κορμός της οικονομικής επιστήμης άρχισε να δημιουργεί κλάδους. Ο ένας από αυτούς στηρίζεται στην οριακή ανάλυση και στην υπόθεση ότι η συμπεριφορά των οικονομικών μονάδων διέπεται από την αρχή της μεγιστοποίησης. Κυριότεροι εκπρόσωποι της νέας σχολής που ονομάστηκε *νεοκλασική σχολή* ήταν ο W. Stanley Jevons (1835-1882), ο F. Y. Edgeworth (1845-1926), ο Carl Menger (1840-1921), ο Leon Walras (1834-1910), ο Vilfredo Pareto (1848-1923), ο Alfred

Marsall (1842-1924), ο John Bates Clark (1847-1938), ο A.C. Pigou και άλλοι.

Ο Edgeworth εισήγαγε την χρήση των μαθηματικών στην οικονομική ανάλυση και ασχολήθηκε με θέματα της θεωρίας της χρησιμότητας , της θεωρίας της οριακής παραγωγικότητας και της θεωρίας της διανομής , καθώς και με το πρόβλημα των μονοπωλίων. Ο Warlas ανέλυσε την οικονομία στο σύνολο της με τη βοήθεια ενός μαθηματικού υποδείγματος γενικής ισορροπίας που ήταν και το πρώτο τέτοιο υπόδειγμα στην ιστορία της οικονομικής ανάλυσης. Επίσης και ο Jevons , ο Pareto και άλλοι νεοκλασικοί οικονομολόγοι χρησιμοποιούσαν μαθηματικά για να εξετάσουν το θέμα της χρησιμότητας των καταναλωτικών αγαθών και της σχέσης με τη ζήτηση και με τον προσδιορισμό της τιμής και της ποσότητας . Η έννοια της οριακής χρησιμότητας ήταν βασική συμβολή τους. Γενικά το ενδιαφέρον των νεοκλασικών ήταν περισσότερο για θέματα που σήμερα θα ονομάζαμε μικροοικονομικά.

Οι νεοκλασικοί ασχοληθήκαν και με θέματα οικονομικής πολιτικής , ιδιαίτερα οικονομικής ευημερίας και αναδιανομής του εισοδήματος. Ορισμένοι ταχθήκαν υπέρ της κρατικής παρεμβάσεις για την μείωση των ανισοτήτων στην διανομή του εισοδήματος και των στρεβλώσεων που προκαλεί στην αγορά η λειτουργία μονοπωλίων και η ύπαρξη εξωτερικών οικονομιών.

3.4. Η κλασική μικροοικονομία.

Οι πρώτες σημαντικές συμβολές στην μακροοικονομική επιστήμη έγιναν από τους κλασικούς οικονομολόγους των οποίων η θεωρία εμπλουτίστηκε και από τις συμβολές των Νεοκλασικών και παρουσιάζεται σήμερα ως ένα ενιαίο σύνολο που αναφέρεται από ορισμένους συγγραφείς ως Κλασική Θεωρία και από άλλους ως Νεοκλασική Θεωρία . Η σύμπτυξη των δυο ξεχωριστών σχολών σκέψης οφείλεται στο γεγονός ότι ο Κευνς δεν έκανε διάκριση μεταξύ των νεοκλασικών και των κλασικών οικονομολόγων και χαρακτήρισε το σύνολο της μακροοικονομικής σκέψης που επικρατούσε μέχρι την εποχή του ως κλασική θεωρία. Παρόλο που τόσο οι κλασικοί όσο και οι νεοκλασικοί οικονομολόγοι ασχοληθήκαν κυρίως με θέματα που σήμερα τα χαρακτηρίζουμε ως μικροοικονομικά , διαμορφώθηκε από τις συμβολές τους σε θέματα μακροοικονομικά ένα ολοκληρωμένο σύστημα που έχει σχέση με την ισορροπία της οικονομίας και τον προσδιορισμό του προϊόντος , της απασχόλησης και των τιμών , το οποίο επικράτησε στις γενικές γραμμές του για πολύ μεγάλη χρονική περίοδο.

Είδαμε ήδη παραπάνω, ότι τα κυριότερα χαρακτηριστικά του συστήματος που απορεί από τις απόψεις των κλασικών και των νεοκλασικών οικονομολόγων . οπου αναφέρει τα εξής:

Η προσφορά δημιουργεί ισόποση ζήτηση , επομένως δεν μπορεί να υπάρξει υπερπροσφορά του συνολικού προϊόντος της οικονομίας , η οποία θα τείνει να παράγει το μέγιστο προϊόν που της επιτρέπουν οι παραγωγικοί της πόροι και η τεχνολογία. Ανεργία δεν μπορεί να υπάρξει ως διαρκές φαινόμενο , γιατί η οικονομία θα τείνει από μόνη της να ισορροπεί σε κατάσταση πλήρους απασχόλησης. Το γενικό επίπεδο των τιμών προσδιορίζεται από την ποσότητα του χρήματος οπού υπάρχει σε κυκλοφορία. Όταν μεταβάλλεται η ποσότητα χρήματος μεταβάλλονται αντίστοιχα και προς την ίδια κατεύθυνση οι τιμές των προϊόντων και οι αμοιβές των συντελεστών παραγωγής. Το ύψους του επιτοκίου προσδιορίζεται από την ζήτηση και την προσφορά χρηματικών κεφαλαίων για δανεισμό. Η ευελιξία του επιτοκίου , των τιμών και των αμοιβών εργασίας εξασφαλίζουν την προσαρμοστικότητα του κλασικού συστήματος , ώστε να τείνει η οικονομία σε ισορροπία με κατάσταση πλήρους απασχόλησης.

3.5. Η επανάσταση του Keynes.

Ο John Maynard Keynes, (1883-1946), δημοσίευσε το 1936 το βιβλίο του, *General Theory of Employment , Interest and Money* , την Γενική Θεωρία .

Όπως αναφέραμε πιο πάνω , οι πριν τον Keynes ,οικονομολόγοι ασχοληθήκαν κυρίως με την μικροοικονομική ανάλυση. Ο Keynes προήγαγε σημαντικά την μακροοικονομικά . Πρέπει να αναφέρουμε ότι το κεντρικό σημείο της συμβολής του Keynes είναι η διαπίστωση ότι: η οικονομία δεν λειτουργεί απαραίτητα σε κατάσταση ισορροπίας με πλήρη απασχόληση των παραγωγικών συντελεστών , αλλά μπορεί να υπάρξει ισορροπία με παραγωγή προϊόντος μικρότερου από το μέγιστο δυνατό και συνεπώς με ανεργία. Στην περίπτωση αυτή συμφωνά με τον Keynes, μπορεί και πρέπει να παρεμβεί το κράτος με μετρά πολιτικής για να αυξηθεί η συνολική ζήτηση στην οικονομία και να λειτουργήσει έτσι με μεγαλύτερη απασχόληση των παραγωγικών συντελεστών της.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4.

Η Γενική Θεωρία.

4.1. Το Θεωρητικό Υπόβαθρο Της Θεωρίας Του Keynes και το πλαίσιο μέσα στο οποίο διαμορφώθηκε.

Η θεωρία του Keynes, τα βασικά σημεία και το γενικότερο πολιτικό – κοινωνικό πλαίσιο μέσα στο οποίο διαμορφώθηκε (οικονομικό κραχ κτλ), πεδία εφαρμογής, ισχυρά σημεία και αδυναμίες της θεωρίας κτλ.

Αναφορά στην μακροοικονομία.

Εξοικείωση με την μακροοικονομία.

Η μακροοικονομία χωρίζεται σε δυο τομείς :

- 1) την κλασσική θεωρία και
- 2) την κευνσιανη θεωρία, στην οποία εγώ θα αναφερθώ στην εργασία μου.

Σύντομη αναφορά της μακροοικονομίας.

1. Η μακροοικονομική ασχολείται με τη μελέτη της διάρθρωσης και της συμπεριφοράς καθώς και της πολιτικής που εφαρμόζουν οι κυβερνήσεις, στην προσπάθεια τους να επηρεάσουν την πορεία της οικονομίας. Σημαντικοί τομείς της μακροοικονομικής θεωρίας είναι η μακροχρόνια οικονομική μεγέθυνση , οι οικονομικοί κύκλοι , η ανεργία, το διεθνές εμπόριο και οι κεφαλαιαγορές, καθώς και η μακροοικονομική πολιτική.
2. Επειδή η μακροοικονομική καλύπτει το σύνολο της οικονομίας , οι μακροοικονομολογοι αγνοούν τις λεπτές διαφορές μεταξύ των διαφορών αγαθών, των επιχειρήσεων και των αγορών που υπάρχουν στην οικονομία και εστιάζουν στα εθνικά συνολικά μεγέθη , όπως η συνολική κατανάλωση. Η διαδικασία πρόσθεσης των μεμονωμένων οικονομικών μεταβλητών για την εύρεση των γενικών οικονομικών συνόλων, ονομάζεται άθροιση.
3. Οι μακροοικονομολογοι, πέραν της διδασκαλίας , ασχολούνται με τη διατύπωση οικονομικών προβλέψεων, τη μακροοικονομική ανάλυση, τη μακροοικονομική έρευνα και την αξιοποίηση των εμπειρικών στοιχείων.
4. Στόχος της μακροοικονομικής έρευνας είναι η διατύπωση γενικών προτάσεων για την λειτουργία της οικονομίας. Η μακροοικονομική ερευνά, προσεγγίζει τον παραπάνω στόχο με τον ανάπτυξη οικονομικών θεωριών.

4.2. Η Γενική Θεωρία της Απασχόλησης , του Τόκου και του Χρήματος.

4.2.1.Εισαγωγή:

Η γενική θεωρία του τόκου και του χρήματος είναι μια θεωρητική πραγματεία γραμμένη από έναν οικονομολόγο που ήταν εξαιρετικά ενεργός στο δημόσιο βίο του της πατρίδας του, αλλά και διεθνώς και ευρύτερα γνωστός για τη συμβολή του στις οικονομικές και πολιτικές εξελίξεις της εποχής. Οδήγησε μεταπολεμικά σε πληθώρα δημοσιεύσεων και καθιέρωσε μια νέα θεωρητική σχολή οικονομικής σκέψης που αναπόφευκτα ονομάστηκε κενσιανή, με αντικείμενο την μελέτη των βραχυχρονίων διακυμάνσεων και την συστηματική αστάθεια των οικονομιών της αγοράς. Επίσης, οδήγησε στην δημιουργία ενός ιδιαίτερου χώρου μελέτης των προβλημάτων της Οικονομίας ως συνόλου, τη μακροοικονομική θεωρία.

4.2.2.Οι ρίζες και οι προέλευση της Γενικής Θεωρίας. Πηγές και η δημιουργία τους.

Βασική ιδέα του Keynes ο ίδιος ο ψυχολογικός νομός, πως όταν αυξάνει το εισόδημα , το χάσμα μεταξύ εισοδήματος και κατανάλωσης θα αυξηθεί συμπεράσμα τεραστίας σπουδαιότητας στη δική του σκέψη αλλά όχι, προφανώς εκφρασμένο ακριβώς έτσι, σε οποιονδήποτε άλλον. Κατόπιν, αρκετά αργότερα, ήλθε η γνώση ότι ο τόκος είναι μέτρο της προτίμησης ρευστότητας, που αποσαφηνίστηκε πλήρως στην σκέψη του Keynes ως ιδέα, που την συνέραβε. Τέλος, μετά από πολλές συγχύσεις και πολλά πρόχειρα σχέδια , ο κατάλληλος ορισμός της οριακής αποδοτικότητας του κεφαλαίου συνέδεσε το ένα με το άλλο.

Με τα λόγια αυτά ο Keynes αναφέρει στον Harrods, το καλοκαίρι του 1936 την εξέλιξη των ιδεών του προς την Γενική Θεωρία.

Οι ρίζες της Γενικής Θεωρίας λοιπόν βρίσκονται στην μη ικανοποίηση του Keynes από το βιβλίο του Treatise on Money, από την εποχή ακόμη που εκδόθηκε το δίτομο αυτό έργο του, στην παρατεταμένη διεθνή κρίση των ετών μετά το 1929 και τέλος, στην υποκίνηση που προέλθε από έναν «κύκλο» νέων οικονομολόγων του Cambridge, οι οποίοι άρχισαν να συναντιούνται αμέσως μετά την δημοσίευση του Treatise για να συζητούν και να αναλύουν τους δυο τόμους του. Αυτές ακριβώς οι συζητήσεις της ομάδας, τις οποίες του μετέφερε ο Richard Kahn, ήταν που του προσέφεραν την βάση για το πρώτο μεταβατικό στάδιο μεταξύ της Treatise και της Γενικής Θεωρίας.

Το στάδιο που ακολούθησε η ακλόνητη δέσμευση του Keynes να αναθεωρήσει τα θεωρητικά θεμέλια της Treatise , στην οποία μονό περιπτώσιακά είχε ασχοληθεί με τις διακυμάνσεις του προϊόντος. Έτσι, στον πρόλογο του για τους Ιάπωνες αναγνώστες του Treatise ,τόσον

Απρίλιο του 1932, ο Keynes σημείωνε ότι αντί να αναθεωρήσει την Treatise του, αποφάσισε να δημοσιεύσει ένα σύντομο βιβλίο καθαρά θεωρητικού χαρακτήρα, επεκτείνοντας και διορθώνοντας την θεωρητική βάση των απόψεων του που έχει που έχουν εκτεθεί στα βιβλία IOI και IV. Η δέσμευση αυτή έγινε σαφέστερη από το φθινόπωρο του 1929, «The Pure Theory of Money» (Η καθαρή θεωρία του χρήματος).

«The Monetary Theory of Production» (Η Νομισματική Θεωρία της παραγωγής), το οποίο διατήρησε έως το 1934. Οι διαλέξεις αυτές αφορούσαν σε κινήσεις του συνολικού προϊόντος και αποτελέσαν της απαρχές της εννοιας της προτίμησης ρευστότητας, μολονότι η έννοια αυτή πήρε τη μορφή με την οποία χρησιμοποιήθηκε στην Γενική Θεωρία μονό στις διαλέξεις του φθινοπώρου του 1933.

Οι πρώτες σημαντικότερες δημοσιευμένες ενδείξεις της κατεύθυνσης που διέγραψε η σκέψη του Keynes μεταξύ της Treatise και της Γενικής Θεωρίας εντοπίζονται το 1933 με τη μορφή ενός δοκιμίου, «The monetary Theory of Production» (Η Νομισματική θεωρία της παραγωγής), ενός φυλλαδίου, «The Means to Prosperity», (τα μέσα προς την ευημερία), ενός άρθρου με τίτλο «The Multiplier», (ο πολλαπλασιαστής), το οποίο συμπεριλαμβάνεται στην αμερικανική έκδοση του φυλλαδίου (Τα μέσα προς την Ευημερία), και μιας βιογραφικής σκιαγράφησης του Robert Malthus, που όλα διατυπώνονται σε ορούς κινήσεων του προϊόντος συνολικά, αντανακλώντας τη μη ικανοποίηση από την παραδεκτή θεωρία.

Έτσι τα πιο σημαντικά δομικά στοιχεία της Γενικής Θεωρίας συγκεντρώνονται σταθερά από το 1931. Από την άνοιξη του 1934, πράγματι όλα τα στοιχεία αυτά ήταν στην θέση τους, εκτός από την ιδέα της οριακής αποδοτικότητας του κεφαλαίου, όπως αποσαφηνίζεται σε πρόχειρα σχέδια της περιόδου εκείνης και σε ένα κείμενο εργασίας που προετοίμασε ο Keynes κατά την επίσκεψη του στην Αμερική, τον Μάιο και τον Ιούνιο. Ωστόσο, ολοκληρώθηκε μονό στην διάρκεια του καλοκαιριού του 1934 και από το φθινόπωρο ο Keynes παρέδιδε τα μαθήματα του με τίτλο «Η Γενική Θεωρία της Απασχόλησης», από τυπογραφικά δοκίμια.

Πριν από την δημοσίευση ωστόσο, υπήρχε ένας ακόμη έτος έντονης συζήτησης και αναδιαμόρφωσης των κειμένων. Ο Keynes κυκλοφόρησε τυπογραφικά δοκίμια του βιβλίου στους Kahn, Robinson, Harrod, κτλ. Και σημείωσε προσεκτικά τα σχόλια τους και υπέδειξε βελτιώσεις, διατυπώνοντας ρητά τα σημεία διφωνίας του, όταν δεν τα υιοθετούσε. Έτσι, τον Φεβρουάριο του 1936, σχεδόν υστέρα από πέντε χρονιά, εντατικής προετοιμασίας, εκδόθηκε το βιβλίο που πωλούσαν σε αντίτυπο πέντε σελίνια, για να ενθαρρύνει τους φοιτητές να το αγοράσουν.

Μετά την έκδοση του βιβλίου έγινε περαιτέρω συζήτηση και υπήρχαν, μερικές φορές, αμφισβητήσεις. Ο ίδιος ο Keynes ενθάρρυνε τη συζήτηση αυτήν, αφού όπως λέει ο ίδιος «επιμένω περισσότερο στην συγκριτικά απλή θεμελιώδη θέση, ότι η θεωρία μου περιέχει ιδέες, παρά στις

ιδιαιτέρες μορφές με τις οποίες τις ενσωματώνει και δεν επιθυμώ αυτές οι δεύτερες να αποκρυσταλλωθούν οπωσδήποτε στο παρόν στάδιο της συζήτησης. Αν οι απλές βασικές ιδέες μπορούν να γίνουν οικίες και αποδεκτές, ο χρόνος και η εμπειρία και η συνεργασία πολλών μυαλών θα βρουν τον καλύτερο τρόπο για τις εκφράσουν».

Με αυτό το πνεύμα ο Keynes άρχισε να διαλέγεται με όσους ασκούσαν κριτική, ερμήνευαν και διεύρυναν περεταίρω τις ιδέες του. Ακόμη, περισσότερο, καθώς προχωρούσε η συζήτηση, οι ιδέες του μεταβάλλονταν και τον Αύγουστο του 1936 έγραψε στον Hawtrey.

«Πρέπει να αναφερω ότι σκέφτομαι, στις παραδόσεις του επομένου έτους ή τότε περίπου, να προσθέσω υποσημειώσεις στο προηγούμενο βιβλίο μου, σχετικές με τις ποικίλες ακριτικές και τα διαφορά ζητήματα να αναπτύξω περισσότερο. Φυσικά, πραγματικά, το σύνολο του βιβλίου θέλει να το ξαναγράψω και αναδιαμόρφωση. Δεν έχω όμως ακόμα καταλήξει, σε ικανοποιητικό βαθμό, στις μεταβολές που πρέπει να επιφέρω ώστε να είμαι σε θέση να το κάνω. Από την άλλη πλευρά μπορώ να ασχοληθώ με συγκεκριμένα σημεία».

Από την περίοδο αυτή έχουμε έναν πρόχειρο πίνακα περιεχομένων για ένα βιβλίο με τίτλο Footnotes to The General Theory of Employment Interest and Money (υποσημειώσεις για τη γενική θεωρία της Απασχόλησης του τόκου και του χρήματος), τίτλους που απηχεί τον πρώτο του πρόχειρο πίνακα περιεχομένων μετά το Economic Consequences of the peace. Τον τίτλο αυτό χρησιμοποίησε επίσης για τις διαλέξεις του που παρέδιδε στο Κέμπριτζ, την άνοιξη του 1937, από τις οποίες σώζονται δυο σχέδια. Πραγματικά, φαίνεται ότι έχει γίνει σημαντική πρόοδος στην κατεύθυνση της εξόδου από την Γενική Θεωρία την περίοδο εκείνη, αφού έλεγε στην Joan Robinson, τον Απρίλιο του 1937.

« Σταδιακά τοποθετώ τον εαυτό μου σε εξωτερική θέση έναντι του βιβλίου αυτού και αισθάνομαι ότι κατευθύνομαι σε νέες θεσεις. Ίσως θα αντιληφθείς τι σκέφτομαι στις προσεχείς διαλέξεις».

Δυστυχώς, οι «υποσημειώσεις», που είχε σκοπό να γράψει, ουδέποτε προχώρησαν πέραν των διαλέξεων, επειδή ο Keynes υπέστη σοβαρό καρδιακό επεισόδιο στις αρχές του καλοκαιριού του 1937 και δεν ήταν σε θέση να εργαστεί ξανά με τον παλιό ρυθμό έως λωτού ορθέ ο πόλεμος το 1939, οπότε δραστηριοποιήθηκε σε άλλες κατευθύνσεις. Τι αναθεώρηση θα είχε κάνει στη Γενική Θεωρία αν ήταν υγιείς είναι αδύνατον να μαντέψουμε. Το μονό βέβαιο είναι ότι θα την είχε αναθεώρηση.

Από την πρώτη έκδοση της στην Βρετανία, το 1936, η Γενική Θεωρία έχει εκδοθεί στις Ηνωμένες Πολιτείες(αρχικά από φυλλάδια τυπωμένα στην Αγγλία), ενώ μεταφράστηκε στα γερμανικά, ιαπωνικά, γαλλικά, ισπανικά, τσεχικά, ιταλικά, σερβοκροατικά, ινδικά, φιλανδικά, ρουμανικά, ουγγρικά και ρωσικά. Οι εκδόσεις στα γερμανικά, γαλλικά και Ιαπωνία

περιλαμβάνουν όλες ειδικούς προσθετούς προλόγους που ακολουθούσαν τον αρχικό αγγλικό πρόλογο.

Ο Πυρήνας του βιβλίου.

Είναι η ιδέα πως οι οικονομικές υφέσεις δεν μπορούν, αναγκαστικά, να αυτοθεραπευτούν. Η κλασική οικονομική επιστήμη διατείνεται πως οι επιχειρηματικοί κύκλοι είναι αναπότρεπτοι.

4.2.3. Το περιεχόμενο της Γενικής Θεωρίας του Keynes.

Ο Keynes στο έργο του, έχει γράψει κυρίως στο πρόλογο καθώς και σε ολόκληρο το βιβλίο τρόπους που θα βοηθούσαν την κάθε χώρα ανάλογα με το πρόβλημα που τους εμφανιζόταν στην οικονομική τους κατάσταση. Οι χώρες αυτές είναι οι παρακάτω η Αγγλικά, η Γερμανικά, η Ιαπωνία και η Γαλλικά. Σκοπός του είναι να προτείνει σε κάθε χώρα να εφαρμόσει την θεωρία του με συγκεκριμένο τρόπο ανάλογα με το πρόβλημα που παρουσίαζε κάθε μία από αυτές ούτως ώστε να προκύψει η επίλυσή του.

Ο Keynes γράφοντας την Γενική Θεωρία εξηγεί ότι χρειάζεται να εξηγήσει μετρικούς ορούς τους οποίους θα ορίσει με σαφήνεια στην συνέχεια της θεωρίας του. Σε δεδομένη ,λοιπόν, κατάσταση τεχνικής , πόρων και κόστους , η χρησιμοποίηση δεδομένου όγκου εργασίας από έναν επιχειρηματία τον υποχρεώνει να αναλάβει δυο ειδών δαπανών : πρώτων τα ποσά που πληρώνει στους συντελεστές παραγωγής, για τις τρέχουσες υπηρεσίες τους , που θα αποκαλούμε σωστός συντελεστών για την δεδομένη απασχόληση, και δεύτερον, τα ποσά που καταβάλει σε άλλους επιχειρηματίες για τις αγορές που κάνει από αυτούς μαζί με την θυσία στην οποία υποβάλετε απασχολώντας τον εξοπλισμό του αντί να τον αφήνει αχρησιμοποίητο , που θα αποκαλούμε κόστος χρήσης της συγκεκριμένης απασχόλησης. Το πλεόνασμα της αξίας του προϊόντος που προκύπτει πάνω από το άθροισμα τους κόστους συντελεστών και του κόστους χρηστή είναι το κέρδος ή όπως θα αποκαλούμε το εισόδημα του επιχειρηματία. Το κόστος, συντελεστών είναι , φυσικά το ίδιο πράγμα , θεωρούμενα ότι από την οπτική γωνιά του επιχειρηματία, με εκείνο που οι συντελεστές της παραγωγής θεωρούν εισόδημα τους. Έτσι, το κόστος συντελεστών και το κέρδος του επιχειρηματία συνιστούν, αθροιστικά, αυτό που θα ορίσουμε ως το συνολικό εισόδημα , το οποίο προκύπτει από την απασχόληση που δίδει ο επιχειρηματίας. Το κέρδος, λοιπόν του επιχειρηματία, όταν ορίζεται με τον τρόπο αυτόν, είναι , όπως θα έπρεπε να είναι, το μέγεθος που ο επιχειρηματίας επιδιώκει να μεγιστοποιεί όταν αποφασίζει την ποσότητα της απασχόλησης που θα προσφέρει. Μερικές φορές είναι βολικό, όταν εξετάζουμε από ποια σκοπιά του επιχειρηματία, να αποκαλούμε το συνολικό εισόδημα που προκύπτει από δεδομένη ποσότητα απασχόλησης καθαρή πρόσοδο της απασχόλησης αυτής. Από την άλλη πλευρά, η τιμή της συνολικής προσφοράς παραγωγής δεδομένης

ποσότητας απασχόλησης είναι η προσδοκία καθαρής προσόδου που θα καθιστά συμφέρουσα για τον επιχειρηματία την δημιουργία της συγκεκριμένης απασχόλησης.

Έπεται, λοιπόν, ότι σε δεδομένη κατάσταση τεχνικής, πόρων και κόστους συντελεστών ανά μονάδα απασχόλησης, η ποσότητα της απασχόλησης, τόσο σε κάθε μεμονωμένη επιχείρηση και κλάδο όσο και στο σύνολο, εξαρτάται από την ποσότητα της καθαρής προσόδου που προσδοκούν οι επιχειρηματίες ότι θα αποκομίσουν από την αντίστοιχη παραγωγή. Οι επιχειρηματίες θα επιδιώκουν να ορίσουν την ποσότητα της απασχόλησης στο επίπεδο εκείνο όπου προσδοκούν ότι θα μεγιστοποιήσουν το πλεόνασμα της καθαρής προσόδου πάνω από το κόστος των συντελεστών.

Ας υποθέσουμε ότι είναι η τιμή της συνολικής προσφοράς της παραγωγής από την απασχόληση N ανδρών και ότι η σχέση μεταξύ K και N απεικονίζεται ως $\Phi(N)$ την οποία αποκαλούμε συνάρτηση συνολικής προσφοράς, ομοίως ας υποθέσουμε ότι D είναι η καθαρή πρόσοδο που προσδοκά να εισπράξει ο επιχειρηματίας από την απασχόληση N ατόμων και ότι η σχέση μεταξύ D και N απεικονίζεται $D = f(N)$ την οποία αποκαλούμε τώρα συνάρτηση συνολικής ζήτησης.

Τώρα αν για δεδομένη αξία του N οι αναμενόμενες πρόσοδοι είναι μεγαλύτερες από την τιμή της συνολικής προσφοράς, δηλαδή, αν D είναι μεγαλύτερο του Z , ο επιχειρηματίας θα έχει κίνητρο να αυξήσει την απασχόληση πέραν από το N και, αν είναι αναγκαίο, να αυξήσει το κόστος λόγω του ανταγωνισμού για τους συντελεστές της παραγωγής ως την τιμή του N για την οποία το Z εξισώνεται με το D . Έτσι ο όγκος της απασχόλησης δίδεται από το σημείο τομής μεταξύ της συνάρτησης συνολικής ζήτησης και της συνάρτησης συνολικής προσφοράς.

Στο σημείο αυτό, ακριβώς, θα μεγιστοποιηθεί η προσδοκία κερδών του επιχειρηματία. Η τιμή του D στο σημείο της συνάρτησης της συνολικής ζήτησης, όπου τέμνεται από την συνάρτηση συνολικής προσφοράς θα αποκαλείτο ενεργός ζήτηση. Εφόσον αυτή είναι η ουσία της Γενικής Θεωρίας της απασχόλησης, που θα είναι το αντικείμενο το οποίο θα αναπτύξουμε εδώ, τα κεφαλαία που θα ακολουθήσουν θα αφιερωθούν σε μεγάλο βαθμό στην εξέταση των διαφορών παραγόντων από τους οποίους εξαρτώνται οι δυο αυτές συναρτήσεις.

Από την άλλη πλευρά, η κλασική θεωρία, η οποία εκφραζόταν κατηγορηματικά στην πρόταση: «η προσφορά στη δημιουργία τη δική της ζήτηση» και η οποία εξακολουθεί να διέπει ολόκληρη την ορθόδοξη οικονομική θεωρία, στηρίζεται σε μια ειδική υπόθεση ως προς τη σχέση μεταξύ των δυο αυτών συναρτήσεων. Η φράση «η προσφορά δημιουργεί την δική της ζήτηση» πρέπει να σημαίνει ότι $f(N)$ και η $\varphi(N)$ είναι ίσες για κάθε τιμή του N , δηλαδή, για κάθε επίπεδο παραγωγής και απασχόλησης, και πως όταν υπάρχει μια αύξηση του $Z (= \varphi(N))$ που να αντιστοιχεί σε μια αύξηση του N , τότε το $D (= f(N))$ αυξάνεται υποχρεωτικά με το ίδιο ποσό

όπως το Z . Η κλασική θεωρία, με αλλά λόγια, υποθέτει ότι η τιμή της συνολικής ζήτησης προσαρμόζεται πάντα στην τιμή της συνολικής προσφοράς. Έτσι, οποία και να είναι η τιμή του N , οι πρόσοδοι D παίρνουν μια τιμή ίση με την τιμή της συνολικής προσφοράς Z , η οποία αντιστοιχεί στο N . Επομένως, η ενεργός ζήτηση, αντί να έχει μια μοναδική τιμή ισορροπίας, είναι ένα άπειρο φάσμα τιμών, που όλες είναι εξίσου παραδεκτές, ενώ ο όγκος της απασχόλησης είναι απροσδιόριστος, εκτός από την περίπτωση στην οποία η οριακή δυσαρέσκεια της εργασίας θέτει ανώτερο όριο.

Αν αυτό ίσχυε, τότε ο ανταγωνισμός μεταξύ των επιχειρηματιών θα οδηγούσε πάντοτε σε επέκταση της απασχόλησης, μέχρι του σημείου όπου η προσφορά της παραγωγής συνολικά παύει να είναι ελαστική, δηλαδή, όπου μια περαιτέρω αύξηση στην αξία της ενεργούς ζήτησης δεν θα συνοδεύεται πλέον από οποιαδήποτε αύξηση της παραγωγής. Πρόκειται, ουσιαστικά, για μια κατάσταση που δεν είναι τίποτε άλλο παρά η πλήρης απασχόληση.

Παρακάτω έχουμε μια σύντομη περίληψη της θεωρίας της απασχόλησης την οποία θα αναλύσουμε στα παρακάτω επόμενα κεφαλαία, που μπορεί μέχρι τώρα να μας δώσει μια σύντομη εικόνα, έστω αν και δεν είναι ακόμα πλήρως κατανοητή. Οι χρησιμοποιούμενοι οροί θα οριστούν προσεκτικά. Στην παρακάτω περίληψη θα υποθέσουμε ότι ο ονομαστικός μισθός και τα αλλά στοιχεία του κόστους των συντελεστών είναι σταθερά ανά μονάδα χρησιμοποιούμενης εργασίας. Ωστόσο, η απλοποίηση αυτή, την οποία αργότερα θα εγκαταλείψουμε, εισάγετε μονό για να διευκολυνθεί η ανάπτυξη του θέματος. Ο ουσιαστικός χαρακτήρας του επιχειρήματος είναι ακριβώς ο ίδιος, ανεξάρτητα από το αν μεταβάλλονται οι ονομαστικοί μισθοί ή όχι κτλ.

Έτσι λοιπόν παρουσιάζοντας ένα βασικό περίγραμμα της θεωρίας του Keynes, μπορεί να εκφραστεί ως εξής:

Ο Keynes εξηγούσε κυρίως στους επενδυτές ούτως ώστε να αυξήσουν την οικονομία ότι όλα εξαρτώνται από την βασική ψυχολογία του κόσμου. Δηλαδή, ότι όταν αυξάνει η απασχόληση, αυξάνεται το συνολικό πραγματικό εισόδημα. Δηλαδή, η ψυχολογία της κοινωνίας είναι τέτοια ώστε, όταν αυξάνει το συνολικό πραγματικό εισόδημα, να αυξάνει και η συνολική κατανάλωση, αλλά όχι τόσο όσο το εισόδημα.

Βασικά, αν συνεβαινε αυτό ακριβώς, θα παρουσιαζόταν ένα μεγάλο πρόβλημα στους εργοδότες όπου θα είχαν ζημιά αν το σύνολο της αυξημένης απασχόλησης αφιερωνόταν στην ικανοποίηση της αυξημένης ζήτησης για άμεση ικανοποίηση. Ωστόσο λοιπόν, για να είναι δικαιολογημένη μια οποιαδήποτε ποσότητα απασχόλησης, πρέπει όπου πρέπει να υφίσταται ένας όγκος τρέχουσας επένδυσης επαρκής για να απορροφήσει το πλεόνασμα της συνολικής παραγωγής πάνω από εκείνο που επιλεγεί η κοινωνία να καταναλώσει, όταν η απασχόληση βρίσκεται

σε δεδομένο επίπεδο. Αν δεν έχουμε αυτό το μέγεθος επένδυσης, οι εισπράξεις των επιχειρηματιών θα είναι λιγότερες από εκείνες που απαιτούνται για να παρακινηθούν και να προσφέρουν τη δεδομένη ποσότητα απασχόλησης. Έπεται, λοιπόν πως όταν είναι δεδομένο αυτό που θα ονομάσουμε ροπή της κοινωνίας προς την κατανάλωση, το επίπεδο ισορροπίας της απασχόλησης, δηλαδή το επίπεδο στο οποίο οι εργοδότες ως σύνολο δεν έχουν κίνητρο είτε να επεκτείνουν είτε να περιορίζουν την απασχόληση, θα εξαρτάται από την ποσότητα της τρέχουσας επένδυσης.

Η ποσότητα της τρέχουσας απασχόλησης με τη σειρά της θα εξαρτάται από αυτό που θα ονομάσουμε παρότρυνση για επένδυση. Η παρότρυνση για επένδυση, όπως θα διαπιστώσουμε, εξαρτάται από την σχέση μεταξύ του πίνακα της οριακής αποδοτικότητας του κεφαλαίου και του συμπλέγματος των επιτοκίων των δανείων ποικίλων λήξεων και κινδύνων. Ωστόσο, λοιπόν με δεδομένο τη ροπή προς κατανάλωση και το ρυθμό της νέας επένδυσης, θα υφίσταται μονό ένα επίπεδο απασχόλησης, οπού θα επιτυγχάνεται ισορροπία, αφού κάθε άλλο επίπεδο θα οδηγεί σε ανισότητα μεταξύ της τιμής της συνολικής προσφοράς της παραγωγής και της τιμής της συνολικής ζήτησης. Το επίπεδο αυτό δεν μπορεί να είναι υψηλότερο από την πλήρη απασχόληση, δηλαδή, ο πραγματικός μισθός δεν μπορεί να είναι μικρότερος από την οριακή δυσαρέσκεια της εργασίας. Γενικά όμως δεν υπάρχει λόγος να προσδοκούμε ότι θα είναι ίσος με την πλήρη απασχόληση. Η ενεργός ζήτηση που συνδέεται με την πλήρη απασχόληση είναι ειδική περίπτωση, η οποία υπάρχει μονό όταν η ροπή προς κατανάλωση και η παρότρυνση για επένδυση βρίσκονται σε μια ειδική σχέση μεταξύ τους. Η ειδική αυτή σχέση, η οποία αντιστοιχεί στις παραδοχές της κλασικής θεωρίας κάνει κατά μια έννοια, μια αρίστη σχέση. Όμως μπορεί να υπάρξει μονό όταν, τυχαία ή σχεδιαζόμενα, η τρέχουσα επένδυση παρέχει μια ποσότητα ζήτησης ακριβώς ίση προς το πλεόνασμα της τιμής της συνολικής προσφοράς της παραγωγής πλήρους απασχόλησης πάνω από το μέγεθος εκείνο που η κοινωνία θα επιλέξει να δαπανήσει σε κατανάλωση όταν απασχολείται πλήρως.

Η θεωρία αυτή μπορεί να συνοψιστεί πλήρως στις ακόλουθες προτάσεις:

- 1) Σε μια δεδομένη κατάσταση τεχνικής, πόρων και κόστους. Το εισόδημα εξαρτάται από τον όγκο της απασχόλησης N .
- 2) Η σχέση ανάμεσα στο εισόδημα της κοινωνίας και σε εκείνο που μπορούμε να αναμένουμε ότι η κοινωνία θα δαπανηθεί σε κατανάλωση, την οποία παριστάνουμε με $D1$, θα εξαρτηθεί από τα ψυχολογικά χαρακτηριστικά της κοινωνίας, που θα ονομάσουμε ροπή προς κατανάλωση. Δηλαδή, η κατανάλωση θα εξαρτηθεί από το επίπεδο του συνολικού εισοδήματος και, επομένως, από το επίπεδο απασχόλησης N , εκτός αν παρουσιαστεί κάποια μεταβολή στη ροπή προς κατανάλωση.
- 3) Η ποσότητα εργασίας N , που αποφασίζουν να απασχολήσουν οι επιχειρηματίες, εξαρτάται από το άθροισμα (D) δυο ποσοτήτων, δηλαδή

της $D1$, της ποσότητας που αναμένεται να δαπανήσει η κοινωνία σε κατανάλωση, και $D2$, της ποσότητας που αναμένεται να αφιερώσει σε νέα επένδυση. Η ποσότητα D είναι αυτό που αποκαλούμε προηγούμενος ενεργό ζήτηση.

4) Αφού $D1+D2=\varphi(N)$, όπου φ η συνάρτηση συνολικής προσφοράς, και αφού, όπως έχουμε δει στη (2), $D1$ είναι συνάρτηση της N , την οποία μπορούμε να παρασιτήσουμε ως $\chi(N)$, εξαρτωμένη από την ροπή προς κατανάλωση, έπεται ότι $\varphi(N)-\chi(N)=D2$.

5) Έτσι ο όγκος της συνολικής απασχόλησης σε ισορροπία εξαρτάται από 1)την συνάρτηση συνολικής προσφοράς φ , 2)τη ροπή προς κατανάλωση, 3)τον όγκο της επένδυσης $D2$. Αυτή είναι η ουσία της Γενικής Θεωρίας της Απασχόλησης.

6) Για κάθε τιμή του N υπάρχει μια αντιστοιχεί οριακή παραγωγικότητα της εργασίας στον κλάδο των αγαθών που αγοράζουν οι μισθοσυντήρητοι και είναι ακριβώς αυτή που προσδιορίζει τον πραγματικό μισθό. Επομένως, η (5) υπόκειται στην συνθήκη ότι η N δεν όρη να υπερβαίνει την τιμή που εξισώνει τον πραγματικό μισθό με τη οριακή δυσαρέσκεια της εργασίας. Αυτό σημαίνει ότι δεν είναι όλες οι μεταβολές στο D συμβατές με την προσωρινή μας υπόθεση, ότι οι ονομαστικοί μισθοί είναι σταθεροί. Είναι λοιπόν, ουσιαστικό σε πλήρη διατύπωση της θεωρίας μας να εγκαταλείψουμε την υπόθεση αυτή.

7) Στην κλασσική θεωρία, συμφωνά με την οποία $D=\varphi(N)$ για κάθε τιμή του N κάτω από τη μέγιστη τιμή του. Στην κλασσική θεωρία, μονό στο σημείο αυτό μπορεί να υπάρξει ευσταθείς ισορροπία.

8) Όταν αυξάνει η απασχόληση, το $D1$, θα αυξηθεί, αλλά όχι τόσο όσο το D , αφού όταν αυξάνει το εισόδημα μας αυξάνει επίσης και η κατανάλωση μας, αλλά όχι ανάλογα. Το κλειδί στο πρακτικό μας πρόβλημα βρίσκεται σε αυτό ακριβώς τον ψυχολογικό νομό. Από αυτό συνεπάγει ότι όσο μεγαλύτερος είναι ο όγκος της απασχόλησης τόσο μεγαλύτερος θα είναι το χάσμα ανάμεσα στην τιμή της συνολικής προσφοράς Z , της αντίστοιχης παραγωγής και στο άθροισμα $D1$, που οι επιχειρηματίες μπορούν να προσδοκούν να πάρουν πίσω, με την δαπάνη των καταναλωτών. Έτσι, αν δεν μεταβληθεί η ροπή προς κατανάλωση, η απασχόληση δεν μπορεί να αυξηθεί, εκτός εάν αυξηθεί ταυτόχρονα το $D2$ ώστε να καλυφθεί το χάσμα μεταξύ Z και $D1$. Έτσι, εάν εξαιρεθούν οι ειδικές υποθέσεις της κλασσικής θεωρίας, συμφωνά με τις οποίες ορισμένες δυνάμεις δρουν με τέτοιο τρόπο ώστε, όταν η απασχόληση αυξάνει, το $D2$ να αυξάνει πάντα επαρκώς για να καλύψει το διευρυμένο χάσμα μεταξύ Z και $D1$ το οικονομικό σύστημα μπορεί να βρεθεί σε ευσταθή ισορροπία με το N σε ένα επίπεδο κάτω από την πλήρη απασχόληση, δηλαδή, στο επίπεδο που δίδεται από την τομή της συνάρτησης της συνολικής ζήτησης με την συνάρτηση της συνολικής προσφοράς.

Έτσι ο όγκος της απασχόλησης δεν προσδιορίζεται από την οριακή δυσαρέσκεια της εργασίας, μετρούμενης σε ορούς πραγματικών μισθών παρά μονό στο βαθμό που η προσφορά της διαθέσιμης εργασίας στο δεδομένο πραγματικό μισθό ορίζει ένα μέγιστο επίπεδο απασχόλησης . Η ροπή προς κατανάλωση και ο ρυθμός της νέας επένδυσης προσδιορίζουν μεταξύ τους τον όγκο της απασχόλησης , και ο όγκος απασχόλησης σχετίζεται με μοναδικά με δεδομένο επίπεδο πραγματικών μισθών – και όχι αντίστροφα. Αν η ροπή προς κατανάλωση και ο ρυθμός της νέας επένδυσης καταλήγουν σε ανύπαρκτη ενεργό ζήτηση , το πραγματικό επίπεδο απασχόλησης θα υπολείπεται της δυνητικά διαθέσιμης προσφοράς εργασίας στον υφιστάμενο πραγματικό μισθό και ο πραγματικός μισθός ισορροπίας θα είναι μεγαλύτερος από την οριακή δυσαρέσκεια του επιπέδου απασχόλησης σε ισορροπία.

Η ανάλυση αυτή μας δίνει μια εξήγηση του παραδόξου της φτώχειας εν μέσω αφθονίας. Η απλή ύπαρξη κάποιας ανεπαρκείας της ενεργούς ζήτησης μπορεί να οδηγήσει και συχνά οδηγεί , την αυξήσει της απασχόλησης σε στασιμότητα, προτού επιτευχθεί το επίπεδο της πλήρους απασχόλησης . Η ανεπάρκεια της ενεργούς ζήτησης θα ανακόψει τη διαδικασία της παραγωγής , παρά το γεγονός ότι η αξία του οριακού προϊόντος της εργασίας υπερβαίνει ακόμη την αξία της οριακής δυσαρέσκειας της απασχόλησης.

Επιπλέον , όσο πλουσιότερη είναι η κοινωνία τόσο ευρύτερο θα είναι το χάσμα μεταξύ πραγματικής και δυνητικής παραγωγής και, επομένως τόσο εμφανέστερα και υπερβολικά θα είναι τα μειονεκτήματα του οικονομικού συστήματος . Μια φτωχή κοινωνία θα έχει την τάση να καταναλώνει ένα κατά πολύ μεγαλύτερο τμήμα της παραγωγής της, ώστε μια πολύ μέτρια επένδυση να είναι επαρκής για αν δημιουργηθεί πλήρης απασχόληση, ενώ μια πλούσια κοινωνία θα πρέπει να ανακαλύψει πολύ μεγαλύτερες ευκαιρίες επένδυσης για να είναι οι αποταμιευτικές τάσεις των πλουσιότερων μελών της. Αν σε μια δυνητικά πλούσια κοινωνία η παρότρυνση για επένδυση είναι αδύναμη, τότε, παρά το δυνητικό της πλούτο, η δράση της αρχής της ενεργούς ζήτησης θα την υποχρεώνει να μειώσει το πραγματικό προϊόν της, έως δοτού , παρά το δυνητικό της πλούτο, γίνει τόσο φτώχεια ώστε το πλεόνασμα πάνω από την κατανάλωση της να αντιστοιχεί στην αδυναμία της παρότρυνσης για επένδυση.

Υπάρχουν όμως και χειρότερα. Σε μια πλούσια κοινωνία όχι μονό είναι πιο αδύναμη η οριακή ροπή προς κατανάλωση , αλλά , λόγω του ότι η συσσώρευση του κεφαλαίου είναι ήδη μεγαλύτερη , οι ευκαιρίες για περαιτέρω επένδυση είναι λιγότερο ελκυστικές , εκτός εάν το επιτόκιο πέσει με επαρκώς ταχύ ρυθμό.

Επομένως, η ανάλυση της ροπής για κατανάλωση , ο ορισμός της οριακής αποδοτικότητας του κεφαλαίου και η θεωρία του επιτοκίου είναι τα τρία

βασικά κενά στις σημερινές γνώσεις μας, τα οποία είναι αναγκαίο να καλύψουμε. Όταν πραγματοποιηθεί αυτό, θα δούμε ότι η θεωρία των τιμών βρίσκει την σωστή της θέση ως ζήτημα δευτερεύον για την γενική θεωρία μας. Θα ανακαλύψουμε ωστόσο, ότι το χρήμα παίζει ουσιαστικό ρόλο στη θεωρία μας για το επιτόκιο και θα επιχειρήσουμε να εντοπίσουμε τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του χρήματος που το διακρίνουν από άλλα πράγματα.

Οπότε λοιπόν, η ιδέα συμφωνά με τον Keynes ότι σίγουρα θα μπορούσαμε να προβλέψουμε τη συνάρτηση συνολικής ζήτησης είναι θεμελιώδης στην ρικαρντιανη οικονομική, μια ιδέα πάνω στην οποία στηρίζεται ότι έχουμε διδαχτεί πάνω από αιώνες. Ο Malthus, αντιτάχθηκε σθεναρά, αλλά μάταια, στη θεωρία του Ricardo, ότι ήταν αδύναμος να είναι ανεπαρκής η ενεργός ζήτηση. Εφόσον ο Malthus δεν μπορούσε να εξηγήσει ασαφώς πως και γιατί η ενεργός ζήτηση μπορούσε να είναι ανεπαρκής ή πλεονάζουσα, απέτυχε στο να διαμορφώσει μια εναλλακτική θεώρηση και ο Ricardo κατέκτησε την Αγγλία με τον ίδιο ακριβώς τρόπο που η Ιερά Εξέταση κατέκτησε την Ισπανία. Η θεωρία του όχι μόνο έγινε αποδεκτή από το Σίτυ, τους πολιτικούς τους ακαδημαϊκούς, αλλά σταμάτησε και κάθε αμφισβίτηση, οι διαφορετικές απόψεις εξαφανίστηκαν απολύτως και έπαψαν να συζητούνται. Το μεγάλο αίνιγμα της ενεργούς ζήτησης, για το οποίο ο Malthus είχε αγωνιστεί, εξαφανίστηκε από την οικονομική θεωρία.

Η πληρότητα της ρικαρντιανης νίκης είναι περίεργη και μυστηριώδης. Πρέπει να οφείλεται σε ένα σύνολο προσαρμογών της θεωρίας στο περιβάλλον στο οποίο περιβαλλόταν. Το γεγονός ότι έφτασε στο συμπέρασμα εντελώς διαφορετικά από τις προσδοκίες του συνηθισμένου, απάιδευτου ατόμου, υπέθετε ο Keynes ότι ενίσχυσε το πνευματικό της κύρος. Το ότι η διδασκαλία της μεταφρασμένη σε πρακτική, ήταν αυστηρή και συχνά άτεγκτη, της προσέδωσε αίγλη. Το ότι προσαρμόστηκε για να φέρει μια τεραστία και συνεπή λογική υπερδομή, της προσέδωσε ομορφιάς. Το ότι μπορούσε να εξηγήσει μεγάλο μέρος μια μεγάλης κοινωνικής αδικίας και της προφανούς σκληρότητας ως αναπόφευκτης συνεπείας της περιόδους, θεωρώντας ότι η απόπειρα μεταβολής των πραγμάτων αυτών είναι πιθανό να προκαλέσει συνολικά περισσότερη ζημιά παρά καλό, την έκανε αρεστή στις αρχές. Το ότι δικαίωνε τις ελεύθερες δραστηριότητες του ατομικού καπιταλιστή, εξασφάλισε την υποστήριξη της κυρίαρχης κοινωνικής δύναμης πίσω από την εξουσία.

Όμως αν και η θεωρία καθαυτή έχει παραμείνει αδιαμφισβήτητη από τους ορθοδόξους οικονομολόγους έως τελευταία, τα σημάδια αποτυχίας της για σκοπούς επιστημονικής πρόβλεψης έχουν σημαντικά υπονομεύσει, διαχρονικά, το κύρος των εφαρμοστών της. Οι επαγγελματίες οικονομολόγοι, μετά τον Malthus έμειναν προφανώς ασυγκίνητοι από την απουσία αντιστοίχισης μεταξύ των αποτελεσμάτων της θεωρίας τους και

των γεγονότων της παρατήρησης , χάσμα που ο κοινός άνθρωπος αντιλήφθηκε , με αποτέλεσμα την αυξανόμενη απροθυμία του να έχει για τους οικονομολόγους τον ίδιο σεβασμό που αποδίδει σε άλλες ομάδες επιστημόνων , τα θεωρητικά αποτελέσματα των οποίων , όταν εφαρμόζονται στα γεγονότα , επιβεβαιώνονται από την παρατήρηση.

Η ονομαστή αισιοδοξία της παραδοσιακής οικονομικής θεωρίας , που έχει οδηγήσει ώστε ορισμένοι οικονομολόγοι να θεωρούνται « αγαθούληδες», Οι άνθρωποι , δηλαδή ,οι οποίοι έχοντας εγκαταλείψει τον κόσμο αυτόν για την καλλιέργεια των κήπων τους, διδάσκουν ότι αυτά είναι για το καλύτερο στον καλύτερο από όλους τους δυνατούς κόσμους, αρκεί να μην επεμβαίνουν άλλοι, πρέπει επίσης να αναζητηθεί στο γεγονός ότι δεν λαμβάνεται η επίπτωση που μπορεί να έχει στην ευημερία η ανεπάρκεια της ενεργούς ζήτησης. Προφανώς, θα υπήρχε μια φυσική τάση για αρίστη απασχόληση των πόρων σε μια κοινωνία που θα λειτουργούσε βάσει των αξιωμάτων της κλασικής θεωρίας. Πιθανώς η κλασική θεωρία εκφράζει τον τρόπο με τον οποίο θα επιθυμούσα να λειτουργεί η οικονομία μας. Το να υποθέσουμε όμως, ότι, αυτό συμβαίνει είναι το ίδιο σαν να κλείνουμε τα ματιά μας μπροστά στις δυσκολίες.

Ακόμη πολύ σημαντικό που πρέπει να αναφέρουμε είναι πως ο Keynes στην Γενική Θεωρία του, έγραψε τον πρόλογο του εκτός από την Αγγλική, στα Γερμανικά, στα γαλλικά και στα Ιαπωνικά. Σκοπός του ήταν να κερδίσει το ενδιαφέρον τους αλλά, κυρίως ότι προτείνει στην κάθε χώρα καθώς και το ότι τους εξηγούσε ότι ανάλογα με τα προβλήματα που περνούσε η οικονομία κάθε χώρας, πώς να τα ξεπεράσει και ποια μέθοδο έπρεπε να ακολουθήσει.

Σχολιο του Keynes:

Ωστόσο, λοιπόν, βασικό σχόλιο του Keynes είναι το εξής:

«Συμφωνά με τον Keynes, ο καπιταλισμός θα συνεχίσει να προκαλεί χρονιά ανεργία , εκτός κι εάν η κυβέρνηση κάνει κάτι ώστε να μεταβάλει αυτή τη βασική λειτουργία».

ΟΡΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΙΔΕΕΣ.

4.3. Επιλογή Μονάδων.

Στο βιβλίο της Γενικής Θεωρίας , ο Keynes επιχειρεί να αποσαφινήσει ορισμένες πολυπλοκότητες που δεν έχουν ιδιαίτερη ή αποκλειστική συνάφεια με τα προβλήματα που σκοπεύουμε ειδικά να εξετάσουμε. Ωστόσο, λοιπόν συνιστούν ένα είδος παρέκκλισης , που μας εμποδίζει για ένα διάστημα να συγκεντρωθούμε στο κύριο θέμα μας. Τα σχετικά ζητήματα αναπτύσσονται εδώ μονό επειδή δεν έτυχε να αναλύονται αλλού κατά τρόπο που να εξυπηρετεί επαρκώς τις ανάγκες της συγκεκριμένης ερευνάς του Keynes.

Τα τρία προβλήματα που εμπόδισαν κυρίως την πρόοδο μου κατά την συγγραφή του παρόντος βιβλίου, ώστε να μην μπορώ να εκφραστώ άνετα ως δοτού βρω κάποια λύση. Είναι πρώτον, η επιλογή των καταλλήλων ποσοτικών μονάδων για τα προβλήματα του οικονομικού συστήματος ως συνόλου. Δεύτερον, ο ρόλος των προσδοκιών στην οικονομική ανάλυση και τρίτων, ο ορισμός του εισοδήματος.

Ότι οι μονάδες με τις οποίες εργάζονται συνηθώς οι οικονομολόγοι είναι ανεπαρκείς, μπορεί να γίνει φανερό από τις έννοιες του εθνικού εισοδήματος, του πραγματικού κεφαλαίου και του γενικού επιπέδου των τιμών:

1. Το εθνικό εισόδημα, συμφωνά με τον ορισμό του Marshall, και του καθηγητή Ρίγου, μετρά τον όγκο του τρέχοντος προϊόντος ή το πραγματικό εισόδημα και όχι την αξία του προϊόντος ή το ονομαστικό εισόδημα.

Επιπλέον, εξαρτάται, υπό μια έννοια, από το καθαρών προϊόν – δηλαδή από την καθαρή αύξηση των πόρων που διαθέτει η κοινωνία για κατανάλωση ή για διάκριση αποθέματος κεφαλαίου, λόγω των οικονομικών δραστηριοτήτων και θυσιών στην τρέχουσα περίοδο, μετά την αφαίρεση της φθοράς του αποθέματος του πραγματικού κεφαλαίου που υπήρχε στην αρχή της περιόδου. Στην βάση αυτή γίνεται προσπάθεια δημιουργίας ποσοτικής επιστήμης. Στον, ορισμό όμως, αυτόν υπάρχει σοβαρή αντίρρηση. Το προϊόν, δηλαδή, των αγαθών και υπηρεσιών της κοινωνίας δεν είναι ομοιογενές σύνολο και δεν μπορεί να μετρηθεί, αν θέλουμε να είμαστε ακριβείς, παρά μονό σε ορισμένες ειδικές περιπτώσεις, όπως, παραδείγματος χάριν, όταν όλα τα στοιχεία ενός προϊόντος συμπεριλαμβάνονται στην ίδια αναλογία σε άλλο προϊόν.

2. Η δυσκολία είναι ακόμη μεγαλύτερη όταν, προκειμένου να υπολογίσουμε το καθαρών προϊόν, προσπαθούμε να μετρήσουμε την καθαρή αύξηση του κεφαλαιουχικού εξοπλισμού, αφού πρέπει να βρούμε κάποια βάση ποσοτικής σύγκρισης μεταξύ των νέων στοιχείων του κεφαλαίου που παρήχθησαν στην δεδομένη περίοδο και των παλαιότερων στοιχείων που έχουν χαθεί λόγω φθοράς. Ο καθηγητής Ρίγου, προκειμένου να φθάσει στο καθαρό εθνικό εισόδημα, αναιρεί την φθορά εκείνην, κλπ, « που μπορούμε πολύ λογικά να θεωρήσουμε "κανονική", ενώ το πρακτικό κριτήριο της κανονικότητας είναι ότι η φθορά είναι τόσο συνήθης ώστε να μπορεί να προβλεφθεί, αν όχι λεπτομερώς, τουλάχιστον γενικά». Όμως, αφού η αφαίρεση αυτή δεν είναι σε χρηματικές μονάδες, ο Ρίγου, αναγκάζεται να υποθέσει μπορεί να υπάρξει μεταβολή στην φυσική ποσότητα, χωρίς να υπάρξει φυσική μεταβολή, δηλαδή εισάγει συγκεκαυμένα μεταβολές σε αξία. Επιπλέον αδυνατεί να εφεύρει οποιονδήποτε ικανοποιητικό τύπο, για την αξιολόγηση του νέου πραγματικού κεφαλαίου έναντι του παλαιότερου, αφού λόγω μεταβολών της τεχνικής τα δυο αυτά μεγέθη δεν ταυτίζονται. Πιστεύω ότι η έννοια στην οποία στοχεύει ο καθηγητής Ρίγου, είναι η σωστή και η κατάλληλη

για οικονομική ανάλυση. Έως ότου όμως, υιοθετηθεί ένα ικανοποιητικό σύστημα μονάδων, ο ακριβής ορισμός της είναι αδύνατος. Το πρόβλημα της σύγκρισης ενός πραγματικού προϊόντος με ένα άλλο, καθώς και εκείνο του υπολογισμού του καθαρού προϊόντος, συμπυκνώνοντας τα νέα στοιχεία του κεφαλαιουχικού εξοπλισμού με την φθορά παλαιών στοιχείων, αποτελούν γρίφους, που με γρίφους που με σιγουριά απορούμε να πούμε ότι δεν επιτρέπουν λύση.

3. Τρίτον, το γνωστό αλλά αναπόφευκτο στοιχείο ασάφειας που ομολογουμένως συνοδεύει την έννοια του γενικού επιπέδου των τιμών καθιστά τον ορό αυτόν ελάχιστα ικανοποιητικό για μια αιτιώδη ανάλυση, η οποία οφείλει να είναι ακριβής.

Οι δυσκολίες αυτές, πάντως, δίκαια θεωρούνται «γρίφου». Είναι δυσκολίες «καθαρά θεωρητικές», υπό την έννοια ότι ουδέποτε εμπλέκονται με οποιανδήποτε τρόπο με τις επιχειρηματικές αποφάσεις και δεν έχουν συνάφεια με την αιτιώδη αλληλουχία των οικονομικών γεγονότων, που είναι σαφή και καθορισμένα παρά την ποσοτική απροσδιοριστία των εννοιών αυτών. Είναι, επομένως, φυσικό να συμπεράνουμε, ότι όχι, στερούνται ακριβείας, αλλά είναι και μη αναγκαίες. Προφανώς η ποσοτική μας ανάλυση πρέπει να εκφραστεί χωρίς τη χρήση ποσοτικά αορίστων εκφράσεων. Και πράγματι, μόλις κάποιος το επιχειρήσει, γίνεται σαφές, όπως ελπίζω να δείξω ότι μπορούμε να προχωρήσουμε πολύ καλύτερα χωρίς αυτές.

Το γεγονός ότι δυο ασύμμετρες συλλογές ποικίλων αντικειμένων δεν μπορούν από μονές τους να παράσχουν το υλικό για ποσοτική ανάλυση δεν χρειάζεται, φυσικά, να μας εμποδίσει να κάνουμε κατά προσέγγιση στατιστικές συγκρίσεις, στη βάση ορισμένων γενικών κρίσεων και όχι ακριβών υπολογισμών – συγκρίσεις οι οποίες θα πρέπει, φυσικά, να είναι στατιστικά σημαντικές και έγκυρες μέσα σε ορισμένα όρια. Η κατάλληλη θέση εννοιών, όπως το καθαρό πραγματικό προϊόν και το γενικό επίπεδο των τιμών, βρίσκεται στο πεδίο της ιστορικής και στατιστικής περιγραφής και ο σκοπός τους θα έπρεπε να είναι η ικανοποίηση της ιστορικής ή κοινωνικής περιεργείας. Για το σκοπό αυτόν, όμως, η τελεία ακρίβεια – τέτοια όπως εκείνη που απαιτεί η αιτιώδης ανάλυσή μας, ανεξάρτητα από το αν η γνώση μας για τις πραγματικές τιμές των σχετικών ποσοτήτων είναι πλήρης ή όχι – δεν είναι ούτε συνήθης ούτε αναγκαία. Το να πούμε, ότι σήμερα το καθαρό προϊόν είναι μεγαλύτερο, αλλά το επίπεδο τιμών χαμηλότερο, από ότι ήταν δέκα χρόνια ή ένα χρόνο πριν, μοιάζει σαν να λεμέ ότι η βασίλισσα Βικτωρία ήταν καλύτερη βασίλισσα αλλά όχι ευτυχέστερη γυναικά από τη βασίλισσα Ελισάβετ- πρόταση που δεν στερείται νοήματος και ενδιαφέροντος, αλλά είναι κατάλληλη ως υλικό για το διαφορετικό λογισμό. Η ακριβολογία μας θα είναι παραπλανητική αν προσπαθήσουμε να χρησιμοποιήσουμε τέτοιες εν μέρει αόριστες και μη ποσοτικές έννοιες ως βάση ποσοτικής ανάλυσης.

Υπενθυμιζουμε ότι κάθε ιδιαίτερη ευκαιρία ο επιχειρηματίας λαμβάνει αποφάσεις σχετικές με την κλίμακα στην οποία πρέπει να χρησιμοποιήσει δεδομένο πραγματικό κεφαλαίο. Όταν λεμέ, ότι η προσδοκία μιας αυξημένης ζήτησης, δηλαδή μια αύξουσα συνάρτηση συνολικής ζήτησης, θα οδηγήσει σε αύξηση της συνολικής παραγωγής, εννοούμε στην πραγματικότητα ότι οι επιχειρήσεις, που κατέχουν τον κεφαλαιουχικό εξοπλισμό, θα παρακινηθούν να τον συνδυάσουν με μεγαλύτερη συνολική απασχόληση εργασίας. Στην περίπτωση μιας ατομικής επιχείρησης ή ενός ξεχωριστού κλάδου που παράγει ομοιογενές προϊόν, μπορούμε, αν επιθυμούμε να μιλήσουμε, θεμιτά, για αύξηση ή μείωση της παραγωγής. Όταν, όμως, αθροίζουμε τις δραστηριότητες όλων των επιχειρήσεων, δεν μπορούμε να μιλήσουμε με ακρίβεια παρά μόνο σε ορούς ποσοτήτων απασχόλησης για δεδομένο εξοπλισμό. Στο πλαίσιο αυτό δεν απαιτούνται οι έννοιες του προϊόντος ως σύνολο και του επιπέδου των τιμών του, αφού δεν χρειαζόμαστε ένα απόλυτο μέτρο του τρέχοντος συνολικού προϊόντος, τέτοιο που θα μας επέτρεπε να συγκρίνουμε την ποσότητα του με την ποσότητα που θα προέκυπτε από το συνδυασμό διαφορετικού κεφαλαιουχικού εξοπλισμού θα είναι ικανοποιητικός δείκτης της ποσότητας του προκύπτοντας προϊόντος – υποτίθεται ότι τα δυο αυτά μεγέθη αυξομειώνονται μαζί, αν και όχι σε καθορισμένη αριθμητική αναλογία.

Κατά την ανάπτυξη της θεωρίας της απασχόλησης προτίθεται, επομένως, να χρησιμοποιήσω μονό δύο βασικές ποσοτικές μονάδες, δηλαδή, ποσότητες χρηματικής αξίας και ποσότητες απασχόλησης. Η πρώτη από αυτές είναι αυστηρά ομοιογενής, ενώ η δεύτερη μπορεί να γίνει. Στο δεύτερο που διαφορετικοί βαθμοί και είδη εργασίας και αμειβομένης βοήθειας έχουν περισσότερο ή λιγότερο σταθερή σχετική αμοιβή, η ποσότητα της απασχόλησης μπορεί να οριστεί επαρκώς για το σκοπός θεωρώντας ως μονάδα μας, την ωριαία απασχόληση ενός ανειδικεύτου εργατικά σταθμίζοντας την ωριαία απασχόληση ενός ειδικευμένου εργάτη σε αναλογία προς την αμοιβή της. Επομένως, μια ώρα ειδικευμένης εργασίας που αμειβεται με διπλάσιο ωρομίσθιο από την ανειδίκευτη θα υπολογίζεται ως δυο μονάδες. Θα αποκαλέσουμε την μονάδα στην οποία μετριέται ο όγκος της απασχόλησης της μονάδας εργασίας και το χρηματικό μισθό μιας μονάδας εργασίας θα ονομάσουμε μονάδα μισθού. Έτσι, αν E είναι το ημερομίσθιο (και οι μισθοί)

W , η μονάδα μισθού και N ο όγκος απασχόλησης, τότε $E=N*W$.

Η υπόθεση αυτής της ομοιογένειας στην προσφορά εργασίας δεν ανατρέπεται από το προφανές γεγονός των μεγάλων διαφορών στην ειδίκευση των διαφορών εργατών και στην καταλληλότητα τους για διαφορετικές απασχολήσεις. Αν η αμοιβή των εργαζομένων είναι ανάλογη προς την απόδοσή τους, οι διαφορές αυτές λαμβάνονται υπόψη, αφού δεχτήκαμε ότι τα άτομα συμβάλλουν στην προσφορά εργασίας ανάλογα

προς την αμοιβή τους, ενώ αν, καθώς αυξάνει η παραγωγή, μια δεδομένη επιχείρηση πρέπει να χρησιμοποιήσει εργασία όλο και λιγότερο αποδοτική για τους ειδικούς σκοπούς της ανά καταβαλλομένης σε αυτή μονάδα μισθού, τότε αυτό αποτελεί απλώς ένα παράγοντα μεταξύ άλλων που οδηγεί σε φθίνουσα απόδοση του κεφαλαίου σε ορούς προϊόντος, καθώς περισσότερη εργασία συνδυάζεται με το δεδομένο κεφαλαίο. Εντάσσουμε, δηλαδή, τη μη ομοιογένεια ίσα αμειβομένων μονάδων εργασίας στο κεφαλαίο, το οποίο θεωρούμε ότι όλο και λιγότερο στη χρήση ομοιογενούς κεφαλαιουχικού εξοπλισμού. Έτσι, αν δεν έχουμε πλεονάζουσα εξειδικευμένα ή έμπειρη εργασία και η χρησιμοποίηση λιγότερο κατάλληλης εργασίας συνεπάγεται υψηλότερο κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος, αυτό σημαίνει ότι ο ρυθμός με τον οποίο ελαττώνεται η απόδοση του κεφαλαίου, καθώς αυξάνει η απασχόληση, είναι ταχύτερη από ότι θα ήταν αν υπήρχε παρόμοιο πλεόνασμα. Ακόμη και στη οριακή περίπτωση, κατά την οποία διαφορετικές μονάδες εργασίας ήταν τόσο πολύ ειδικευμένες ώστε να είναι συνολικά αδύνατη η μεταξύ τους υποκατάσταση, δεν υπάρχει παράδοξο. Σε μια τέτοια περίπτωση, απλώς η ελαστικότητα της προσφοράς της παραγωγής από έναν ειδικό τύπο κεφαλαιουχικό εξοπλισμό πέφτει ξαφνικά στο μηδέν, όταν όλοι οι διαθέσιμοι εργάτες, οι οποίοι είναι ειδικευμένοι στη χρήση του, είναι ήδη απασχολημένοι. Έτσι η υπόθεση μίας ομοιογενούς ομάδας εργασίας δεν προκαλεί δυσκολίες, παρά μόνο εάν υφίσταται μεγάλη αστάθεια στη σχετική αμοιβή των διαφορετικών μονάδων εργασίας. Όμως, ακόμη και η δυσκολία αυτή, όταν προκύψει, μπορεί να αντιμετωπιστεί, υποθέτοντας ότι η προσφορά εργασίας και η μορφή της συνάρτησης της συνολικής προσφοράς μπορούν να μεταβληθούν γρήγορα.

Πεποίθηση του Keynes είναι ότι μεγάλο μέρος της μη αναγκαίας πολυπλοκότητας μπορεί να αποφευχθεί αν, όταν ασχολούμαστε με τη συμπεριφορά του οικονομικού συστήματος ως συνόλου, θα περιοριστούμε αυστηρά στις δύο μονάδες, το χρήμα και την εργασία, προορίζοντας την χρήση των μονάδων ιδιαίτερο προϊόντων και εξοπλισμών μονό στις περιπτώσεις που αναλύουμε το προϊόν συγκεκριμένων επιχειρήσεων ή κλάδων μεμονωμένα, και τη χρήση ασαφών εννοιών, όπως είναι η ποσότητα του προϊόντος ως συνόλου, η ποσότητα του κεφαλαιουχικού εξοπλισμού ως συνόλου και το γενικό επίπεδο τιμών, μονό στις περιπτώσεις που επιχειρούμε με ορισμένες ιστορικές συγκρίσεις, οι οποίες μέσα σε ορισμένα όρια (ίσως αρκετά πλατιά) είναι αναπόφευκτα ανακριβείς κατά προσέγγιση.

Έπεται, λοιπόν, ότι θα μετράμε τις μεταβολές της τρεχουσας παραγωγής σε σχέση με τον αριθμό των αμειβομένων ωρών εργασίας που διατίθεται (είτε για να ικανοποιήσουμε καταναλωτές είτε για να παραγάγουμε νέο κεφαλαίο) για το υφιστάμενο κεφαλαίο, όπου οι ώρες της ειδικευμένης εργασίας σταθμίζονται ανάλογα με την αμοιβή τους. Δεν χρειάζεται να

συγκρίνουμε ποσοτικά την παραγωγή αυτήν και την παραγωγή που θα προέκυπτε συνδυάζοντας διαφορετικό σύνολο εργατών με διαφορετικό κεφαλαιουχικό εξοπλισμό. Για να προβλέψουμε πως θα αντιδράσουν οι επιχειρηματίες που κατέχουν δεδομένο κεφαλαίο σε μια μετατόπιση της συνάρτησης συνολικής ζήτησης, δεν είναι απαραίτητο να γνωρίζουμε πως θα συγκρινόταν η ποσότητα της προκυπτουσας παραγωγής, το βιοτικό επίπεδο και το γενικό επίπεδο τιμών, με τα αντίστοιχα μεγέθη σε διαφορετικούς χρόνους ή σε άλλη χώρα.

Εύκολες γίνεται φανερό, ότι οι συνθήκες προσφοράς, όπως συνηθώς εκφράζεται με την καμπύλη προσφοράς και η ελαστικότητα της προσφοράς που συσχετίζει προϊόν και τιμή, μπορούν να εκφραστούν σε ορούς των δυο μονάδων που επιλέξαμε μέσω τις συνάρτησης συνολικής προσφοράς, χωρίς αναφορά σε ποσότητες προϊόντος, είτε πρόκειται για μια ιδιαίτερη επιχείρηση είτε κλάδο είτε για την οικονομική δραστηριότητα ως σύνολο. Η συνάρτηση συνολικής προσφοράς δεδομένης επιχείρησης (και ομοίως για δεδομένο κλάδο ή για ολόκληρη την οικονομία) δίδεται από $\Phi(N)$.

Οπού Z είναι τα έσοδα (μετά την αφαίρεση του κόστους χρηστή), η προσδοκία των οποίων θα ωθήσει σε ένα επίπεδο, απασχόλησης N . Αν λοιπόν, η σχέση μεταξύ απασχόλησης και προϊόντος είναι τέτοια ώστε μια απασχόληση N , να καταλήγει σε ένα προϊόν O , οπού $O = \psi(N)$, έπεται ότι η $P = Z + U(N)/O = \phi(N) + U(N)/\psi(N)$.

Είναι η συνήθης καμπύλη προσφοράς, όπου $U(N)$, είναι το προσδοκόμενο κόστος χρηστή, το οποίο αντιστοιχεί σε επίπεδο απασχόλησης N .

Έτσι, στην περίπτωση της κάθε ομοιογενούς εμπορεύματος, για το οποίο $O = \psi(N)$, έχει ορισμένη έννοια, μπορούμε να υπολογίσουμε την $Z = \phi N$ με τον συνήθη τρόπο. Όμως μπορούμε να αθροίσουμε τα N , με τρόπο που δεν μπορούμε να αθροίσουμε τα O , αφού ΣO , δεν είναι σε αριθμητική ποσότητα. Επιπλέον, αν μπορούσαμε να υποθέσουμε ότι, σε δεδομένο περιβάλλον, δεδομένη συνολική απασχόληση θα κατανεμηθεί με μοναδικό τρόπο μεταξύ διαφορετικών κλάδων, έτσι ώστε N , να είναι συνάρτηση του N , τότε είναι δυνατές και άλλες απλοποιήσεις.

4.4. Η Προσδοκία ως προσδιοριστικός παράγοντας της Παραγωγής και της Απασχόλησης.

Ολόκληρη η παραγωγή αποσκοπεί τελικά στην ικανοποίηση του καταναλωτή. Συνήθως, όμως προέρχεται χρόνος – και μερικές φορές πολύς χρόνος – από τη στιγμή που ο παραγωγός (προβλέποντας στον καταναλωτή) αναλαμβάνει το κόστος έως την αγορά της παραγωγής από τον τελικό καταναλωτή. Εν, το μεταξύ ο επιχειρηματίας (νοώντας τον παραγωγό και τον επενδυτή) πρέπει να διαμορφώσει τις όσο το δυνατόν

καλύτερες προσδοκίες ως προς το τι θα είναι διατεθειμένοι να πληρώσουν οι καταναλωτές, όταν αυτός θα είναι έτοιμος να τους προσφέρει (άμεσα ή έμμεσα) τα προϊόντα του, μετά την παρέλευση μιας πιθανώς μακράς περιόδου. Ο επιχειρηματίας δεν έχει άλλη δυνατότητα παρά να καθοδηγείται από τις προσδοκίες αυτές, όταν πρόκειται να παραγάγει με διαδικασίες που απαιτούν χρόνο.

Οι προσδοκίες αυτές από τις οποίες εξαρτώνται οι επιχειρηματικές αποφάσεις, εμπίπτουν σε δυο ομάδες και ορισμένα ακόμη άτομα, ή επιχειρήσεις ειδικεύονται στην δραστηριότητα διαμόρφωσης του δευτέρου τύπου. Ο πρώτος τύπος αφορά στην τιμή, την οποία ο παραγωγός μπορεί να προσδοκά να εισπράξει για το τελικό προϊόν του την περίοδο κατά την οποία αρχίζει την διαδικασία παραγωγής του, θεωρώντας τελικό προϊόν του την περίοδο κατά την οποία αρχίζει τη διαδικασία παραγωγής του, θεωρώντας, τελικό προϊόν (από την άποψη του παραγωγού) εκείνο που είναι έτοιμο να χρησιμοποιηθεί ή να πωληθεί σε άλλον. Ο δεύτερος τύπος αφορά, σε εκείνο που ο επιχειρηματίας μπορεί να ελπίζει να κερδίσει υπό μορφή μελλοντικών αποδόσεων, αν αγοράσει (ή ίσως μεταποιήσει) τελικό προϊόν ως προσθήκη στον κεφαλαιουχικό εξοπλισμό του. Μπορούμε να ονομάσουμε τον πρώτο τύπο βραχυπρόθεσμης προσδοκία και το δεύτερο μακροπρόθεσμη προσδοκία.

Ετσι, η συμπεριφορά κάθε χωριστής επιχείρησης για την απόφαση της ημερησίας παραγωγής της θα προσδιοριστεί από τις βραχυπρόθεσμες προσδοκίες της. Προσδοκίες ως προς το κόστος της παραγωγής για τις διαφορές πιθανές κλίμακες και προσδοκίες ως προς τις προσόδους από τις πωλήσεις της παραγωγής αυτής, αν και, στην περίπτωση προσθηκών στον κεφαλαιουχικό εξοπλισμό και, επίσης, πωλήσεων στους διανομείς, οι βραχυπρόθεσμες αυτές προσδοκίες θα εξαρτηθούν σε μεγάλο βαθμό από τις μακροπρόθεσμες (ή μεσοπρόθεσμες) προσδοκίες άλλων μερών. Ακριβώς, από τις ποικίλες αυτές προσδοκίες θα εξαρτηθεί ο όγκος της απασχόλησης που προσφερόμουν οι επιχειρήσεις. Τα πραγματικά αποτελέσματα της παραγωγής και της πώλησης του προϊόντος θα είναι συναφή προς την απασχόληση, στο βαθμό που προκαλούν τροποποίηση των συνακολούθων προσδοκιών. Από την άλλη πλευρά, ούτε είναι συναφείς οι αρχικές προσδοκίες που οδήγησαν την επιχείρηση να αποκτήσει τον κεφαλαιουχικό εξοπλισμό και το απόθεμα των ενδιάμεσων προϊόντων και ημικατεργασμένων υλών που διαθέτει, όταν πρέπει να αποφασίσει την παραγωγή της επόμενης μέρας. Ετσι, σε κάθε περίπτωση, η απόφαση θα ληφθεί πραγματικά με αναφορά σε δεδομένο εξοπλισμό και στο δεδομένο απόθεμα, αλλά υπό το πρίσμα των τρεχουσών προσδοκιών του μελλοντικού κόστους και των εσοδών από τις πωλήσεις.

Τώρα, γενικά, μια μεταβολή στις προσδοκίες (βραχυπρόθεσμες ή μακροπρόθεσμες) θα εκδηλώσει τα πλήρη αποτελέσματα της για την απασχόληση στη διάρκεια μιας σημαντικής περιόδου. Η μεταβολή στην

απασχοληση λόγω μεταβολής στις προσδοκίες δεν θα είναι η ίδια την πρώτη με την δεύτερη μέρα, ούτε την δεύτερη με την τρίτη και ουτώ καθεξής, έστω και αν δεν απέλθει άλλη μεταβολή στις προσδοκίες. Στην περίπτωση των βραχυπρόθεσμων προσδοκιών, αυτό συμβαίνει επειδή οι μεταβολές στις προσδοκίες δεν είναι κατά κανόνα, αρκετά βίαιες ή γρήγορες, έτσι ώστε, αν είναι για το χειρότερο, να προκαλέσουν εγκατάλειψη εργασιών σε όλες τις παραγωγικές διαδικασίες οι οποίες, υπό το πρίσμα των αναθεωρημένων προσδοκιών, ήταν σφάλμα που άρχισαν. Αν, αντίθετα, είναι για ότι καλύτερο, χρειάζεται να παρέλθει κάποιος χρόνος προετοιμασίας προτού να μπορέσει η απασχοληση να φθάσει στο επίπεδο που θα ήταν, οι προσδοκίες είχαν αναθεωρηθεί νωρίτερα. Στην περίπτωση των μακροπροθέσμων προσδοκιών, εξοπλισμός που δεν θα αντικαταστεί θα εξακολουθήσει να δίνει απασχόληση έως οτού απαξιωθεί. Αν, τώρα, η μεταβολή των μακροπροθέσμων προσδοκιών είναι για το καλύτερο, η απασχοληση μπορεί να είναι σε υψηλότερο επίπεδο αρχικά, παρά αργότερα που θα υπάρχει καιρός για προσαρμογή του εξοπλισμού στη νέα κατάσταση.

Αν υποθέσουμε ότι μια κατάσταση προσδοκιών εξακολουθεί να υπάρχει επί αρκετό χρόνο, ώστε η επίδραση στην απασχόληση να είναι τόσο αποτελεσματική και ολοκληρωμένη που να μην υπάρχει, γενικά, καμιά επιπρόσθετη απασχόληση από όσο υφίσταται στο παρόν, και αν η νέα κατάσταση των προσδοκιών υπήρχε πάντοτε, τότε το σταθερό επίπεδο απασχόλησης που επιτυγχάνεται με τον τρόπο αυτόν μπορεί να αποκληθεί μια κατάσταση προσδοκιών. Έπεται, λοιπόν, ότι αν και οι προσδοκίες μπορεί να μεταβάλλονται τόσο συχνά ώστε το πραγματικό επίπεδο απασχόλησης να μην έχει χρόνο να φτάσει την μακροχρόνια απασχόληση που αντιστοιχεί στην υφισταμένη κατάσταση προσδοκιών, κάθε κατάσταση προσδοκιών έχει το καθορισμένο της, αντίστοιχο επίπεδο μακροχρόνιας απασχόλησης.

Ας εξετάσουμε πρώτα από όλα, τη διαδικασία μετάβασης σε μακροχρόνια θέση, λόγω μεταβολής προσδοκιών, η οποία δεν συγγέσαι ή διακόπτεται από κάποια περαιτέρω μεταβολή στις προσδοκίες. Θα υποθέσουμε πρώτα ότι η μεταβολή είναι τέτοιου χαρακτήρα ώστε η νέα μακροχρόνια απασχόληση θα είναι μεγαλύτερη από την παλαιά. Τώρα, στην αρχή, κατά κανόνα, θα επηρεαστεί ιδιαίτερα το μέγεθος της εισροής, δηλαδή, ο όγκος εργασίας των προγενεστέρων φάσεων των νέων διαδικασιών παραγωγής, ενώ η παραγωγή καταναλωτικών αγαθών και ο όγκος της απασχόλησης σε μεταγενέστερα στάδια των διαδικασιών, που άρχισαν πριν την μεταβολή, θα παραμείνουν σε μεγάλο βαθμό ίδια όπως πριν. Στο βαθμό που υπήρχαν αποθέματα μερικώς κατεργασμένων αγαθών, το συμπέρασμα αυτό μπορεί να τροποποιηθεί, μολονότι είναι πιθανό να εξακολουθήσει να αληθεύει ότι η αρχική αύξηση στην απασχόληση θα είναι μέτρια. Ωστόσο, καθώς οι μέρες περνούν, η απασχοληση βαθμιαία θα αυξηθεί. Επιπλέον, είναι

εύκολο να σκεφτούμε, συνθήκες που, σε κάποιο στάδιο θα οδηγήσουν σε αύξηση σε υψηλότερο επίπεδο από την νέα μακροχρόνια απασχόληση. Ο σκοπός δημιουργίας κεφαλαίου που να ικανοποιεί τις νέες προσδοκίες μπορεί να οδηγήσει σε περισσότερη απασχόληση και, επίσης, σε περισσότερη τρέχουσα κατανάλωση από εκείνη που θα προκύψει όταν επιτευχθεί η μακροχρόνια θέση. Έτσι, η μεταβολή στις προσδοκίες μπορεί να οδηγήσει σε βαθμιαία αύξηση του επιπέδου απασχόλησης μέχρι ενός κορυφαίου σημείου, από το οποίο υστέρη θα υποχωρήσει στο επίπεδο της νέας μακροχρόνιας περιόδου. Το ίδιο μπορεί να συμβεί και όταν το επίπεδο του νέου μακροχρόνου επιπέδου είναι το ίδιο με το παλιό, αν η μεταβολή αντιπροσωπεύει μια μεταβολή στην κατεύθυνση της κατανάλωσης, η οποία αχρηστεύει ορισμένες υφιστάμενες διαδικασίες και τον εξοπλισμό τους. Η πάλι, αν η νέα μακροχρόνια απασχόληση είναι μικρότερη από τη παλαιά, το επίπεδο της απασχόλησης κατά την μετάβαση μπορεί να πέσει για κάποιο χρόνο κάτω από το επίπεδο που θα είναι η νέα μακροχρόνια απασχόληση. Έτσι, μία απλή μεταβολή στις προσδοκίες, κατά την εξέλιξη της, μπορεί να προκαλέσει ταλάντωση της ίδιας μορφής με μια κυκλική κίνηση. Ακριβώς αυτού του είδους κινήσεις συζητά στην *Treatise on Money*, σε συνδυασμό με τη δημιουργία ή ανάλωση αποθεματικών κεφαλαίων κίνησης ή ρευστών λόγω κάποιων μεταβολών. Μια αδιάλειπτη διαδικασία μεταβολής, όπως αυτής που αναφέραμε πιο πάνω, σε μία νέα μακροχρόνια θέση μπορεί να είναι περισσότερο περιπλοκή σε λεπτομέρειες. Ωστόσο, η πραγματικότητα είναι ακόμα πιο περιπλοκή. Οι προσδοκίες υπόκεινται σε σταθερές αλλαγές, ενώ νέες προσδοκίες αναδύονται πολύ πρώτου η προηγούμενη μεταβολή εξελιχθεί πλήρως. Έτσι, η οικονομική μηχανή, σε κάθε δεδομένη στιγμή απασχολείται με επικαλυπτόμενες δραστηριότητες, που η ύπαρξη τους οφείλεται σε διαφορές παρελθούσες καταστάσεις προσδοκιών.

Είναι φανερό, λοιπόν, η συνάφεια της συζητήσεως αυτής προς το συγκεκριμένο σκοπό μας. Συμφωνά με όσα είπαμε πιο πάνω, το επίπεδο της απασχόλησης σε κάθε χρονική φάση εξαρτάται υπό μία έννοια, όχι απλώς από την υφισταμένη κατάσταση των προσδοκιών, αλλά από τις προσδοκίες που επικρατούσαν σε προγενέστερη περίοδο. Παρά, ταύτα, οι παρελθούσες προσδοκίες, που δεν έχουν ακόμη εκδηλωθεί πλήρως, είναι ενσωματωμένες στο σημερινό κεφαλαιουχικό εξοπλισμό, τον οποίο λαμβάνει υπόψη ο επιχειρηματίας όταν λαμβάνει τις σημερινές του αποφάσεις, και οι οποίες επηρεάζουν τις αποφάσεις του αυτές στο βαθμό που είναι ενσωματωμένες. Παρόλα αυτά λοιπόν, μπορούμε να περιγράψουμε σωστά τη σημερινή απασχόληση, λέγοντας ότι διέπεται από τις σημερινές προσδοκίες που λαμβάνονται σε συνδυασμό με το σημερινό κεφαλαιουχικό εξοπλισμό.

Η ρητή αναφορά σε τρέχουσες μακροπρόθεσμες προσδοκίες σπάνιος μπορεί να αποφευχθεί. Μπορούμε όμως με ασφάλεια να παραλείψουμε τη

ρητή αναφορά σε βραχυπρόθεσμες προσδοκίες, δεδομένου ότι στη πράξη η διαδικασία της αναθεώρησης των βραχυχρονίων προσδοκιών είναι βαθμιαία και συνεχής και σε μεγάλο βαθμό διεξάγεται στο φως των αποτελεσμάτων που έχουν επιτευχθεί. Έτσι, προσδοκώμενα και πραγματοποιηθέντα αποτελέσματα, ως προς την επίδραση τους, επηρεάζονται αμοιβαία και επικαλύπτονται. Μολονότι, παραγωγή και απασχόληση προσδιορίζονται από τις βραχυπρόθεσμες προσδοκίες του παραγωγού και όχι από παρελθόντα αποτελέσματα. Τα πιο πρόσφατα αποτελέσματα συνήθως παίζουν κυρίαρχο ρόλο στο προσδιορισμό της φύσης των προσδοκιών αυτών. Θα ήταν ιδιαίτερα, περίπλοκο να επεξεργαζόμαστε ξανά τις προσδοκίες, κάθε φορά που αρχίζει μια παραγωγική διαδικασία, και επιπλέον, θα ήταν σπατάλη χρόνου αφού κατά μεγάλο μέρος οι περιστάσεις συνεχίζουν να περιμένουν ουσιαστικά αμετάβλητες από την μια μεριά στην άλλη. Αντίστοιχα, είναι λογικό οι παραγωγοί να βασίζονται στις προσδοκίες τους στην υπόθεση ότι θα συνεχίσουν τα πιο πρόσφατα πραγματοποιηθέντα αποτελέσματα, εκτός εάν υπάρχουν συγκεκριμένοι λόγοι για τους οποίους πρέπει να αναμένουμε μεταβολή. Έτσι, στην πράξη, υπάρχει μεγάλη επικάλυψη ανάμεσα στις επιδράσεις που ασκούν στην απασχόληση τα πραγματοποιηθέντα έσοδα από τις πωλήσεις πρόσφατης παραγωγής και σε εκείνες που ασκούν τα προσδοκώμενα έσοδα από την πώληση της τρέχουσας εισροής. Οι προβλέψεις των παραγωγών, συχνότερα, τροποποιούνται προοδευτικά, συμφωνάμε τα αποτελέσματα και όχι συμφωνά με την προεξόφληση μελλοντικών μεταβολών.

Πάντως, δεν πρέπει να ξεχάσουμε ότι, στην περίπτωση διαρκών αγαθών, οι βραχυπρόθεσμες προσδοκίες του επενδυτή και ότι είναι στη φύση των μακροπροθέσμων προσδοκιών να μην μπορούν να εκλεχθούν σε βραχυχρόνια διαστήματα στο φως των αποτελεσμάτων που έχουν επιτευχθεί. Επιπλέον, όπως θα δούμε σε σημειώσεις και παρατηρήσεις, έτσι ο παράγοντας των τρεχουσών μακροπροθέσμων προσδοκιών δεν μπορεί ούτε κατά προσέγγιση να εξαλειφθεί ή να αντικαταστεί από πραγματοποιηθέντα αποτελέσματα.

4.5. Ο ορισμός του Εισοδήματος, της Αποταμίευσης και της Επένδυσης.

Κατά την διάρκεια μιας οποιασδήποτε περιόδου, ένας επιχειρηματίας θα είχε πουλήσει έτοιμα προϊόντα σε καταναλωτές ή σε άλλους επιχειρηματίες έναντι ορισμένου ποσού που θα το ονομάσουμε A . Θα έχει, επίσης, δαπανήσει ένα ορισμένο ποσό, που θα το ονομάσουμε A_1 , για αγορά ετοιμών προϊόντων από άλλους επιχειρηματίες. Θα καταλήξει λοιπόν με πραγματικό κεφάλαιο – ορός που περιλαμβάνει τόσο τα

αποθέματα των ημιτελών τόσο αγαθων ή το κεφαλαίο κίνησης όσο και τα αποθέματα των ετοιμών αγαθων – με αξία .

Μέρος, πάντως, του $A+G-A1$, πρέπει να αποδοθεί όχι στις δραστηριότητες της δεδομένης περιόδου , αλλά στον κεφαλαιουχικό εξοπλισμό που διέθετε στην αρχή της περιόδου. Επομένως, προκειμένου να φτάσουμε σε αυτό που εννοούμε ως εισόδημα της τρέχουσας περιόδου , αλλά στον κεφαλαιουχικό εξοπλισμό πρέπει να αναιρέσουμε από το $A+G-A1$, ένα ορισμένο ποσό, το οποίο θα πρέπει να αντιπροσωπεύει εκείνο το τμήμα της αξίας του που οφείλεται (κατά μια εννοια) στον εξοπλισμό που κληρονομήθηκε από την προηγούμενη περίοδο. Το πρόβλημα του ορισμού του εισοδήματος λύνεται, εφόσον έχουμε βρεί μια ικανοποιητική μέθοδο υπολογισμού της αφαίρεσης αυτής.

Για τον υπολογισμό που υπάρχουν δυο δυνατές αρχές, καθεμιά από τις οποίες έχει ορισμένη σημασία η μια σε σχέση με την παραγωγή και η άλλη σε σχέση με την κατανάλωση. Ας τις εξετάσουμε με τη σειρά.

1. Η πραγματική αξία του G του κεφαλαιουχικού εξοπλισμού στο τέλος της περιόδου είναι το καθαρό αποτέλεσμα του επιχειρηματία, το οποίο αφενός συντήρησε κι βελτίωσε στη διάρκεια της περιόδου αυτής, τόσο με αγορές από άλλους επιχειρηματίες όσο και με εργασία που έκανε ο ίδιος πάνω στον εξοπλισμό αυτόν , και αφετέρου εξάντλησε ή έφθειρε κατά τη χρήση του στην παραγωγή. Αν αυτός δεν έχει αποφασίσει να τον χρησιμοποιήσει στην παραγωγή , θα είχε ωστόσο δαπανήσει ,για τη διατήρηση του και τη βελτίωση του ένα ορισμένο άριστο ποσό. Ας υποθέσουμε ότι για το σκοπό αυτό θα είχε δαπανήσει για τη συντήρηση του και τη βελτίωση του και μετά τη δαπάνη αυτή, στο τέλος της περιόδου , θα άξιζε G . Με άλλα λόγια, $G-B$ είναι η μέγιστη καθαρή αξία που θα είχε διατηρηθεί από την προηγούμενη περίοδο, αν δεν είχε χρησιμοποιηθεί για την παραγωγή του A . Το επιπλέον της δυνητικής αυτής αξίας του εξοπλισμού πάνω από το

$G-A1$ είναι αυτό που έχει θυσιαστεί (με τον ένα ή τον άλλο τρόπο) για την παραγωγή A . Ας ονομάσουμε την ποσότητα αυτή, δηλαδή,

$(G-B)-(G-A1)$,

Που μετρά τη θυσία της αξίας που συνεπάγεται η παραγωγή A , κόστος χρήστη του A . το κόστος χρήστη θα γραφτεί U . Θα ονομάσουμε κόστος συντελεστών του A το ποσό που καταβάλει ο επιχειρηματίας στους άλλους συντελεστές της παραγωγής σε ανταμοιβή των υπηρεσιών τους, το οποίο από την δική τους σκοπιά, είναι εισόδημα τους. Το άθροισμα του κόστους των συντελεστών F και του κόστους χρήστη U , θα το ονομάσουμε βασικό κόστος της παραγωγής A .

Μπορούμε, τότε, να ονομάσουμε εισόδημα, του επιχειρηματία, το επιπλέον της αξίας της τελικής παραγωγής του που πουλήθηκε στην δεδομένη περίοδο πάνω από το βασικό κόστος του. Το εισόδημα του επιχειρηματία, επομένως, θεωρείτε ίσο προς την ποσότητα, ανάλογα με την κλίμακα

παραγωγής του , που επιδιώκει να μεγιστοποιήσει , δηλαδή, προς το μικτό κέρδος του με τη συνήθη εννοια του ορού , συμφωνά με την κοινή λογική. Έτσι, αφού το εισόδημα, της υπόλοιπης κοινωνίας ισούται προς το κόστος των συντελεστών του επιχειρηματία , το συνολικό εισόδημα ισούται προς A-U.

Το εισόδημα, που ορίζεται έτσι, είναι μια απολύτως διαφορούμενη ποσότητα. Επιπλέον, πρόκειται για τη ποσότητα που είναι αιτιωδώς σημαντική για την απασχόληση , αφού ο επιχειρηματίας προσβλέπει στο επιπλέον της ποσότητας αυτής πάνω από τις δαπάνες του για τους άλλους συντελεστές της παραγωγής , διαφορά που επιδιώκει να μεγιστοποιηθεί όταν αποφασίζει πόση απασχόληση να τους προσφέρει.

Είναι, φυσικά, νοητό, G-A1, να υπερβαίνει το G-B, έτσι ώστε το κόστος του χρήστη να είναι αρνητικό . Παραδείγματος χάρη , αυτό μπορεί σκαλιστά να σύμβαιναν τύχει να διαλέξουμε την χρονική περίοδο κατά τέτοιο τρόπο ώστε η εισροή να αυξάνεται, αλλά χωρίς η αυξημένη παραγωγή να έχει χρόνο να φθάσει στο τελικό της στάδιο και να πωληθεί. Θα συμβεί, επίσης, στην περίπτωση θετικής επένδυσης , αν φανταστούμε την δραστηριότητα να είναι τόσο συγκεντρωμένη ώστε οι επιχειρηματίες να κατασκευάσουν το μεγαλύτερο μέρος του κεφαλαιουχικού εξοπλισμού για τον εαυτό τους. Εφόσον, όμως, το κόστος χρήστη είναι μονό αρνητικό , όταν ο επιχειρηματίας έχει αυξήσει τον κεφαλαιουχικό του εξοπλισμό με δική του εργασία, σε μια οικονομία όπου το κεφαλαίο παράγεται βασικά από διαφορετικές επιχειρήσεις από εκείνους που το χρησιμοποιούν, μπορούμε κανονικά να θεωρήσουμε το κόστος χρήστη θετικό. Επιπλέον, είναι, δύσκολο να σκεφτούμε μια περίπτωση όπου το οριακό κόστος του χρήστη σε συνάρτηση με μια αύξηση ,δηλαδή, το du/da , θα είναι διαφορετικό από θετικό.

Στο σημείο αυτό ίσως, είναι κατάλληλο να αναφέρουμε, προλαμβάνοντας το τελευταίο μέρος του παρόντος κεφαλαίο , ότι για την κοινωνία ως σύνολο, η συνολική κατανάλωση C, της περιόδου ισούται προς $\Sigma(A-A1)$, και η συνολική επένδυση I, ισούται προς $\Sigma(A-U)$. επιπλέον U, είναι απο επένδυση του ατομικού επιχειρηματία σε σχέση με το δικό του κεφαλαιουχικό εξοπλισμό , χωρίς να λαμβάνεται υπόψη ότι αγοράζει από άλλους επιχειρηματίες. Έτσι, σε ένα απολύτως ολοκληρωμένο σύστημα η κατανάλωση ισούται προς A και η επένδυση προς -U, δηλαδή προς

G-(G-B), μικρή αυτή περιπλοκή, με την εισαγωγή του A1, οφείλεται απλώς στην επιθυμία να δώσουμε γενικευμένα την περίπτωση ενός ολοκληρωμένου συστήματος παραγωγής.

Επιπλέον, η ενεργός ζήτηση, είναι απλώς το συνολικό εισόδημα προσόδου, που προσδοκούν να εισπράξουν οι επιχειρηματίες συμπεριλαμβανομένων των εισοδημάτων που θα μεταβιβαστούν στους άλλους συντελεστές της παραγωγής , από την ποσότητα της τρέχουσας απασχόλησης που αποφασίζουν να προσφέρουν. Η συνάρτηση συνολικής ζήτησης συσχετίζει

διαφορές υποθετικές ποσότητες απασχόλησης προς προσόδου που αναμένεται να αποδώσουν οι παραγωγές τους. Η ενεργός ζήτηση είναι το σημείο στη συνάρτηση συνολικής ζήτησης που καθίσταται ενεργό επειδή, και αν ληφθεί σε συνδυασμό με τις συνθήκες προσφοράς, αντιστοιχεί στο επίπεδο της απασχόλησης που μεγιστοποιεί την προσδοκία κέρδους του επιχειρηματία.

Το σύνολο των ορισμών αυτών μας δίνει, επίσης, το πλεονέκτημα ότι δεν μπορούμε να εξισώσουμε τις οριακές προσόδους, προς το οριακό κόστος συντελεστή. Έτσι, φτάνουμε στο ίδιο είδος, προτάσεων που συσχετίζει τις οριακές προσόδους όπως οριστήκαν με το οριακό κόστος συντελεστών, συμφωνά με όσα έχουν πει οι οικονομολόγοι εκείνοι οι οποίοι, αγνοώντας το κόστος του χρήστη ή υποθέτοντας ότι είναι μηδέν, έχουν εξισώσει την τιμή της προσφοράς με το οριακό κόστος συντελεστών.

Στη ,συνεχεία επιστέφουμε στη δεύτερη από τις αρχές που προαναφέραμε. Μέχρι τώρα ασχοληθήκαμε με εκείνο το τμήμα της μεταβολής στην αξία του κεφαλαιουχικού εξοπλισμού στο τέλος, της περιόδου σε σύγκριση με την αρχική του αξία, που οφείλεται στις εκούσιες αποφάσεις του επιχειρηματία κατά την επιδίωξη του να μεγιστοποιήσει τα κέρδη του. Όμως επιπρόσθετα, μπορεί να υπάρξει ακουσία απώλεια στην αξία του κεφαλαιουχικού εξοπλισμού, για λογούς πέρα από τον έλεγχο του και ανεξάρτητα από τις τρέχουσες αποφάσεις του, εξαιτίας, παραδείγματος χάριν, μεταβολής στις αγοραίες αξίες, απώλειας λόγω οικονομικής απαξίωσης ή απλώς λόγω παλαιότητας ή καταστροφής λόγω πολέμου ή σεισμού. Μερικές από τις απώλειες αυτές, ενώ δεν μπορούμε να τις αποφύγουμε – γενικά μιλώντας, δεν είναι απροσδόκητες. Τέτοιες είναι οι απώλειες λόγω παρέλευσης χρόνου ανεξάρτητα, από χρήση, καθώς και η κανονική απαξίωση, που όμως αναφέρει ο καθηγητής Pigou, είναι αρκετά κανονική για να προβλεφθεί, αν όχι λεπτομερώς τουλάχιστον γενικά, συμπεριλαμβανομένων, ως προσθέσουμε των απωλειών εκείνων για την κοινωνία ως σύνολο που είναι επαρκώς κανονικές ώστε να θεωρηθούν ασφαλίσιμοι κίνδυνοι. Ας αγνοήσουμε προς στιγμή το γεγονός ότι το μέγεθος της προσδοκώμενης απώλειας εξαρτάται από το χρόνο κατά τον οποίο υποτίθεται ότι διαμορφώνεται και ας ονομάσουμε την απόσβεση του εξοπλισμού, που είναι ακουσία αλλά όχι απροσδόκητη, δηλαδή, το πλεόνασμα της προσδοκώμενης απόσβεσης πάνω από το κόστος χρήστη, συμπληρωματικό κόστος, σημειούμενο ως V. Δεν είναι, ίσως, απαραίτητο να επισημάνουμε ότι ο ορισμός αυτός δεν είναι ίδιος με τον ορισμό του Marshall, για συμπληρωματικό κόστος, μολονότι η θεμελιώδη ιδέα, δηλαδή, η ιδέα της εξέτασης εκείνου του τμήματος της προσδοκώμενης απόσβεσης που δεν υπεισέρχονται στο βασικό κόστος, είναι παρόμοια.

Κατά τον υπολογισμό, λοιπόν, του καθαρού εισοδήματος και του καθαρού κέρδους του επιχειρηματία είναι σύνηθες να αναιρούμε το συμπληρωματικό κόστος από το εισόδημα του και το μικτό κέρδος, όπου

ορίζεται ανωτέρω. Η ψυχολογική επίδραση του συμπληρωματικού κόστους επάνω στον επιχειρηματία, όταν αυτός εξετάζει τι μπορεί να δαπανήσει και τι να αποταμιεύσει, είναι ακριβώς η ίδια όπως όταν γίνεται αφαίρεση από το ακαθόριστο κέρδος του. Οι σημαντικές έννοιες του επιχειρηματία ως παραγωγού, κατά την απόφαση του να χρησιμοποιήσει ή όχι τον κεφαλαιουχικό εξοπλισμό, είναι το βασικό κόστος και το μικτό κέρδος όπως ορίστηκε προηγουμένως. Όμως ως καταναλωτής, ποσό του συμπληρωματικού κόστους λειτουργεί στο μυαλό του με τον ίδιο τρόπο σαν να ήταν μέρος του βασικού κόστους. Έτσι, όχι μοναχά, θα προσεγγίσουμε την κοινή χρήση, αλλά θα φθάσουμε επίσης σε μια έννοια που είναι συναφής προς το ποσό της κατανάλωσης αν, κατά τον προσδιορισμό του συνολικού καθαρού εισοδήματος, αναιρέσουμε συμπληρωματικό κόστος, ούτως ώστε το συνολικό καθαρό εισόδημα ισούται προς $A-U-V$.

Παραμένει η μεταβολή στην αξία του εξοπλισμού, λόγω απροβλέπτων μεταβολών στις αγοραίες αξίες, εξαιρετικής απαξίωσης ή καταστροφής, που είναι ακουσία και – με ευρεία έννοια- απρόβλεπτη. Η πραγματική ζημιά στην περίπτωση αυτήν, την οποίαν παραβλέπουμε ακόμη και όταν υπολογίζουμε το καθαρό εισόδημα και τη χρεώνουμε στο λογαριασμό του κεφαλαίου, μπορεί να ονομαστεί απρόβλεπτη απώλεια.

Η αιτιώδης σημασία του καθαρού εισοδήματος έγκειται στην ψυχολογική επίδραση του μεγέθους εισοδήματος V , στην ποσότητα της τρέχουσας κατανάλωσης, αφού το καθαρό εισόδημα είναι αυτό που υποθέτουμε ότι ο κοινός άνθρωπος θεωρεί ότι είναι το διαθέσιμο εισόδημα του όταν αποφασίζει το ποσό που θα δαπανήσει σε τρέχουσα κατανάλωση. Φυσικά, αυτός, δεν είναι ο μοναδικός παράγοντας τον οποίο λαμβάνει υπόψη του, όταν αποφασίζει τι ποσό να ξοδέψει. Σημασία, έχει παραδείγματος χάριν, τι απρόβλεπτα κέρδη ή απώλειες έχει στο λογαριασμό κεφαλαίου.

Υπάρχει όμως τούτη η διαφορά ανάμεσα στο συμπληρωματικό κόστος και την απρόβλεπτη απώλεια: οι μεταβολές στο πρώτο είναι σε θέση να τον επηρεάσουν με τον ίδιο τρόπο όπως οι μεταβολές του ακαθαρίστου κέρδους τους. Το πλεόνασμα των προσόδων του της τρέχουσας παραγωγής πάνω από το άθροισμα του βασικού κόστους και του συμπληρωματικού κόστους είναι εκείνο που έχει σημασία για την κατανάλωση του επιχειρηματία, ενώ μολονότι η απρόβλεπτη ζημιά υπεισέρχεται στις αποφάσεις του, δεν τις επηρεάζει στην ίδια κατάσταση – μια δεδομένη απρόβλεπτη απώλεια δεν έχει την ίδια επίδραση όπως ένα ισοδύναμο συμπληρωματικό κόστος.

Ωστόσο, πρέπει τώρα να επανέλθουμε στο ζήτημα ότι η γραμμή μεταξύ συμπληρωματικού κόστους και απροβλέπτων ζημιών, δηλαδή μεταξύ εκείνων των αναπόφευκτων ζημιών που θεωρούμε σωστό να καταλογίσουμε σε λογαριασμό εισοδήματος και εκείνων που θεωρούμε λογικό να θεωρήσουμε ως απρόβλεπτες απώλειες στο λογαριασμό

κεφαλαίο , εν μέρη συνιστά συμβατική ή ψυχολογική γραμμή, ανάλογα με τα κοινώς αποδεκτά κριτήρια για εκτίμηση του πρώτου. Καμιά, μοναδική αρχή δεν μπορεί να καθιερωθεί για την εκτίμηση του συμπληρωματικού κόστους και το ποσό του θα εξαρτηθεί από την επιλογή της λογιστικής μεθόδου. Η προσδόκομενη αξία του συμπληρωματικού κόστους , όταν παραχθεί αρχικά ο κεφαλαιουχικός εξοπλισμός , αποτελεί μια καθορισμένη ποσότητα . Όταν , όμως, ακολουθώς επανεκτιμηθεί , το μέγεθος της για το υπόλοιπο της ζωής του εξοπλισμού μπορεί να έχει μεταβληθεί, εν τω μεταξύ , ως αποτέλεσμα μεταβολής των προσδοκιών μας. Η απρόβλεπτη ζημιά στο κεφαλαίο μας είναι η προεξοφλημένη αξία της διαφοράς μεταξύ των πρώτων και των αναθεωρημένων προσδοκιών των μελλοντικών σειρών του U+V. Είναι ευρέως αποδεκτός κανόνας τις επιχειρησιακής λογιστικής, εγκεκριμένος από τις φορολογικές αρχές , να καθιερώνεται ένας αριθμός για το άθροισμα του συμπληρωματικού κόστους και του κόστους χρήστη όταν αποκτάται ο εξοπλισμός και να διατηρείται αμετάβλητος κατά την διάρκεια της ζωής του εξοπλισμού, ανεξάρτητα από συνακόλουθες μεταβολές στις προσδοκίες. Στην περίπτωση αυτήν , το συμπληρωματικό κόστος για κάθε περίοδο πρέπει να θεωρηθεί ως το πλεόνασμα του προκαθορισμένου αυτού μεγέθους πάνω από το πραγματικό κόστος του χρήστη. Αυτό έχει το πλεονέκτημα της διασφάλισης ότι το απρόβλεπτο κέρδος ή ζημιά θα είναι μηδέν στην διάρκεια της ζωής του κεφαλαιουχικού εξοπλισμού λαμβανομένου ως συνόλου. Είναι, όμως επίσης, λογικό, σε ορισμένες περιστάσεις , να υπολογίσουμε ξανά την πρόβλεψη για το συμπληρωματικό κόστος στη βάση των τρεχουσών αξιών και προσδοκιών σε αυθαίρετα λογιστικά διαστήματα, παραδείγματος χάριν, ετησίως. Οι επιχειρηματίες, πραγματικά, διαφέρουν όσο αφορά στο δρόμο που θα ακολουθήσουν. Ίσως είναι σκόπιμο να ονομάσουμε βασικό συμπληρωματικό κόστος κάποιες αρχικές προβλέψεις του συμπληρωματικού κόστους, όταν αποκτάται κατά πρώτον ο εξοπλισμός, και τρέχον συμπληρωματικό κόστος το Ινδό μέγεθος, υπολογισμένο ξανά συμφωνά με τις τρέχουσες αξίες και προσδοκίες.

Έτσι, δεν μπορούμε να προσεγγίσουμε περισσότερο σε έναν ποσοτικό ορισμό του συμπληρωματικού κόστους από τον ορισμό που συμπεριλαμβάνει εκείνες τις αφαιρέσεις από το εισόδημα του που κάνει ένας τυπικός επιχειρηματίας, πρώτου υπολογίσει αυτό που θεωρεί καθαρό εισόδημα του, με σκοπό την δήλωση μερισμάτων ή την απόφαση της κλίμακας της τρεχουσας κατανάλωσης . Αφού οι απρόβλεπτες χρεώσεις του λογαριασμού κεφαλαίου δεν διαγράφονται από την όλη εικόνα , είναι σαφώς καλύτερα, σε περίπτωση αμφιβολίας , να καταχωρίζεται ένα κονδύλι στον λογαριασμό κεφαλαίου και να συμπεριλαμβάνεται στο συμπληρωματικό κόστος μόνον ότι είναι φανερό ότι ανήκει εκεί. Κάθε υπερφόρτωση του λογαριασμού αυτού μπορεί να διορθωθεί με μεγαλύτερη

επιρροή στο επίπεδο της τρεχουσας κατανάλωσης από εκείνη που διαφορετικά θα είχε.

Θα δούμε ότι ο ορισμός μας για το καθαρό εισόδημα προσεγγίζει πολύ τον ορισμό του Marshall για το εισόδημα , όταν αποφάσισε να προσφύγει στις πρακτικές των υπευθύνων για τη φορολογία εισοδήματος κόστους – γενικά μιλώντας, να θεωρήσει ως εισόδημα οποιοδήποτε επιλεγούν αυτοί, με την εμπειρία τους , να χαρακτηριστούν ως τέτοιο. Ο μηχανισμός των αποφάσεων τους μπορεί να θεωρηθεί αποτέλεσμα της προσεκτικότερης και πλέον εκτεταμένης ερευνάς , την οποία διαθέτουμε , για την ερμηνεία αυτού που συνήθως χαρακτηρίζεται καθαρό εισόδημα. Αντιστοιχεί επίσης, στην ονομαστική αξία του πλέον προσφάτου ορισμού του εθνικού εισοδήματος του καθηγητή Pigou.

Παραμένει , ωστόσο, αλήθεια ότι το καθαρό εισόδημα , βασιζόμενο σε διαφορούμενο κριτήριο , που διαφορετικές αρχές θα μπορούσε να ερμηνεύσει διαφορετικά , δεν είχε σαφώς ορισμένο. Ο καθηγητής Hayek, παραδείγματος χάριν, έχει υποστηρίξει ότι ένας ατομικός κάτοχος κεφαλαιουχικών αγαθών , θα μπορούσε να έχει σκοπό του να διατηρήσει σταθερό το εισόδημα που παράγει από τα περιουσιακά του στοιχεία , για να μην αισθάνεται ελεύθερος να δαπανήσει το εισόδημα του σε κατανάλωση έως δοτού εξοικονομήσει αρκετό για να αντισταθμίσει κάθε τάση μείωσης του επενδυτικού του εισοδήματος για οποιονδήποτε λόγο. Αμφιβάλλω αν υπάρχει ένα τέτοιο άτομο, αλλά, προφανώς, δεν μπορούμε να έχουμε θεωρητική αντίρρηση εναντία στην αφαίρεση αυτή , καθώς παρέχει έναν πιθανό ψυχολογικό κριτήριο καθαρού εισοδήματος. Όταν όμως, ο καθηγητής Hayek, συμπεραίνει ότι οι έννοιες της αποταμίευσης και της επένδυσης πάσχουν από αντίστοιχη ασάφεια , έχει δίκιο μόνο αν εννοεί καθαρή αποταμίευση και καθαρή επένδυση. Η αποταμίευση και η επένδυση , που συνδέονται με τη θεωρία της απασχόλησης είναι απαλλαγμένες από το μειονέκτημα αυτό και , όπως είδαμε προηγουμένως , είναι ικανές να οριστούν αντικειμενικά.

Έτσι ,είναι λάθος, να δίνετε όλη η έμφαση στο καθαρό εισόδημα , που συνδέεται μόνο με αποφάσεις σχετικές με την κατανάλωση και που, μάλιστα ,διακρίνεται από άλλους παράγοντες ,οι οποίοι επηρεάζουν την κατανάλωση μόνο με μια λεπτή γραμμή, και να προβλέπουμε την έννοια του εισοδήματος, έννοια σχετιζόμενη με αποφάσεις αναφορικά με την τρέχουσα κατανάλωση και η οποία είναι απολύτως σαφής.

Οι προαναφερθέντες ορισμοί του εισοδήματος και του καθαρού εισοδήματος στόχο έχουν να συμβαδίσουν όσο γίνεται περισσότερο με τη συνήθη χρήση. Είναι , επομένως, απαραίτητο, να θυμίσω στον αναγνώστη ότι, στην Treatise on Money, όρισα το εισόδημα με μια ειδική έννοια. Η ιδιομορφία του ορισμού που έδωσα εκεί σχετίζεται με το τμήμα εκείνο του συνολικού εισοδήματος που περιέχεται στους επιχειρηματίες, αφού δεν πήρα ποτέ ούτε το κέρδος από τις τρέχουσες εργασίες τους ούτε το

κέρδος που προσδοκούσαν όταν αποφάσιζαν την ανάληψη των εργασιών αυτών, αλλά με μια έννοια για ένα κανονικό κέρδος ή κέρδος ισορροπίας. Το αποτέλεσμα ήταν ότι, βάσει του ορισμού αυτού, η αποταμίευση υπερείχε της επένδυσης κατά το ποσό που το κανονικό κέρδος υπερείχε του πραγματικού κέρδους. Ο Keynes φοβόταν ότι, αυτή η χρήση των ορών έχει προκαλέσει σημαντική σύγχυση, ειδικά στην περίπτωση της συσχετιζόμενης χρήσης της αποταμίευσης. Έκτοτε, τα συμπεράσματα, τα οποία ήταν έγκυρα μόνο εφόσον οι χρησιμοποιούμενη οροί ερμηνεύονται με την ειδική έννοια, υιοθετηθήκαν συχνά σε κοινές συζητήσεις ως εάν οι οροί να ερμηνεύονταν με την πλέον οικεία έννοια τους. Για το λόγο αυτό και, επίσης, επειδή δεν χρειαζόταν πλέον τους ορούς της Treatise για να εκφρασει με ακρίβεια τις ιδέες του, είχε αποφασίσει να τους εγκαταλείψει – με πολλή λύπη για τη σύγχυση που έχουν προκαλέσει.

4.5.1. Αποταμίευση και Επένδυση.

Μέσα στη σύγχυση της ανομοιόμορφης χρήσης των ορών είναι ευχάριστο να ανακαλύπτουμε ένα σημείο κοινής αποδοχής. Εξ όσων γνωρίζει, ο Keynes όλοι συμφωνούν ότι αποταμίευση σημαίνει το πλεόνασμα του εισοδήματος πάνω από την καταναλωτική δαπάνη. Έτσι, κάθε αμφιβολία σχετικά με τη έννοια της αποταμίευσης πρέπει να προκύπτει από αμφιβολίες σχετικά με την έννοια είτε του εισοδήματος είτε της κατανάλωσης. Το εισόδημα το έχουμε ορίσει προηγουμένως. Καταναλωτική δαπάνη σε οποιαδήποτε περίοδο πρέπει να σημαίνει τη αξία των αγαθών που πουληθήκαν σε καταναλωτές κατά την περίοδο εκείνη, πράγμα που μας επαναφέρει στο ερώτημα τι σημαίνει καταναλωτής-αγοραστής. Κάθε λογικός ορισμός του άξονα μεταξύ καταναλωτή – αγοραστή και επενδυτή-αγοραστή θα μας εξυπηρετήσει εξίσου καλά, υπό τον όρο ότι θα εφαρμοστεί με συνέπεια. Το πρόβλημα, όπως, παραδείγματος χάριν, αν είναι σωστό να θεωρούμε τον αγοραστή αυτοκινήτου ως αγοραστή κατανάλωσης και τον αγοραστή ενός σπιτιού ως αγοραστή επένδυσης, έχει συζητηθεί συχνά και δεν έχει τίποτα ουσιαστικό να προσθέσει. Το κριτήριο πρέπει προφανώς να αντιστοιχεί με το σημείο από όπου τραβάμε τη γραμμή μεταξύ του καταναλωτή και του επιχειρηματία. Έτσι, όταν έχουμε ορίσει το $A1$, ως την αξία εκείνη που έχει αγοράσει ο ένας επιχειρηματίας από τον άλλο, σιωπηρά έχουμε τακτοποιήσει το ζήτημα. Έπεται ότι η δαπάνη για κατανάλωση μπορεί να οριστεί αναμφίβολα ως $\Sigma(A-A1)$, όπου ΣA είναι το σύνολο των δαπανών που έγιναν στην σχετική περίοδο και $\Sigma A1$ είναι το σύνολο των πωλήσεων που έγιναν από τον έναν επιχειρηματία στον άλλον. Στα επόμενα θα μας, διευκολύνει κατά κανόνα, να παραλείψουμε το Σ , και να γράψουμε το A , για το σύνολο των πωλήσεων κάθε είδους του $A1$ για το σύνολο των

πωλήσεων από έναν επιχειρηματία στον άλλον και U για το συνολικό κόστος χρήστη των επιχειρηματιών.

Έχοντας λοιπόν ορίσει το εισόδημα και την κατανάλωση, ο ορισμός της αποταμίευσης που είναι το πλεόνασμα του εισοδήματος πάνω από την κατανάλωση, συνεπάγεται κατά τρόπο φυσικό. Αφού το εισόδημα, ισούται προς $A-U$ και η κατανάλωση ισούται προς $A-A1$ έπεται ότι η αποταμίευση ισούται προς $A1-U$. Ομοίως η καθαρή αποταμίευση για το επιπλέον του καθαρού εισοδήματος πάνω από την κατανάλωση ισούται προς $A1-U-V$.

Ο ορισμός μας για το εισόδημα οδηγεί επίσης αμέσως στον ορισμό που ορίστηκε της τρέχουσας επένδυσης. Με αυτόν εννοούμε την τρέχουσα προσθήκη στην αξία του κεφαλαιουχικού εξοπλισμού που έχει προκύψει από την παραγωγική δραστηριότητα της περιόδου. Αυτή είναι σαφώς, ίση με εκείνο που μόλις ορίσαμε ως αποταμίευση, αφού είναι εκείνο το τμήμα του εισοδήματος της περιόδου που δεν έχει περάσει στην κατανάλωση. Είδαμε, προηγουμένως, ότι ως αποτέλεσμα της παραγωγής κάθε περιόδου, οι επιχειρηματίες καταλήγουν να έχουν πουλήσει έτοιμα προϊόντα αξίας A και με κεφαλαιουχικό εξοπλισμό που έχει υποστεί φθορά μετρούμενο με U ως αποτελέσματος παραγωγής και της πώλησης A , αφού ληφθούν υπόψη οι αγορές $A1$, από άλλους επιχειρηματίες. Κατά την ίδια περίοδο η τελική παραγωγή με αξία $A-A1$ θα έχει περάσει στην κατανάλωση. Το πλεόνασμα του $A-U$ πάνω από το $A-A1$, δηλαδή $A1-U$, είναι η προσθήκη στον κεφαλαιουχικό εξοπλισμό ως αποτέλεσμα των παραγωγικών δραστηριοτήτων της περιόδου και είναι, επομένως, η επένδυση της περιόδου. Ομοίως $A1-U-V$, που είναι η καθαρή προσθήκη στον κεφαλαιουχικό εξοπλισμό, αφού έχει συνεκτημηθεί η κανονική φθορά της αξίας του κεφαλαίου, ξέχωρα από την χρήση του και ξέχωρα από απρόβλεπτες μεταβολές στην αξία του εξοπλισμού που χρεώνεται στο λογαριασμό κεφαλαίου, συνιστάμενη τη καθαρή επένδυση της περιόδου. Ενώ λοιπόν, ο όγκος της αποταμίευσης είναι αποτέλεσμα της συλλογικής συμπεριφοράς των ατομικών καταναλωτών και ο όγκος της επένδυσης της συλλογικής συμπεριφοράς των ατομικών επιχειρηματιών τα δυο αυτά μεγέθη είναι κατανάλωση ίσα, αφού καθένα από αυτά ισούται προς το πλεόνασμα του εισοδήματος πάνω από την κατανάλωση. Επιπλέον το συμπέρασμα, αυτό δεν εξαρτάται από, κατά κανέναν τρόπο, από οποιοδήποτε λεπτολογίες ή ιδιορρυθμίες στον ορισμό του εισοδήματος που δώσαμε προηγουμένως. Εφόσον δεχόμαστε ότι το εισόδημα είναι ίσο με την αξία της τρέχουσας παραγωγής, ότι η τρέχουσα επένδυση ισούται προς την αξία εκείνου του τμήματος της τρέχουσας παραγωγής που δεν καταναλώνεται και ότι η αποταμίευση ισούται με το πλεόνασμα του εισοδήματος Πάντως την κατανάλωση – που όλα τους είναι συμβατά τόσο με την κοινή λογική όσο και με τον παραδοσιακό τρόπο με τον οποίο τα

χρησιμοποιεί η μεγάλη πλειονότητα των οικονομολόγων – ισότητα αποταμίευσης και επένδυσης ακολουθεί. Εν συντομία:

Εισόδημα= αξία παραγωγής= κατανάλωση + επένδυση .

Αποταμίευση= εισόδημα- κατανάλωση.

Επομένως, αποταμίευση= επένδυση.

Έτσι, κάθε σύνολο ορισμών που ικανοποιεί τις προαναφερθείσες συνθήκες οδηγεί στο ίδιο συμπέρασμα. Μόνον εφόσον πάρουν την ισχύ του ενός ή του άλλου από τους ορισμούς αυτούς, μπορούμε να αποφύγουμε το συμπέρασμα αυτό.

Η ισοδυναμία μεταξύ της ποσότητας της αποταμίευσης και της ποσότητας της επένδυσης προκύπτει από αμφίπλευρο χαρακτήρα των συναλλαγών μεταξύ του παραγωγού , από την μία , και τη καταναλωτή ή τον αγοραστή κεφαλαιουχικού εξοπλισμού από την άλλη. Εισόδημα, δημιουργείται από τη αξία του πλεονάσματος πάνω από το κόστος του χρήστη , το οποίο αποκτά ο παραγωγός από την παραγωγή που έχει πώληση.

Το σύνολο όμως της παραγωγής αυτής, πρέπει προφανώς, να έχει πωληθεί είτε σε κατανάλωση είτε σε άλλον επιχειρηματία. Η τρέχουσα επένδυση κάθε επιχειρηματία ισούται προς το επιπλέον του κεφαλαιουχικού εξοπλισμού που έχει αγοραστεί από άλλους επιχειρηματίες πάνω από το δικό του κόστος χρήστη. Έτσι, συνολικά, το πλεόνασμα του εισοδήματος πάνω από την κατανάλωση , που θα ονομάσουμε αποταμίευση δεν μπορεί να διαφέρει από την προσθήκη στον κεφαλαιουχικό εξοπλισμό , που ονομάζουμε επένδυση. Το ίδιο ισχύει, και για την καθαρή αποταμίευση και την καθαρή επένδυση. Η αποταμίευση, πράγματι, είναι απλό υπολειμματικό μέγεθος . Οι αποφάσεις για κατανάλωση και οι αποφάσεις για επένδυση μεταξύ τους προσδιορίζουν τα εισοδήματα. Υποθέτοντας ότι οι αποφάσεις για επένδυση ενεργοποιούνται , πρέπει είτε να περικοπεί η κατανάλωση είτε να επεκταθεί το εισόδημα. Έτσι, η πράξη της επένδυσης αυτής καθαυτής δεν μπορεί να προκαλέσει αντίστοιχη αύξηση του υπολειμματικού μεγέθους ή του περιθωρίου, που ονομάσαμε αποταμίευση. Μπορεί ασφαλώς, τα άτομα να είναι επίμονα στις αποφάσεις τους όσον αφορά στο πόσο θα αποταμιεύσουν και θα επενδύσουν αντιστοίχως , , ώστε να μην υπάρχει τιμή ισορροπίας στην οποία να διεξαχθούν οι συναλλαγές. Στην περίπτωση αυτήν οι όροι μας θα έπαυαν να είναι εφαρμόσιμοι , αφού η παραγωγή δεν θα είχε πλέον ορισμένοι, ορισμένη αγοραία αξία και οι τιμές δεν θα έβρισκαν σημείο ισορροπίας μεταξύ μηδενός και απείρου. Η εμπειρία δείχνει, ωστόσο, ότι αυτό δεν συμβαίνει στην πραγματικότητα και ότι υπάρχουν συνθήκες ψυχολογικής απόκρισης που επιτρέπουν να υπάρξει σημείο ισορροπίας, στο οποίο η επιθυμία για αγορά ισούται προς την επιθυμία για πώληση. Ότι πρέπει να υπάρχει αγοραία αξία παραγωγής αποτελεί, ταυτόχρονα, αναγκαία προϋπόθεση , ώστε το χρηματικό εισόδημα να έχει ορισμένη αξία, αλλά και ικανή συνθήκη ώστε το συνολικό ποσό που αποταμιευτές αποφασίζουν να αποταμιεύσουν να

ισούνται προς το συνολικό ποσό που οι επενδυτές αποφασίζουν να επενδύσουν.

Στο ζήτημα αυτό, τα πράγματα γίνονται σαφέστερα όταν σκεφτόμαστε σε ορούς αποφάσεων για κατανάλωση παρά σε ορούς αποφάσεων για αποταμίευση. Η απόφαση για κατανάλωση ή όχι, πραγματικά επαφίεται στη δύναμη του ατόμου. Το ίδιο και η απόφαση για επένδυση ή όχι. Τα μεγέθη του συνολικού εισοδήματος και της συνολικής αποταμίευσης είναι τα αποτελέσματα των ελευθέρων επιλογών των ατόμων να καταναλώσουν ή όχι και να επενδύσουν ή όχι. Δεν μπορούμε όμως, να υποθέσουμε μια ανεξάρτητη αξία που να προκύπτει από χωριστό σύνολο αποφάσεων που έχουν ληφθεί άσχετα από τις αποφάσεις για την κατανάλωση και την επένδυση. Συμφωνά με την αρχή αυτή, η έννοια της ροπής για κατανάλωση, στη συνέχεια θα πάρει τη θέση της ροπής ή της διάθεσης για αποταμίευση.

4.6. Το Κόστος Χρήστη.

Ο Keynes πίστευε ότι, το κόστος χρηστή, έχει μια σημασία για την κλασική θεωρία της αξίας, σημασία η οποία έχει παραβλέφτει. Μπορούν να ειπωθούν περισσότερα σχετικά με αυτό από ότι θα ταίριαζε ή θα ήταν κατάλληλο στο σημείο αυτό. Παρεκκλίνοντας, όμως θα εξετάσουμε το κόστος χρηστή κάπως περισσότερο στο εν λόγω παράρτημα.

Το κόστος χρηστή ενός επιχειρηματία εξ ορισμού ισούται προς

$$A1 + (G - B) - G,$$

Οπού $A1$ είναι η ποσότητα των αγορών του επιχειρηματία μας από άλλους επιχειρηματίες, G η πραγματική αξία του κεφαλαιουχικού εξοπλισμού στο τέλος της περιόδου και B και η αξία θα μπορούσε να είχε στο τέλος της περιόδου, αν είχε απόσχει από την χρησιμοποίηση του και είχε δαπανήσει το άριστο ποσό B για συντήρηση και βελτίωση του.

Τώρα, $G - (G - B)$, δηλαδή η αύξηση της αξίας του εξοπλισμού του επιχειρηματία πέρα από την καθαρή αξία που είχε κληρονομήσει από την προηγούμενη περίοδο, αντιπροσωπεύει την τρέχουσα επένδυση του επιχειρηματία σε εξοπλισμό και μπορεί να γραφτεί ως I . έτσι το U , το κόστος χρηστή για τον κύκλο εργασιών των πλύσεων A , ισούται προς $A1 - I$, οπού $A1$ είναι ότι αγόρασε από άλλους επιχειρηματίες και I είναι ότι έχει επενδύσει πρόσφατα στο δικό του κεφαλαιουχικό εξοπλισμό.

Λίγη σκέψη θα δείξει ότι όλα αυτά δεν είναι παρά κοινή λογική. Μέρος των πληρωμών του σε άλλους επιχειρηματίες εξισορροπείται από την αξία της τρέχουσας επένδυσης στο δικό του εξοπλισμό και το υπόλοιπο αντιπροσωπεύει τη θυσία την οποία πρέπει να έχει υποστεί πωλώντας την παραγωγή, η οποία πρέπει να του έχει κοστίσει πάνω και πέρα από το συνολικό ποσό το οποίο έχει πληρώσει τους συντελέστες της παραγωγής.

Αν ο αναγνώστης προσπαθήσει να εκφράσει την ουσία του συλλογισμού αυτού, διαφορετικά θα ανακαλύψει ότι τα πλεονεκτήματα του έγκειται στην αποφυγή άλυτων (και μη αναγκαίων) λογιστικών προβλημάτων. Δεν, υπάρχει νομίζω, άλλος ασφαλής τρόπος ανάλυσης των τρέχοντων εσόδων της παραγωγής. Αν, η δραστηριότητα είναι πλήρως ολοκληρωμένη ή αν ο επιχειρηματίας δεν έχει φέρει τίποτε απ' έξω, ώστε $A_1=0$, το κόστος χρήστη είναι απλώς το εισοδόναμο της τρέχουσας μείωσης της επένδυσης λόγω χρήσης του εξοπλισμού. Παρόλα, αυτά, μας μένει να το πλεονέκτημα, ότι δεν χρειάζεται σε κανένα στάδιο της ανάλυσης να καταναείμουμε το κόστος συντελεστών μεταξύ των αγαθών που πωλούνται και του εξοπλισμού που κρατείται. Έτσι, μπορούμε να θεωρήσουμε την απασχόληση που δίδετε από μια επιχείρηση, ολοκληρωμένη ή ατομική, εξαρτώμενη από μια ενιαία πρόσφατη – διαδικασία που αντιστοιχεί στην πραγματική αλληλεξάρτηση της παραγωγής των όσων πωλούνται σήμερα και της συνολικής παραγωγής.

Επιπλέον, η έννοια του κόστους χρήστη μας καθιστά ικανούς να δώσουμε ένα σαφέστερο ορισμό από εκείνον που συνήθως υιοθετείτε για τη βραχυχρόνια τιμή προσφοράς μίας μονάδας της εμπορεύσιμης παραγωγής μίας επιχείρησης.

Τώρα, στην σύγχρονη θεωρία της αξίας, είναι συνήθως πρακτική να εξισώνεται η βραχυχρόνια τιμή προσφοράς προς το οριακό κόστος συντελεστών μονό. Ωστόσο, είναι φανερό ότι κάτι τέτοιο είναι θεμιτό μονό αν το οριακό κόστος χρήστη είναι μηδέν ή αν η τιμή προσφοράς ορίζεται με τέτοιο τρόπο ώστε να μη συμπεριλαμβάνει το οριακό κόστος χρήστη.

Ακριβώς, έτσι έχω ορίσει τα «έσοδα» και τη «τιμή της συνολικής προσφοράς», ώστε να μην συμπεριλαμβάνουν το συνολικό κόστος χρήστη. Ενώ, όμως, ορισμένες φορές, μπορεί να μας διευκολύνει στο να αναιρούμε το κόστος χρήστη, όταν ασχολούμαστε με την παραγωγή ως σύνολο, η μέθοδος αυτή αποστερεί στην ανάλυση μας από κάθε πρακτική αξία αν, κατά κανόνα (και σιωπηρώς), εφαρμόζεται στην παραγωγή ενός μονό κλάδου ή επιχείρησης, αφού διαχωρίζει την «τιμή προσφοράς» ενός αντικειμένου από κάθε κοινή έννοια της «τιμής» του. Από την πρακτική αυτήν μπορεί να έχει προκύψει κάποια σύγχυση. Φαίνεται πως έχει υποθεθεί ότι η «τιμή προσφοράς» έχει προφανή έννοια που εφαρμόζεται σε μια μονάδα της εμπορεύσιμης παραγωγής μιας χωριστής επιχείρησης και το ζήτημα δεν θεωρείται ότι απαιτεί συζήτηση. Εντούτοις, ο χειρισμός, τόσο εκείνου που αγοράζεται από άλλες επιχείρησης όσο και τις φθοράς του κεφαλαιουχικού εξοπλισμού της επιχείρησης ως συνεπεία της παραγωγής του οριακού προϊόντος, συνεπάγεται το σύνολο των περιπλοκών που συνοδεύουν τον ορισμό του εισοδήματος. Έστω, και αν υποθέσουμε ότι το οριακό κόστος των αγορών από άλλες επιχειρήσεις που εμπλέκονται στην πώληση μιας προσθετής μονάδας παραγωγής πρέπει να αναιρεθεί από τα έσοδα των πωλήσεων από μονάδα προκειμένου να

πάρουμε αυτό που εννοούμε με την τιμή προσφοράς της επιχείρησης που εμπλέκεται στην παραγωγή του οριακού προϊόντος μπορεί, γενικά, να παραμελήσει.

Οι έννιες του κόστους χρήστη και του συμπληρωματικού κόστους μας καθιστούν, επίσης, ικανούς να καθιερώσουμε μια σαφέστερη σχέση μεταξύ της μακροπρόθεσμης τιμής προσφοράς και της βραχυπρόθεσμης τιμής προσφοράς. Το μακροχρόνιο κόστος πρέπει, προφανώς, να συμπεριλαμβάνει ένα ποσό που να καλύπτει το βασικό συμπληρωματικό κόστος, καθώς και το προσδοκώμενο βασικό μέσο κόστος, συμφωνά με τη διάρκεια ζωής του κεφαλαίου. Με άλλα λόγια, το μακροχρόνιο κόστος της παραγωγής είναι το ίσο με το προσδοκώμενο άθροισμα του βασικού κόστους και του συμπληρωματικού κόστους. Επιπλέον, για να έχουμε ένα κανονικό κέρδος, μακροχρόνια τιμή προσφοράς πρέπει να υπερβαίνει το μακροχρόνιο κόστος. Που υπολογίζεται με ένα ποσό που προσδιορίζεται από το τρέχον επιτόκιο δανείων αναλογών κινδύνων και λήξης, υπολογιζόμενο ως ποσοστό του κόστους εξοπλισμού. Ή αν προτιμήσουμε να πάρουμε ένα τυπικό «καθαρό» επιτόκιο, πρέπει να συμπεριλάβουμε στο μακροχρόνιο κόστος ένα τρίτο όρο που θα μπορούσαμε να ονομάσουμε κόστος κινδύνου για να καλύψουμε τις άγνωστες πιθανότητες η πραγματική απόδοση να διαφέρει από την προσδοκώμενη απόδοση. Έτσι, η μακροχρόνια τιμή προσφοράς ισούται με προς το άθροισμα του βασικού κόστους του συμπληρωματικού κόστους, του κόστους κινδύνου και του κόστους τόκου-συστατικά στα οποία μπορεί να αναλυθεί. Από την άλλη, πλευρά, η βραχυχρόνια τιμή προσφοράς ισούται προς το άθροισμα του βασικού κόστους. Ο επιχειρηματίας πρέπει, επομένως, όταν αγοράζει ή κατασκευάζει τον κεφαλαιουχικό εξοπλισμό, προσδοκά ότι θα καλύψει το συμπληρωματικό του κόστους, το κόστος κινδύνου και το κόστος τόκου από το πλεονάζον της οριακής αξίας του βασικού κόστους πάνω από την μέση αξία. Έτσι, σε μακροχρόνια, ισορροπία, το πλεόνασμα του βασικού οριακού κόστους είναι ίσο με το άθροισμα του συμπληρωματικού κόστους, του κόστους κινδύνου και του κόστους τόκου.

Το επίπεδο της παραγωγής, στο οποίο το οριακό βασικό κόστος ισούται ακριβώς προς το άθροισμα του μέσου βασικού και του συμπληρωματικού κόστους, έχει ειδική σημασία, επειδή είναι το σημείο στο οποίο εξισώνεται ο μικτός λογαριασμός πωλήσεων του επιχειρηματία, δηλαδή είναι το σημείο όπου τα κέρδη είναι μηδέν, ενώ με τα κέρδη είναι μηδέν, ενώ με μικρότερη παραγωγή από αυτήν προκύπτει καθαρή ζημιά.

Η έκταση στην οποία το συμπληρωματικό κόστος πρέπει να καλυφθεί ξέχωρα από το βασικό κόστος κυμαίνεται απολύτως ανάλογα με τον τύπο εξοπλισμού. Δύο ακραίες περιπτώσεις είναι οι ακόλουθες:

1. Μέρος της συντήρησης του εξοπλισμού πρέπει υποχρεωτικά να γίνει ταυτόχρονα με τη χρησιμοποίησή του. Η δαπάνη, για αυτό, (πέραν από εξωτερικές αγορές), συμπεριλαμβάνεται στο κόστος των συντελεστών. Αν

για φυσικούς λόγους, το ακριβές ποσό του συνόλου της τρέχουσας απόσβεσης πρέπει υποχρεωτικά να καλυφθεί με τον τρόπο αυτό, το ποσό του κόστους χρήστη (πέραν από εξωτερικές αγορές) θα ήταν ίσο και με το αντίστροφο με εκείνο του συμπληρωματικού κόστους και, σε μακροχρόνια ισορροπία, το οριακό κόστος συντελεστών θα υπέρβαινε το μέσο κόστος συντελεστών κατά ποσό ίσο προς το κόστος του κινδύνου και του τόκου.

2. Μέρος της χειροτέρευσης της αξίας τρόπου εξοπλισμού επέρχεται μονό κατά την χρήση του. Το κόστος του χρεώνεται στο κόστος χρήστη, στο βαθμό που δεν καλύπτεται ταυτόχρονα με τη χρήση του. Αν η απώλεια της αξίας του εξοπλισμού συνέβαινε μονό με τον τρόπο αυτό, το συμπληρωματικό κόστος θα ήταν μηδέν.

Ίσως, αξίζει να πούμε ότι ένας επιχειρηματίας δεν χρησιμοποιεί πρώτα τον παλαιότερο και χειρότερο εξοπλισμό του, απλώς επειδή το κόστος χρήστη του είναι χαμηλό, αφού ένα μικρό κόστος χρήστη μπορεί να αντισταθμιστεί από την σχετική του αναποτελεσματικότητα, δηλαδή, από υψηλό κόστος συντελεστών. Έτσι, ένας επιχειρηματίας χρησιμοποιεί κατά προτίμηση εκείνο το τμήμα του εξοπλισμού του για το οποίο το κόστος χρήστη συν το κόστος συντελεστών είναι ελάχιστο κατά μονάδα παραγωγής. Έπεται, λοιπόν, ότι για κάθε δεδομένο όγκο προϊόντος της δεδομένης παραγωγής αντιστοιχεί ένα κόστος χρήστη, αλλά το συνολικό αυτό κόστος χρήστη δεν έχει ομοιόμορφη σχέση προς το οριακό κόστος χρήστη, δηλαδή προς την αύξηση του κόστους χρήστη λόγω αύξησης του επιπέδου παραγωγής.

Το κόστος χρήστη συνιστά ένα από τους κρίκους μεταξύ του παρόντος και του μέλλοντος. Ένας, επιχειρηματίας, όταν αποφασίζει την κλίμακα παραγωγής του, οφείλει να κάνει μια επιλογή ανάμεσα στο να χρησιμοποιήσει τον εξοπλισμό τόκου τώρα ή να τον διατηρήσει για μελλοντική χρήση. Η προσδοκώμενη θεωρία, μελλοντικών κερδών που συνεπάγεται η τωρινή χρήση προσδιορίζει το μέγεθος του κόστους χρήστη, ενώ η οριακή ποσότητα της θεωρίας αυτής, μαζί με το οριακό κόστος συντελεστή και την προσδοκία των οριακών εσόδων, προσδιορίζει την κλίμακα παραγωγής του. Πως, λοιπόν, υπολογίζεται από τον επιχειρηματία το κόστος, χρήστη δεδομένης παραγωγής:

Έχουμε ορίσει το κόστος χρήστη ως τη μείωση της αξίας του εξοπλισμού εξαιτίας της χρήσης του σε διάκριση από τη μη χρήση του, αφού λάβουμε υπόψη μας το κόστος συντήρησης και βελτιώσεων που θα άξιζε τον κόπο να αναλάβουμε και τις αγορές από άλλους επιχειρηματίες.

Πρέπει λοιπόν, να εξευρεθεί με τον υπολογισμό της προεξοφλημένης αξίας της προσθετής προσδοκώμενης απόδοσης που θα αποκτηθεί μεταγενέστερα, αν δεν χρησιμοποιηθεί σήμερα. Τώρα όμως, πρέπει να είναι τουλάχιστον ίσο με την παρούσα αξία της ευκαιρίας να μετατεθεί η αντικατάσταση, η οποία θα προκύψει από τη χρήση του κεφαλαιουχικού εξοπλισμού, αν όχι και περισσότερο.

Αν δεν υπάρχει πλεονάζον ή αδρανές απόθεμα, ούτως ώστε περισσότερες νέες μονάδες παρομοίου εξοπλισμού να παράγονται κάθε χρόνο είτε ως προσθήκη είτε ως αντικατάσταση, είναι προφανές ότι το οριακό κόστος χρήστη θα υπολογιστεί σε σχέση με την ποσότητα κατά την οποία θα μειωθεί η ζωή ή η αποτελεσματικότητα του εξοπλισμού αν χρησιμοποιηθεί, και προς το κόστος της τρέχουσας αντικατάστασης. Αν ωστόσο, υπάρχει αδρανής εξοπλισμός, τότε το κόστος χρήστη θα εξαρτάται επίσης, από το επιτόκιο και το τρέχον (δηλαδή τον υπολογισμένο ξανά) συμπληρωματικό κόστος για την χρονική περίοδο εκείνη πριν από την οποία αναμένεται να απορροφηθεί ο αδρανής εξοπλισμός με την φθορά κτλ. Με τον τρόπο αυτό το κόστος του τόκου και το τρέχον συμπληρωματικό κόστος εισέρχονται έμμεσα στον υπολογισμό του κόστους του χρήστη.

Ο υπολογισμός φαίνεται στην απλούστερη και πιο κατανοητή μορφή του όταν το κόστος συντελεστή είναι μηδέν, όπως παραδείγματος χάρη, στην περίπτωση αδρανούς αποθέματος μιας πρώτης ύλης, όπως ο χαλκός, πράγμα που έχει αναλύσει στην *Treatise on Money*, τόμος II κεφαλαίο 29. ας πάρουμε τις μελλοντικές τιμές του χαλκού σε διάφορες μελλοντικές ημερομηνίες, σειρά η οποία θα προσδιορίζεται από το ρυθμό με τον οποίο αποφαινέστε το πλεόνασμα και προσεγγίζει βαθμιαία το εκτιμώμενο κανονικό κόστος. Η παρούσα αξία κόστος χρήστη ενός τόνου πλεονάσματος χαλκού, τότε θα ισούται προς τη μεγαλύτερη από τις πιθανές τιμές, αναιρώντας από την υπολογιζόμενη μελλοντική αξία ενός τόνου χαλκού, σε κάθε δεδομένη ημερομηνία, το κόστος του τόκου και το τρέχον συμπληρωματικό κόστος ενός τόνου χαλκού, ανάμεσα στην ημερομηνία εκείνη και σήμερα.

Με τον ίδιο τρόπο, το κόστος χρήστη ενός πλοίου ή εργοστασίου ή μηχανήματος, όταν οι εξοπλισμοί αυτοί είναι σε πλεονάζουσα προσφορά, είναι το υπολογιζόμενο κόστος αντικατάστασης, προεξόφλημενο με το ποσοστό του τόκου και το τρέχον συμπληρωματικό κόστος, μέχρι την μελλοντική ημερομηνία απορρόφησης της πλεονάζουσας ποσότητας.

Υποθέσαμε προηγουμένως ότι ο εξοπλισμός θα αντικαταστεί κανονικά με ταυτόσημο αγαθόν ο εξοπλισμός δεν αντικαταστεί με ομοειδή αγαθά, τότε το κόστος χρήστη πρέπει να υπολογιστεί λαμβάνοντας ένα μέρος του κόστους χρήστη του νέου εξοπλισμού, ο οποίος θα αντικαταστήσει τον παλαιό όταν καταστεί άχρηστος, που θα προσδιοριστεί από τη συγκριτική του απόδοση.

Ο αναγνώστης θα έπρεπε να σημειώσει ότι, στην περίπτωση που το κεφαλαίο δεν είναι απαρχαιωμένο αλλά κάπως πλεονάζει επί του παρόντος, η διαφορά μεταξύ του πραγματικού κόστους χρήστη και της κανονικής του αξίας (δηλαδή, η αξία όταν δεν υφίσταται πλεονάζων εξοπλισμός) κυμαίνεται ανάλογα με το χρονικό διάστημα που αναμένεται να παρέλθει προτού απορροφηθεί το πλεόνασμα. έτσι, αν ο τύπος δεδομένου εξοπλισμού δεν είναι ενιαίος από άποψη ηλικίας και, επομένως, ένα

τιμήμα του αχρηστεύεται ετησίως, το οριακό κόστος χρήστη δεν θα μειώνεται σημαντικά, εκτός εάν το πλεόνασμα είναι εξαιρετικά υπερβολικό. Στην περίπτωση γενικής κρίσης, το οριακό κόστος χρήστη θα εξαρτάται από την εκτίμηση των επιχειρηματιών για την διάρκεια της κρίσης. Έτσι, η άνοδος, στην τιμή προσφοράς, όταν η κατάσταση αρχίζει να βελτιώνεται, μπορεί εν μέρει να οφείλεται σε απότομη αύξηση του οριακού κόστους χρήστη εξαιτίας της αναθεώρησης των προσδοκιών τους. Έχει υποστηριχθεί κατά καιρούς, αντίθετα προς την γνώμη των επιχειρηματιών, ότι οργανωμένα σχήματα για αχρήστευση πλεονάζουσών εγκαταστάσεων δεν μπορεί να έχουν το επιθυμητό αποτέλεσμα ύψωσης των τιμών, εκτός εάν εφαρμοστούν στο σύνολο του πλεονάζοντος εξοπλισμού. Η έννοια όμως του κόστους χρήστη μας δείχνει πως η αχρήστευση (λογού χάριν) του μισού του πλεονάζοντος εξοπλισμού μπορεί να έχει αποτέλεσμα την ύψωση των τιμών αμέσως. Η πολιτική αυτή, φεύγοντας, εγγυάται το χρόνο απορρόφησης των πλεονασμάτων, αυξάνει το οριακό κόστος χρήστη και συνεπώς αυξάνει την τρέχουσα τιμή προσφοράς.

Έτσι φαίνεται, ότι οι επιχειρηματίες, σιωπηρά, έχουν στο μυαλό τους την έννοια του κόστους χρήστη, χωρίς να την διατυπώνουν καθαρά.

Αν το συμπληρωματικό κόστος είναι μεγάλο, έπεται ότι το οριακό κόστος χρήστη θα είναι χαμηλό, όταν υπάρχει πλεόνασμα εξοπλισμός. Επιπλέον, όταν υφίσταται πλεόνασμα εξοπλισμού, το οριακό κόστος συντελεστών και χρήστη είναι απίθανο να είναι πολύ πάνω από την μέση αξία τους. Εφόσον εκπληρώνονται και οι δύο αυτοί οροί, η ύπαρξη πλεονάζοντος εξοπλισμού είναι πιθανό να κάνει τους επιχειρηματίες να εργάζονται με καθαρή ζημιά και μάλιστα με μεγάλη καθαρή ζημιά. Όταν, αποροφηθεί το πλεόνασμα, δεν θα υπάρξει αιφνίδια μετάβαση από την κατάσταση αυτή σε κατάσταση κανονικού κέρδους. Καθώς το πλεόνασμα μειώνεται, το κόστος χρήστη αυξάνεται βαθμιαία και το πλεόνασμα του οριακού κόστους πάνω από το μέσο κόστος και το κόστος χρήστη μπορεί, επίσης, να αυξάνεται.

Μέσα από πολλές θεωρίες και σκέψεις, καταλήγει στο συμπέρασμα ότι, πράγματι η αντίληψη ότι η μείωση της επένδυσης σε κεφαλαιουχικό εξοπλισμό είναι μηδέν στο όριο της παραγωγής διαπερνά μεγάλο τμήμα της σύγχρονης οικονομικής θεωρίας. Το όλο πρόβλημα, όμως αποκτά εμφανής σημασία μόλις χρειαστεί να εξηγήσουμε ακριβώς εννοούμε με τον ορό τιμή προσφοράς μιας χωριστής επιχείρησης.

Είναι αλήθεια ότι το κόστος συντήρησης αδρανούντος παραγωγής εξοπλισμού μπορεί, συχνά, για τους λογούς που αναφέραμε παραπάνω να μειώσει το μέγεθος του οριακού κόστους χρήστη, ειδικά σε περίπτωση κάμψης που αναμένεται να διαρκέσει επί μακρών. Πάντως, ένα πολύ χαμηλό κόστος χρήστη στο όριο δεν αποτελεί χαρακτηριστικό της βραχείας περιόδου καθαυτής, αλλά ιδιαιτέρων καταστάσεων και τύπων

εξοπλισμού , όπου το κόστος συντήρησης αδρανούντος εξοπλισμού συμφωνεί να είναι πολύ μεγάλο, και των ανισορροπιών εκείνων που χαρακτηρίζονται από πολύ ταχεία απαξίωση ή υπεραφθονία , ειδικά αν συνδυάζεται με μεγάλο ποσοστό συγκριτικά νέου παραγωγικού εξοπλισμού.

Στην περίπτωση των πρώτων υλών, η ανάγκη να λάβουμε υπόψη μας το κόστος χρήστη είναι φανερό – αν σήμερα χρησιμοποιηθεί ένας τόνος χαλκού, δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί αύριο, και η αξία την οποία είχε ο χαλκός για την πραγματοποίηση των μελλοντικών σκοπών σαν να πρέπει να υπολογιστεί ως τμήμα του οριακού κόστους. Αγνοήθηκε όταν το γεγονός ότι ο χαλκός είναι μονό μια ακραία περίπτωση αυτού συμβαίνει όταν ο κεφαλαιουχικός εξοπλισμός χρησιμοποιείται για παραγωγή. Η υπόθεση ότι υπάρχει σαφής διαχωριστική γραμμή μεταξύ πρώτων υλών, όπου πρέπει να υπολογίσουμε την μείωση της επένδυσης λόγω της χρησιμοποίησής τους, και παγίου κεφαλαίου, όπου μπορούν να τα παραβλάψουμε με ασφάλεια, δεν ανταποκρίνεται στο γεγονός ειδικά σε ομαλές συνθήκες , όπου ο εξοπλισμός μειώνεται λόγω της αντικατάστασης και η χρήση του εξοπλισμού φέρνει εγγυτέρα χρόνο στον οποίο είναι απαραίτητη η αντικατάσταση.

Είναι πλεονέκτημα των έννιων του κόστους χρήστη και του συμπληρωματικού κόστους ότι ισχύουν, εξίσου για το κεφαλαίο κίνησης, το στο κεφαλαίο και το πάγιο κεφαλαίο . Η ουσιαστική διαφορά μεταξύ των πρώτων υλών και του σταθερού κεφαλαίου έγκειται όχι στο ότι κείνται στο κόστος χρήστη και σε συμπληρωματικό κόστος, αλλά γεγονός ότι η απόδοση του ρευστού κεφαλαίου αποτελείται από μοναδική περίοδο, ενώ στην περίπτωση του παγίου κεφαλαίου, που είναι διαρκές και αναλώνεται βαθμιαία, η απόδοση συνιστάται σε μια σειρά κόστους χρήστη και κερδών σε διαδοχικές περιόδους.

**ΜΕΡΟΣ Β: ΕΜΠΕΙΡΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ.
Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΚΕΥΝΣΙΑΝΗΣ
ΘΕΩΡΙΑΣ :
ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ
ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΚΡΙΤΙΚΗ.**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5.

Η θέση της θεωρίας του Keynes σε σχέση με τις άλλες οικονομικές σχολές και οι αντιθέσεις.

5.1. Η κλασική προσέγγιση.

Η θεωρία σχετικά με το αόρατο χέρι.

Οι ρίζες της κλασικής προσέγγισης βρίσκονται πάνω από δύο αιώνες πίσω, Η θεωρία σύμφωνα με το αόρατο χέρι βασίζεται στην ιδέα ότι: οι αγορές είναι ελεύθερες και τα άτομα προβαίνουν σε οικονομικές πράξεις με στόχο το προσωπικό τους όφελος , η οικονομία θα λειτουργεί εύρυθμα στο σύνολο της.

« Όπως το έθεσε λοιπόν ο Smith σε μια ελεύθερη οικονομία οι οικονομικές μονάδες , αν και επιδιώκουν το προσωπικό τους όφελος, μοιάζουν να καθοδηγούνται από ένα αόρατο χέρι ώστε να μεγιστοποιείται η γενική ευημερία όλων όσων δραστηριοποιούνται σε αυτή».

5.2. Η Κευνσιανή προσέγγιση .

Μια σύντομη περίληψη όλης της θεωρίας του βιβλίου του Keynes.

«Συγκρινόμενη με την κλασική θεωρία η κευνσιανή είναι σχετικά πρόσφατη».

Το βιβλίο του Βρετανού οικονομολόγου John Maynard Keynes, *The General Theory of Employment , Interest , and Money*, που την εισήγαγε , εμφανίστηκε το 1936. το 1936 ο κόσμος υπέφερε από τη Μεγάλη Ύφεση. Οι περισσότερες οικονομίες του κόσμου πλήττονταν για χρονιά από πρωτοφανή ποσοστά ανεργίας και το αόρατο χέρι των ελεύθερων αγορών, υπόδειγμα της κλασικής θεωρίας έδειχνε απόλυτα αναποτελεσματικό. Το 1936, η κλασική θεωρία φαινόταν σε σημαντικό βαθμό ασυνεπής προς τα εμπειρικά στοιχεία , δημιουργώντας την ανάγκη μιας νέας μακροοικονομικής θεωρίας. Ο Keynes ήταν αυτός που την προσέφερε.

Στο έργο του ο Keynes δίνει μια ερμηνεία της επίμονα υψηλής ανεργίας. Στήριξε αυτήν την εξήγηση σε μια υπόθεση για την προσαρμογή των μισθών και των τιμών , η οποία ήταν θεμελιώδης, διαφορετική από την κλασική. Αντί να υποθέσει ότι οι μισθοί και οι τιμές προσαρμόζονται

άμεσα για την επίτευξη ισορροπίας σε κάθε αγορά, όπως πρόσταζε η κλασική παράδοση. Ο Keynes υπέθετε ότι οι μισθοί και οι τιμές προσαρμόζονται με αργούς ρυθμούς. Η αργή προσαρμογή των μισθών και των τιμών σήμαινε ότι οι αγορές μπορούσαν να παραμένουν εκτός ισορροπίας – με τις ζητούμενες ποσότητες να μην ισούνται με τις προσφερόμενες – για μακρά χρονικά διαστήματα. Στην Κευνσιανή θεωρία, η ανεργία μπορεί να επιμένει επειδή οι μισθοί και οι τιμές δεν προσαρμόζονται αρκετά γρήγορα, ώστε να εξισώσουν τον αριθμό των ατόμων που επιθυμούν να εργαστούν.

Η πρόταση του Keynes: για την αντιμετώπιση της υψηλής ανεργίας ήταν να αυξηθούν οι δημοσιές δαπάνες για την αγορά αγαθών και υπηρεσιών, ώστε να αυξηθεί η ζήτηση για το παραγόμενο προϊόν. Ο Keynes υποστήριζε ότι αυτή η πολιτική θα μείωνε την ανεργία, διότι οι επιχειρηματίες θα έπρεπε να απασχολήσουν περισσότερους εργατές,

προκειμένου να αντιμετωπίσουν την αυξημένη ζήτηση για τα προϊόντα τους. Επιπρόσθετα ο Keynes υποστήριζε ότι οι προσλαμβανόμενοι εργάτες θα είχαν μεγαλύτερο εισόδημα να ξοδέψουν και θα αποτελούσαν μια ακόμα πηγή ζήτησης προϊόντος που θα αύξανε περισσότερο την απασχόληση. Γενικότερα, σε αντίθεση με τους κλασσικούς οι κευνσιανοί τείνουν να δυσπιστούν απέναντι στο αόρατο χέρι, το υπόδειγμα των κλασσικών, και είναι, επομένως, πιο πρόθυμοι να υποστηρίζουν το ρολό του κράτους στη βελτίωση της μακροοικονομικής συμπεριφοράς.

Εκτός από την μεγάλη επίδραση της θεωρίας του Keynes στην μακροοικονομική σκέψη, οι ιδέες του έδωσαν ώθηση και σε έναν κλάδο της Οικονομικής: την οικονομική μεγέθυνση. Μια από τις πρώτες μελέτες στην οποία χρησιμοποιήθηκε η θεωρητική βάση του Keynes ήταν του R. Harrod. Όπου στην μελέτη του αυτή ο Harrod υποθέτει όπως και ο Keynes, ότι σε κατάσταση ισορροπίας οι επενδύσεις είναι ίσες με τις αποταμιεύσεις και ότι η συνάρτηση αποταμιεύσεων εξαρτάται από το εισόδημα. Επίσης, με την χρήση της δυναμικής έννοιας του επιταχυντή αντί της έννοιας της οριακής αποδοτικότητας του κεφαλαίου, καταλήγει στο συμπέρασμα ότι ο ρυθμός μεγέθυνσης μιας οικονομίας εξαρτάται από την ροπή προς αποταμίευση και από τον οριακό λόγο κεφαλαίου – προϊόντος.

5.3. Η Κευνσιανή Προσέγγιση.

Σε σύγκριση με την κλασική θεωρία η κευνσιανή είναι σχετικά πρόσφατη. Το βιβλίο του Βρετανού οικονομολόγου John Maynard Keynes *The General Theory of Employment, Interest and Money*, που την εισήγαγε, εμφανίστηκε το 1936, 160 χρόνια μετά το έργο του Adam Smith *The Wealth of Nations*. Το 1936 ο κόσμος υπέφερε από την Μεγάλη Ύφεση. Οι περισσότερες οικονομίες του κόσμου πλήττονταν και το αόρατο χέρι των ελευθέρων αγορών έδειχνε απόλυτα αναποτελεσματικό. το 1936, η κλασική θεωρία φαινόταν σε σημαντικό βαθμό ασυνεπής προς τα εμπειρικά στοιχεία, δημιουργώντας την ανάγκη μίας νέας μακροοικονομικής θεωρίας.

Ο Keynes ήταν αυτός που την προσέφερε.

«Στο έργο του έδινε μια ερμηνεία της επιμονής υψηλής ανεργίας. Την εξήγηση αυτή την στήριζε σε μια υπόθεση για την προσαρμογή των μισθών και των τιμών. Η οποία ήταν θεμελιωδώς διαφορετική από την κλασική». Αντί να υποθέσει ότι οι μισθοί και οι τιμές προσαρμόζονται άμεσα για την επίτευξη ισορροπίας σε κάθε αγορά, όπως πρόσταζε η κλασική παράδοση, ο Keynes υπέθετε ότι οι μισθοί και οι τιμές προσαρμόζονται με αργούς ρυθμούς. Η αργή προσαρμογή των μισθών και των τιμών σήμαινε ότι οι αγορές μπορούσαν να παραμένουν εκτός ισορροπίας - με τις ζητούμενες ποσότητες να μην ισούνται με τις προσφερόμενες - για μακρά χρονικά διαστήματα.

Στην κευνσιανή θεωρία, η ανεργία μπορεί να επιμείνει επειδή οι μισθοί και οι τιμές δεν προσαρμόζονται αρκετά γρήγορα, ώστε να εξισώσουν τον αριθμό των ατόμων που επιθυμούν να εργαστούν.

Η πρόταση του Keynes για την αντιμετώπιση της υψηλής ανεργίας ήταν να αυξηθούν οι δημοσιές δαπάνες για την αγορά αγαθών και υπηρεσιών, ώστε να αυξηθεί η ζήτηση για το παραγόμενο προϊόν. Ο Keynes υποστήριξε ότι αυτή η πολιτική θα μείωνε την ανεργία, διότι οι επιχειρηματίες θα έπρεπε να απασχολήσουν περισσότερους εργάτες, προκειμένου να αντιμετωπίσουν την αυξημένη ζήτηση για τα προϊόντα τους. Επιπρόσθετα, ο Keynes υποστήριξε ότι οι προσλαμβανόμενοι εργάτες θα είχαν μεγαλύτερο εισόδημα να ξοδέψουν και θα αποτελούσαν μια ακόμη πηγή ζήτησης προϊόντος που θα αύξανε περισσότερο την απασχόληση. Γενικότερα, σε αντίθεση με τους κλασικούς, οι κευνσιανοί τείνουν να δυσπιστούν απέναντι στο αόρατο χέρι και είναι, επομένως, πιο πρόθυμοι να υποστηρίζουν το ρολό του κράτους στη βελτίωση της μακροοικονομικής συμπεριφοράς.

Στην πραγματικότητα ο Keynes προσέφερε στο έργο του αρκετές ερμηνείες για την ανεργία, και μέχρι σήμερα συνεχίζεται η αντιπαράθεση για το «τι

πραγματικά εννοούσε ο Keynes». Η εκδοχή που παρουσιάζουμε είναι αυτή που υιοθετείται από τους κυρίους υποστηρικτές.

5.4. Η Κευνσιανή Επανάσταση και οι αντιδράσεις της Μακροοικονομικής Θεωρίας πριν Keynes.

Η θεωρητική του προσέγγιση έφερε επανάσταση στην μακροοικονομική ανάλυση και όρισε το πλαίσιο μέσα στο οποίο συνεχίζεται η μακροοικονομική ερευνά για πολλές δεκαετίες. Επίσης, ήταν σημαντική η επιρροή των ιδεών του στις μακροοικονομικές πολιτικές των περισσότερων δυστοκών κυβερνήσεων.

Η βάση των μακροοικονομικών δοξασιών πριν την δημοσίευση της Γενικής Θεωρίας ήταν ο νομός του Say, συμφωνά με τον οποίο ήταν θεωρητικά αδύναμο να υπάρξει μακροχρόνια ακούσια ανεργία λόγω των αυτομάτων εξισορροπητικών μηχανισμών που υπάρχουν σε μια οικονομία ελεύθερης αγοράς. Όπως έχουμε αναφέρει η πίστη στο νομό του Say, ήταν ένα από τα κύρια χαρακτηριστικά της κλασικής οικονομικής σκέψης (με τις εξαιρέσεις του Malthus και του Marx). Αυτή η άποψη κληροδοτήθηκε διαμέσου των Mill και Marsall, στους νεοκλασικούς οικονομολόγους, με κυριότερο εκπρόσωπο τον A.C.Pigou, που πίστευε σε μια πιο χαλαρή εκδοχή του νομού του Say,. Σύμφωνα με αυτή την ισότητα, είναι δυνατόν να παρουσιαστεί αθέλητη ανεργία, στην βραχυχρόνια περίοδο. Κυρίως λόγω ψυχολογικών και πιστωτικών παραγόντων. Αυτοί οι παράγοντες είναι δυνατόν να επηρεάσουν την ζήτηση και άρα την απασχόληση. Αν όμως οι εργατικοί μισθοί είναι εύκαμπτοι, τότε η απασχόληση διαμέσου του μηχανισμού προσφοράς – ζήτησης, θα επανέλθει στο επίπεδο της πλήρους απασχόλησης.

Όμως, η παγκόσμια οικονομική κρίση, η οποία άρχισε την δεκαετία του 1920 (με κορύφωση το 1929) συνεχίστηκε και την δεκαετία του 1930. Τα επίπεδα ανεργίας αυξηθήκαν δραματικά. Στην Βρετανία από 10% η ανεργία έφθασε το 1931 το 22% ενώ στις ΗΠΑ αυξήθηκε στο 27% το 1933. Σταδιακά, άρχισε να γίνεται αποδεκτό ότι η νεοκλασική μακροοικονομική ανάλυση αδυνατούσε να εξηγεί αυτή την παρατεταμένη ανεργία. Έτσι, η ανάγκη για μια αναθεώρηση της υπάρχουσας θεωρίας έγινε προφανής.

Θα πρέπει να αναφερθεί ότι εκτός των Malthus και Marx υπήρχαν και άλλοι συγγραφείς οι οποίοι αμφισβήτησαν την νεοκλασική άποψη περί ανεργίας. Οι πιο σημαντικοί από αυτούς ήταν οι T.Vebllen, J.M. Clerk, Kalecki. Οι απόψεις του οποίου παρουσιάζουν μεγάλη ομοιότητα με τον μετέπειτα απόψεις του Keynes. Ο Kalecki απέριπτε την ιδέα ότι η ευκαμψία των εργατικών μισθών αποτελεί εγγυητή για την ύπαρξη πλήρους απασχόλησης. Επισήμανε όμως ότι, κάτω από ορισμένες συνθήκες, η μείωση των μισθών είναι δυνατόν να προκαλέσει ακόμη με

μεγαλύτερη ανεργία. Επίσης, η οικονομική πολιτική την οποία συνιστά ο Kalecki είναι παρόμοια με αυτή του Keynes.

5.5. Η νεοκλασική σύνθεση.

Ένα επόμενο βήμα στην εξέλιξη της μακροοικονομικής θεωρίας ήταν η προσπάθεια ενίσχυσης της θεωρίας του Κευνς, με στοιχεία από την κλασική. Αποτέλεσμα ήταν η δημιουργία της αποκαλούμενης νεοκλασικής σύνθεσης που αναφέρεται και στη κευνσιανή θεωρία.

5.6. Η κλασική επανάκαμψη και οι νέες θεωρίες.

Παρά την μεγάλη επίδραση που είχε η διάδοση της θεωρίας του Κευνς στην διαμόρφωση της οικονομικής σκέψης και πολιτικής στην περίοδο μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο σε όλες τις δυτικές χώρες, ορισμένοι οικονομολόγοι άρχισαν αρκετά νωρίς να αμφισβητούν την ορθότητα των θεωρητικών παραδοχών της ή την καταλληλότητα της για την εξεύρεση λύσεων στα μακροοικονομικά προβλήματα.

Σοβαρή επίθεση έχει δεχθεί η κευνσιανή προσέγγιση από τους της λεγόμενης Σχολής του Σικάγου. Οικονομολόγοι του Πανεπιστημίου του Σικάγου με πρωτεργάτη τον Milton Friedman έχουν αμφισβητήσει την σκοπιμότητα της κρατικής παρεμβάσεων για την σταθεροποίηση της οικονομίας. Οι οικονομολόγοι αυτοί διδάσκουν τον Οικονομικό Φιλελευθερισμό και επισημαίνουν τη μεγάλη σημασία που έχει η προσωπική ελευθερία τόσο στις πολιτικές όσο και στις οικονομικές επιλογές. Δίνουν έμφαση στο μηχανισμό των τιμών για την επίλυση των κυριότερων οικονομικών προβλημάτων και υποστηρίζουν ότι οι κρατικές παρεμβάσεις αντί να λύνουν δημιουργούν προβλήματα. Ο θεμελιωτής και κυριότερος εκπρόσωπος της Σχολής του Σικάγου, ο Φρηντμαν, έχει ταχθεί κατά των υποχρεωτικών κοινωνικών ασφαλίσεων σε κρατικούς φορείς, των κρατικών παρεμβάσεων στον καθορισμό των εργατικών αμοιβών, του κρατικού καθορισμού ή του ελέγχου των τιμών, της υποχρεωτικής και δωρεάν παροχής παιδείας από δημοσιά ιδρύματα κλπ. Η αντίθεση του βασίζεται στο ότι τέτοια μετρά δεν επιτυγχάνουν τον αντικειμενικό τους στόχο, δηλαδή δεν ικανοποιούν τελικά τις ανάγκες για τις οποίες χρησιμοποιούνται.

Παράλληλα με τη θεωρία του φιλελευθερισμού, από τη Σχολή του Σικάγου αναπτύχθηκε και ο μονεταρισμός, ο οποίος βασίζεται σε μια αναδιατύπωση της ποσοτικής θεωρίας περί χρήματος των κλασικών και δίνει ιδιαίτερη έμφαση στις συνέπειες των μεταβολών της προσφοράς χρήματος για την σταθερότητα της οικονομίας. Συμφωνά με τους υποστηρικτές της μονεταριστικής θεωρίας, κυριότερη αιτία των οικονομικών διακυμάνσεων είναι οι μεταβολές της προσφοράς χρήματος.

Κατά τους μονεταριστές, η καλύτερη συνταγή για τη σταθεροποίηση μιας οικονομίας είναι η αποφυγή κρατικών παρεμβάσεων και η εφαρμογή των αποκαλούμενου νομισματικού κανόνα, δηλαδή, η αύξηση της προσφοράς χρήματος με ένα σταθερό, προκαθορισμένο και γνωστό εκ των προτέρων ρυθμό. Μια άλλη σύγχρονη θεωρία είναι γνωστή ως Νέα Κλασική Θεωρία ή θεωρία των Ορθολογικών Προσδοκιών και αναπτύχθηκε από διαφόρους οικονομολόγους με πρωτεργάτες τους Robert Lucas και Thomas Sargent. Η θεωρία αυτή πηγάζει από την κλασική παράδοση και ως εκ τούτου δίνει έμφαση στην σημασία της ευελιξίας των μισθών και των τιμών για την αποκατάσταση ισορροπίας στις αγορές.

Στην ανάλυση όμως που χρησιμοποιείτε προτίθεται και ένα νέο στοιχείο που είναι οι ορθολογικές προσδοκίες.

Συμφωνά με τη θεωρία αυτή, η ευελιξία των μισθών και των τιμών εξασφαλίζει ισορροπία της οικονομίας στο μέγιστο δυνατό προϊόν και στη μέγιστη δυνατή απασχόληση. Αποκλίσεις από τα μεγέθη αυτά μπορούν να παρατηρούνται μονό για σύντομα χρονικά διαστήματα όταν υπάρξουν εσφαλμένες εκτιμήσεις εκ μέρους των φορέων οικονομικής δραστηριότητας. Συμφωνά με την υπόθεση των ορθολογικών προσδοκιών, οι φορείς οικονομικής δραστηριότητας διαμορφώνουν προσδοκίες που στηρίζονται σε όλες τις γνώσεις και όλα τα εμπειρικά δεδομένα που είναι διαθέσιμα και προσδιορίζουν την οικονομική συμπεριφορά τους ανάλογα με τις προσδοκίες τους. Οι φορείς αυτοί είναι σε θέση να αντιληφθούν τις συνέπειες από τα διαφορά μέτρα πολιτικής και δρουν κατά τέτοιο ώστε να προστατεύσουν τα συμφέροντα τους. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να εξουδετερώνονται οι επιδράσεις των μέτρων που χρησιμοποιούνται για τον επηρεασμό του προϊόντος και της απασχόλησης. Η μονή δυνατότητα για να επηρεαστούν τα μεγέθη αυτά από τα εν λόγω μετρά είναι να χρησιμοποιηθούν ξαφνικά και χωρίς να αναμένονται. Αυτό όμως είναι ιδιαίτερα δύσκολο, και επιπλέον, δημιουργεί σύγχυση στην οικονομία και μπορεί να οδηγήσει σε λανθασμένη οικονομική συμπεριφορά και σε σπατάλη πόρων. Το συμπέρασμα από τη θεωρία αυτή είναι ότι οι κρατικοί φορείς πρέπει να αποφεύγουν τις παρεμβάσεις στην οικονομία.

Από την νέα κλασική μακροοικονομική έχει πηγάσει και η θεωρία του πραγματικού επιχειρηματικού κύκλου.

Παράλληλα, με την νέα κλασική θεωρία και την κεννσιανή θεωρία, που εισήγαγε ορισμένα νέα στοιχεία στην κεννσιανή θεωρία και έδωσε πιο ικανοποιητική εξήγηση για την υπόθεση της δυσκαμψίας των τιμών και των μισθών, η οποία αποτελεί τη βάση της κεννσιανής προσέγγισης.

Κατά το τέλος της δεκαετίας του 1960 και τις αρχές τις του 1970 παρουσιάστηκαν ορισμένοι οικονομολόγοι που άσκησαν οξεία κριτική τόσο στην κεννσιανή ανάλυση όσο και στις θεωρίες που στηρίζονταν στην κλασική προσέγγιση και πρέσβευαν τον οικονομικό φιλελευθερισμό. Οι οικονομολόγοι αυτοί χαρακτηρίστηκαν ως Νέα Αριστερά ή ως

Ριζοσπάστες και άσκησαν ιδιαίτερα κριτική κατά του συστήματος της αγοράς. Ωστόσο, η απουσία συγκεκριμένων θέσεων και θεωρητικά θεμελιωμένων προτάσεων εκ μέρους τους συνέργησε ώστε τα εν λόγω ρεύματα να χάσουν την επιρροή τους.

Στις αρχές τις δεκαετίας 1980-1990 άρχισαν και πάλι να εμφανίζονται ορισμένες μελέτες που ενέκριναν το σύστημα της αγοράς και το πλαίσιο μακροοικονομικής ανάλυσης και πολιτικής υποστηρίζοντας την ανάγκη για διαφορετικής μορφής οικονομική ανάπτυξη και για δικαιότερη διανομή του εισοδήματος . Από το άλλο μέρος, ορισμένα κενά, στα μακροοικονομικά υποδείγματα της εποχής εκείνης προβλημάτισαν τους οικονομολόγους και δημιούργησαν ώθηση για την τροποποίηση ή τη συμπλήρωση τους, καθώς και για την αναζήτηση νέων θεωρητικών σχημάτων. Αποτέλεσμα, ήταν να αναπτυχθεί σημαντικά η μακροοικονομική σκέψη κατά την δεκαετία 1980-1990.

Οι δραματικές πολιτικές αλλαγές που έγιναν ιδίασαν στις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης στην περίοδο 1989-1990 και η κατάρρευση του συστήματος του κεντρικού προγραμματισμού που ίσχυε σε αυτές επί δεκαετίες , σε συνδυασμό με τα οικονομικά επιτεύγματα ορισμένων χωρών που εφάρμοσαν φιλελεύθερη οικονομική πολιτική και την επιτυχία των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης να καταργήσουν όλους τους περιορισμούς στο ενδοκοινοτικό εμπόριο και στην διακίνηση υπηρεσιών και παραγωγικών συντελεστών , προκάλεσαν μια ισχυρή ώθηση παγκόσμιος προς την οικονομία της αγοράς και τον οικονομικό φιλελευθερισμό . Το αποτέλεσμα ήταν όχι μόνο να τονίσουν οι Ριζοσπαστικές αναζητήσεις και θέσεις αλλά, επιπλέον , να δημιουργηθούν και σοβαρές αμφισβητήσεις για την σκοπιμότητα χρησιμοποίησης των μέτρων πολιτικής που προβλέπονται από την κεννσιανή προσέγγιση.

5.7. Η μαρξιστική επανάσταση.

Όπως αναφέραμε και προηγουμένως, κατά τον 19^ο αιώνα ο κορμός της οικονομικής επιστήμης έβγαλε έναν κλάδο που αρχικά πηρέ, τη μορφή της νεοκλασικής ανάλυσης και στη συνέχεια της κεννσιανής επανάστασης και των άλλων σχολών που περιγραφικά και πιο πάνω.

Βγήκε όμως και ένας άλλος πολύ διαφορετικός κλάδος με την ανάπτυξη της θεωρίας του Karl Marx(1818-1883).

Στα μέσα του 19^{ου} η Ευρώπη περνούσε μια φάση μεγάλης πολιτικής αναταραχής. Το 1848 φάνηκε για λίγο ότι το πολιτικό καθεστώς που υπήρχε επρόκειτο να καταρρεύσει στη Γαλλία , στη Βέλγιο , στην Γερμανία ,στην Αυστρία και σε άλλες Ευρωπαϊκές χώρες , στις οποίες βρίσκονται σε εξέλιξη επαναστατικά κινήματα. Το ίδιο το καπιταλιστικό σύστημα φαινόταν σε ορισμένους ότι ήταν καταδικασμένο να καταρρεύσει. Ο Μαρξ , μαζί με τον συνεργάτη του Friedrich Engels,

συνέταξαν το Κουμμουνιστικό Μανιφέστο , το οποίο δημοσιεύτηκε από μια μικρή οργάνωση γνωστή ως Κουμμουνιστική Λεγεώνα. Με το Μανιφέστο οι συγγραφείς του υποστήριζαν η επανάσταση ήταν αναπόφευκτη και ότι η εργατική τάξη θα ανάτρεπε το καπιταλιστικό σύστημα. Ο Μαρξ, περίγραψε, με λεπτομέρεια την διαδικασία με την οποία, συμφωνά με την ανάλυση του θα κατέρρεε το σύστημα αυτό.

Η διαδικασία εκείνη, κατά τον Μαρξ, είχε τις ρίζες της στη βασική σύγκρουση της εργατικής τάξης με την τάξη των ιδιοκτητών των μέσων παραγωγής, η οποία διέκρινε τον καπιταλιστικό τρόπο λειτουργίας της οικονομίας. Υποστήριξε ότι οι ιδιοκτήτες των μέσων παραγωγής στην προσπάθεια τους να αυξήσουν όσο μπορούν την υπεραξία που τους μένει από την απασχόληση των εργατών και να συγκεντρώνουν περισσότερο κεφαλαίο προκαλούν αύξηση της παραγωγής αλλά και της ανεργίας. Γιατί αντικαθιστούν εργάτες με μηχανήματα. Η εξαθλιωμένη εργατική τάξη δεν μπορεί να απορροφήσει την αυξημένη παραγωγή , οπότε δημιουργούνται πλεονάσματα που δεν είναι δυνατόν να πουληθούν στις εσωτερικές αγορές. Οι βιομήχανοι είναι υποχρεωμένοι να τα διαθέσουν σε ξένες αγορές, στις οποίες όμως αντιμετωπίζουν των ανταγωνισμό των βιομηχάνων άλλων χωρών , που και αυτοί προσπαθούν να εξάγουν τα πλεονάσματα τους. Στο σκληρό αυτό ανταγωνισμό, παρασύρονται και οι κυβερνήσεις των χωρών τους, που εξαιτίας του καταλήγουν αναπόφευκτα σε πόλεμο. Οι τροπικές περιοχές της Γης κατακτώντας από τις βιομηχανικά αναπτυγμένες χώρες για να γίνουν αγορές για τα προϊόντα τους και πηγές πρώτων υλών για τις βιομηχανίες τους.

Ο Μαρξ, υποστήριξε ότι οι ανισότητες θα αυξανόταν συνεχώς με τον καπιταλιστικό σύστημα και η τάξη των εργατών θα οδηγείτο σε εξαθλίωση και θα αποκτούσε ταξική συνείδηση. Η ανάγκη για συνεχώς μεγαλύτερη κλίμακα παραγωγής για να διατηρηθούν τα κέρδη θα οδηγούσε σε εξαφάνιση του ανταγωνισμού και στη δημιουργία μονοπωλίων. Και κάτω από μια σειρά διαδοχικά ισχυρότερων οικονομικών κρίσεων το καπιταλιστικό σύστημα θα ανατρεπόταν τελικά από το εξαθλιωμένο εργατικό προλετάριο, που δεν θα άντεχε άλλο την καταπίεση και την ανέχεια.

Για τον Μαρξ, η διαδικασία εκείνη ήταν αναπόφευκτη, η δε κατάρρευση του καπιταλιστικού συστήματος ήταν απλώς ζήτημα χρόνου. Σε κάθε μεγάλη οικονομική κρίση οι μαρξιστές περίμεναν ότι το καπιταλιστικό σύστημα θα κατέρρεε , κάτι όμως δεν συνέβη ποτέ, τελικά.

Στην ανάλυση του ο Μαρξ, βασίστηκε στην θεωρία συμφωνά με την οποία η αξία ενός αγαθού ισούται με την συνολική ποσότητα εργασίας – άμεσης αλλά και έμμεσης , ενσωματωμένης σε υλικό κεφαλαίο , που χρειάζεται για την παραγωγή του. Υποστήριξε ότι ενώ ο βιομήχανος εισπράττει συνήθως από τους αγοραστές των προϊόντων του το αντίτιμο αυτής της εργασίας , πληρώνει στους εργαζομένους μονό το αντίτιμο των ωρών που

είναι ενσωματωμένες στην παραγωγή των προϊόντων που τους είναι απαραίτητα για να επιβιώσουν. Η διαφορά αποτελεί την υπεραξία που καρπώνται οι βιομηχάνοι από κάθε εργάτη , αντιπροσωπεύει μια μορφή εκμετάλλευσης των εργαζομένων από τους ιδιοκτήτες των επιχειρήσεων. Το ποσοστό της εκμετάλλευσης ισούται με το λόγο των κερδών προς το σύνολο των εργατικών αμοιβών κάθε επιχείρησης.

Η θεωρία του Μαρξ, άσκησε εξαιρετικά μεγάλη επίδραση στην οικονομική σκέψη, σε μεγάλες δε περιοχές της Γης, εκτόπισε τελείως τη Μαρξιστική σκέψη. Οι προφητείες του όμως, για την κατάρρευση του καπιταλιστικού συστήματος και την παγκόσμια επικράτηση του σοσιαλισμού, δηλαδή του συστήματος που εκείνος θεωρούσε ότι θα αντικαθιστούσε τελικά τον καπιταλισμό, δεν επαληθευτήκαν. Σε διάφορες περιοχές της γης, επικράτησαν για ορισμένα διαστήματα καθεστώτα που αυτοαποκλήθηκαν μαρξιστικά, αλλά οι βίαιες, διαδικασίες με τις οποίες επιβληθήκαν δεν είχαν σχέση με τη διαδικασία κατάρρευσης του καπιταλιστικού συστήματος που είχε περιγράψει ο Μαρξ. Αλλά ούτε, και τα χαρακτηρίστηκα τους , της καταπίεσης και πολιτών , είχαν σχέση με τις κοινωνίες που είχε οραματιστεί ο Μαρξ.

Η Αρχή της κατάρρευσης των καθεστώτων αυτών το 1989 ήταν και η αρχή της παρακμής της μαρξιστικής επίδρασης στην οικονομική σκέψη. Οι λόγοι για την μη πραγματοποίηση των προφητειών του Μαρξ, ακόμη εξετάζονται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΘΕΩΡΙΑΣ ΤΟΥ KEYNES ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΑΛΛΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ «ΣΧΟΛΕΣ».

6.1. Γενικά περί Μακροοικονομία.

Αποτελέσματα: Σε αναφορές συγγρίσεις , Διαφωνίες οικονομολόγων, στατιστικών, αναλύσεων και θεωριών.

Σύμφωνα με γνώμες και θεωρίες σημαντικών οικονομολόγων που έχουν αφήσει σημαντικό στήγμα στην εποχή.

Τα περισσότερα εμπειρικά στοιχεία συλλέγοντας και δημοσιεύονται από την ομοσπονδιακή κυβέρνηση , για παράδειγμα , από υπηρεσίες όπως η Υπηρεσία Εργασιακών Στατιστικών και η Υπηρεσία Απογράφης , η Υπηρεσία Εργασιακών Στατιστικών και η Υπηρεσία Οικονομικής Ανάλυσης στις ΗΠΑ και από τις κεντρικές Τράπεζες , όπως η Federal Reserve. Ωστόσο, συνεχώς αυξάνει ο βαθμός ανάληψης αναλογών δραστηριοτήτων από τον ιδιωτικό τομέα. Για παράδειγμα, εταιρείες μάρκετινγκ και ιδιωτικές εταιρείες οικονομικών προβλέψεων συλλέγουν , επεξεργάζονται και πωλούν εμπειρικά στοιχεία. Με αυτές τις ενέργειες κάνουμε μια προσπάθεια για μια προσέγγιση για μια εξοικείωση της Μακροοικονομικής.

Μεγάλο μέρος της συλλογής εμπειρικών στοιχείων και της απαιτούμενης προεργασίας είναι στερεότυπο. Επειδή όμως , οι προμηθευτές εμπειρικών στοιχείων θέλουν οι αριθμοί που προσφέρουν να είναι όσο το δυνατό πιο χρήσιμοι , κρατώντας το κόστος χαμηλό, η οργάνωση της διαδικασίας συλλογής των κυριότερων εμπειρικών παρατηρήσεων είναι, συνήθως, αποτέλεσμα συλλογικής προσπάθειας πολλών εμπείρων επαγγελματιών. Οι προμηθευτές των εμπειρικών στοιχείων πρέπει να αποφασίσουν ποιά πρέπει να συλλέξουν, λαμβάνοντας υπόψιν ποιοί και με ποιό τρόπο θα το χρησιμοποιήσουν . Πρέπει να φροντίσουν οι μετρήσεις της οικονομικής δραστηριότητας να αντιστοιχούν στις οικονομικές έννοιες, όπως «εργασία» και «κεφάλαιο». Επιπρόσθετα , θα πρέπει να εγγυώνται ότι στοιχεία, που ίσως αποκαλύπτουν πληροφορίες σχετικά με επιχειρήσεις ή άτομα , θα παραμείνουν εμπιστευτικά. Σε ένα μεγάλο οργανισμό συλλογής εμπειρικών στοιχείων, όπως η Υπηρεσία Απογράφης , καθένα από αυτά τα ζητήματα αναλύεται διεξοδικά από οικονομολόγους και στατιστικούς , πριν αρχίσει η συλλογή των στοιχείων.

6.2. Γιατί διαφωνούν οι οικονομολόγοι .

Αντιδράσεις και Ασυμφωνίες.

Τι θέση παίρνουν για να υποστηρίξουν τις θεωρίες τους.

Με την πάροδο των ετών, οι προσπάθειες χιλιάδων ερευνητών και αναλυτών έχουν προάγει σημαντικά την κατανόηση των οικονομικών φαινομένων. Ωστόσο, δεν υπάρχει οικονομικό ζήτημα , για το οποίο τα ειδησεογραφικά κανάλια να μην είναι σε θέση να βρουν ένα οικονομολόγο που να επιχειρηματολογεί υπέρ ή κατά. Γιατί οι οικονομολόγοι δείχνουν να διαφωνούν σε αυτό το βαθμό ?

Ως ένα βαθμό, το μέγεθος της διαφωνίας μεταξύ των μακροοικονομολόγων μεγαλοποιείται από την τάση του κοινού και των μέσων να εστιάζουν στα πλέον περίπλοκα και επίμαχα θέματα. Επιπρόσθετα, η αντιπαράθεση εντείνεται από το αναμφισβήτητο γεγονός ότι η οικονομική πολιτική και τα αποτελέσματα της ενδιαφέρουν πολλούς πολίτες : Οι διαφωνίες σε σχέση με την μακροοικονομική θεωρία τίθενται δημοσιά και όχι στις αίθουσες σεμιναρίων ή στα εργαστήρια. Αν και πράγματι υπάρχουν σημαντικές διαφωνίες μεταξύ των μακροοικονομολόγων , υπάρχουν , επίσης, και πολλά σημεία ουσιώδους συμφωνίας.

Μπορούμε να ερμηνεύσουμε ως ένα βαθμό την διαφωνία των μακροοικονομολόγων σκιαγραφώντας τη σημαντική διάκριση ανάμεσα στην θετική και την δεοντολογική ανάλυση της οικονομικής πολιτικής. Η θετική ανάλυση μιας οικονομικής πολιτικής εξετάζει τις οικονομικές επιπτώσεις , αλλά δεν ασχολείται με το κατά ποσό αυτές είναι επιθυμητές. Η δεοντολογική ανάλυση μιας πολιτικής επιδιώκει να προσδιορίσει αν αυτή θα πρέπει να εφαρμοστεί. Για παράδειγμα, αν ζητήσουμε από έναν οικονομολόγο να αξιολογήσει τις οικονομικές επιπτώσεις μιας αύξησης του φόρου εισοδήματος κατά 5% , η απάντηση απαιτεί τη χρησιμοποίηση θετικής ανάλυσης. Αν , όμως ρωτήσουμε αν θα πρέπει να αυξηθεί ο φόρος εισοδήματος κατά 5% , ο συγκεκριμένος οικονομολόγος πρέπει να χρησιμοποιήσει τη δεοντολογική ανάλυση. Η δεοντολογική ανάλυση θα περιλάμβανε όχι μόνο την ειδική του αντικειμενική, επιστημονική θεώρηση της λειτουργίας της οικονομίας , αλλά και προσωπικές αξιολογικές κρίσεις , για παράδειγμα σε σχέση με το ενδεδειγμένο μέγεθος του δημοσίου τομέος ή την επιθυμητή αναδιανομή του εισοδήματος.

Οι οικονομολόγοι μπορεί να συμφωνούν ως προς την θετική ανάλυση ενός προβλήματος , αλλά να διαφωνούν ως προς την δεοντολογική , λόγω των διαφορετικών αξιών που έχουν. Διαφορές στις αξίες των επιστημόνων παρουσιάζονται και σε άλλα πεδία : Οι φυσικοί μπορεί να συμφωνούν απολύτως για το τι θα συμβεί αν εκραγεί μια πυρηνική βόμβα (θετική

ανάλυση) αλλά, οι φιλοπόλεμοι και οι ειρηνιστές μπορεί να διαφωνούν εντονότατα για το αν θα πρέπει να χρησιμοποιήσουν Πυρηνικά όπλα (δεοντολογική ανάλυση).

Διαφωνίες, ωστόσο μπορεί να παρουσιάζονται και σε θετικά ζητήματα, κι αυτές οι διαφωνίες είναι σημαντικές στην οικονομική θεωρία. Στην μακροοικονομική θεωρία ανέκαθεν συνυπήρχαν διαφορετικές σχολές σκέψης, καθεμιά από τις οποίες είχε μια ιδιαίτερη αντίληψη για τον τρόπο λειτουργίας της οικονομίας. Παραδείγματα, αποτελούν ο μονεταρισμός και τα οικονομικά της προσφοράς. Ωστόσο, η πιο σημαντική και μακρόχρονη αντιπαράθεση για θετικά ζητήματα της μακροοικονομικής θεωρίας, εμφανίζεται ανάμεσα στην κλασική και κεινσιανή προσέγγιση.

6.3. Κλασικοί εναντίον Κεινσιανών.

Η κλασικοί και η κεινσιανή προσέγγιση θεωρούνται οι δύο δεσπόζουσες θεωρητικές σχολές στην μακροοικονομική θεωρία. Εδώ θα παρουσιάσουμε συνοπτικά τις διαφορές μεταξύ των δύο θεωριών.

6.4. Η Εξέλιξη της αντιπαράθεσης Κλασικών – Κεινσιανών.

Επειδή η μεγάλη ύφεση κλόνησε τόσο την πίστη πολλών οικονομολόγων στην κλασική προσέγγιση, η κεινσιανή κυριάρχησε στην μακροοικονομική θεωρία και πολιτική από τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο μέχρι περίπου το 1970. στην ακμή της κεινσιανής επιρροής, οι οικονομολόγοι πίστευαν ευρέως ότι, με την επιδέξια άσκηση της μακροοικονομικής πολιτικής, το κράτος μπορούσε να προάγει την οικονομική μεγέθυνση, αποφεύγοντας τον πληθωρισμό και την ύφεση. Τα κυρία προβλήματα της μακροοικονομικής θεωρίας είχαν φαινομενικά λυθεί και απέμενε η διευθέτηση κάποιων λεπτομερειών.

Ωστόσο, τη δεκαετία του 1970 οι ΗΠΑ υπέφεραν από υψηλή ανεργία και πληθωρισμό – μια κατάσταση που ονομάζεται «στασιμοπληθωρισμός», καθώς παρατηρούνται ταυτόχρονα στασιμότητα και πληθωρισμός. Η παραπάνω εμπειρία εξασθένησε την εμπιστοσύνη των οικονομολόγων και των σχεδιαστών της οικονομικής πολιτικής στην παραδοσιακή κεινσιανή άποψη, όπως ακριβώς η Μεγάλη Ύφεση είχε υποσκάψει την παραδοσιακή κλασική προσέγγιση. Επιπρόσθετα, υποστηρίχθηκε ότι η κεινσιανή υπόθεση της αργής προσαρμογής των μισθών και των τιμών, που καθιστούσε την δυνατή την ύπαρξη ανισορροπίας στις αγορές, δεν είχε ισχυρή θεωρητική βάση. Την ίδια στιγμή που η κεινσιανή προσέγγιση δεχόταν επίθεση, οι εξελίξεις στην οικονομική θεωρία έκαναν την κλασική μακροοικονομική θεωρία να μοιάζει πιο ενδιαφέρουσα και

ελκυστική για πολλούς οικονομολόγους. Από τις αρχές της δεκαετίας του 1970 , μια εκσυγχρονισμένη κλασική προσέγγιση δεν γνώρισε την αποδοχή που είχε ο κεινσιανισμός τα πρώτα μεταπολεμικά χρονιά.

Τα τελευταία είκοσι πέντε, χρονιά οι δύο θεωρίες έχουν αναθεωρηθεί εκτενώς από τους υποστηρικτές τους , με συνεπεία την άμβλυνση των αδυναμιών τους. Οι οικονομολόγοι που ανήκουν στην κλασική παραδοχή έχουν βελτιώσει τις ερμηνείες των οικονομικών κύκλων και της ανεργίας. Οι κεινσιανοί ασχοληθήκαν με την βελτίωση της θεωρητικής βάσης της αργής προσαρμογής των μισθών και των τιμών , με αποτέλεσμα τα κεινσιανά υποδείγματα να είναι τώρα σε θέση να ερμηνεύσουν το στασιμοληθωρισμό σήμερα. Διεξάγεται αξιόλογη ερευνά με την βοήθεια και των δύο προσεγγίσεων και υπάρχει ουσιαστική επικοινωνία και ανταλλαγή απόψεων μεταξύ τους.

6.5. Μια ενιαία προσέγγιση της Μακροοικονομικής.

Σύμφωνη γνώμη μεταξύ Κλασικών – Κεινσιανών.

Ωστόσο, στην αντιπαράθεση μεταξύ κλασικών – κεινσιανών , χρειάζεται μια στρατηγική για την αντιμετώπιση του γεγονότος ότι έχουμε δυο δεσπόζουσες μακροοικονομικές σχολές σκέψης. Μια λύση θα ήταν να δώσουμε έμφαση σε μια από τις δύο σχολές και να αναφερθούμε στην άλλη συνοπτικά. Το πρόβλημα σε αυτή την περίπτωση θα ήταν ότι δεν θα εκθέταμε το σύνολο των ιδεών και της γνώσης που συνθέτουν την σύγχρονη μακροοικονομική θεωρία. Εναλλακτικά, θα μπορούσαμε να παρουσιάσουμε τις δυο προσεγγίσεις χωριστά και κατόπιν να συγκρίνουμε και να αντιπαραθέσουμε τα συμπεράσματα. Έτσι, όμως θα χάνετε η ευκαιρία να ανακαλυφθεί η έκταση των κοινών στοιχείων που μοιράζονται οι δυο θεωρίες.

Η επιλογή μας να ακολουθήσουμε μια προσέγγιση της μακροοικονομικής , όσο το δυνατό πιο ισόρροπη και ενιαία. Ακολουθώντας αυτήν την προσέγγιση , η ανάλυση μας στο παρόν βιβλίο , είτε αναφέρεται στην οικονομική μεγέθυνση, τους οικονομικούς κύκλους , τον πληθωρισμό ή την οικονομική πολιτική , είτε είναι κλασική ή κεινσιανή στο πνεύμα της , στηρίζεται σε ένα ενιαίο οικονομικό υπόδειγμα ,ή σε συνιστώσες ή προεκτάσεις του βασικού αυτού υποδείγματος , που δανείζεται στοιχεία τόσο από την κλασική όσο και από την κεινσιανή θεωρία και έχει τα ακολουθία χαρακτηριστικά:

1. τα άτομα , οι επιχειρήσεις και το κράτος αλληλεπιδρούν στις αγορές αγαθών , τις χρηματοπιστωτικές αγορές και τις αγορές εργασίας. Έχουμε ήδη τονίσει την αναγκαιότητα της άθροισης της μακροοικονομικής θεωρίας. Στο οικονομικό υπόδειγμα που χρησιμοποιούμε στην ανάλυση

μας, ακολουθώντας την γενική μακροοικονομική πρακτική, θεωρούμε ότι όλες οι αγορές της οικονομίας αθροίζονται σε τρεις κυρίες κατηγορίες: την αγορά αγαθών και υπηρεσιών, την χρηματοπιστωτική αγορά και την αγορά εργασίας. Δείχνουμε πως οι συμμετέχοντες στην οικονομία αλληλεπιδρούν σε κάθε μία από αυτές τις τρεις παραπάνω αγορές και πως αυτές συνδέονται μεταξύ τους και με το σύνολο της οικονομίας.

2. Η μακροοικονομική ανάλυση του υποδείγματος θεμελιώνεται στην ανάλυση της ατομικής συμπεριφοράς. Η μακροοικονομική συμπεριφορά αντικατοπτρίζει τις επιλογές πολλών ατόμων και επιχειρήσεων που αλληλεπιδρούν στις αγορές. Για να κατανοήσουμε πως συμπεριφέρονται τα άτομα και οι επιχειρήσεις, αρχίζουμε την ανάλυση μας από τη βάση, εστιάζοντας στο επίπεδο της ατομικής λήψης επιφάσεων. Τα συμπεράσματα που εξάγονται χρησιμοποιούνται κατόπιν στην ανάλυση του συνόλου της οικονομίας.

Η καθοδηγητική αρχή στην ανάλυση της συμπεριφοράς των ατόμων και των επιχειρήσεων είναι η υπόθεση ότι επιδιώκουν να μεγιστοποιήσουν την ικανοποίησή τους, με δεδομένες τις ανάγκες, τις επιθυμίες, τις ευκαιρίες και τον πλούτο τους. Αν και σε αυτή την υπόθεση έδωσε ιδιαίτερη έμφαση ο θεμελιωτής της κλασικής θεωρίας Adam Smith, είναι γενικά αποδεκτό τόσο από τους κλασικούς όσο και από τους κεινσιανούς, και χρησιμοποιείται ουσιαστικά σε όλη τη σύγχρονη μακροοικονομική ερευνά. Αν και οι κεινσιανοί απορρίπτουν την κλασική υπόθεση ότι οι μισθοί και οι τιμές προσαρμόζονται άμεσα, ώστε να επιτυγχάνεται ισορροπία στην βραχυχρόνια περίοδο, τόσο οι κεινσιανοί όσο και οι κλασικοί συμφωνούν ότι μακροχρόνια οι τιμές και οι μισθοί προσαρμόζονται πλήρως για την επίτευξη ισορροπίας στις αγορές αγαθών, κεφαλαίου και εργασίας. Επειδή η πλήρης ευκαμψία, των τιμών στην μακροχρόνια περίοδο δεν αμφισβητείται, εξετάζουμε τη μακροχρόνια συμπεριφορά της οικονομίας πριν συζητήσουμε για τη βραχυχρόνια περίοδο και τους οικονομικούς κύκλους.

Το βασικό υπόδειγμα που παρουσιάζουμε μπορεί να χρησιμοποιηθεί, είτε με την κλασική υπόθεση ότι οι μισθοί και οι τιμές χαρακτηρίζονται από ευκαμψία, είτε με την κεινσιανή υπόθεση ότι οι μισθοί και οι τιμές αργούν να προσαρμοστούν.

Αυτή η ιδιότητα του υποδείγματος μας επιτρέπει να συγκρίνουμε τα συμπεράσματα και τις προτάσεις πολιτικής της κλασικής και της κεινσιανής θεωρίας μέσα σε ένα ενιαίο πλαίσιο.

6.6. Μονεταρισμός - Μονεταριστές:

Σε αντίθεση με την θεωρία του Keynes έρχεται αργότερα η σχολή των μονεταριστών, «οι μονεταριστές».

Ετοιμολογικά ο όρος μονεταρισμός προέρχεται από τον αγγλικό όρο “money” που σημαίνει χρήμα και οφείλεται στις απόψεις των οικονομολόγων της σχολής αυτής για την σπουδαιότητα και την προσφορά του χρήματος και ιδιαίτερα ότι στην άποψη τους οι οικονομικές διακυμάνσεις είναι συνέπεια των απότομων μεταβολών της προσφοράς χρήματος.

Ο μονεταρισμός διαφέρει από την κενσιανή θεωρία ως προς την :

-μεθοδολογία,

-την θεωρία και

-την προτεινόμενη μακροοικονομική πολιτική.

Οι μονεταριστές είναι οι οικονομολόγοι που στις τελευταίες 2-3 δεκαετίες υποστηρίζουν ότι για τον προσδιορισμό του ονομαστικού ακαθορίστου εθνικού προϊόντος και του γενικού επιπέδου των τιμών σε μια οικονομία πολύ μεγάλη είναι η σημασία της προσφοράς του χρήματος. Επικεφαλής αυτής της σχολής σκέψης είναι ο γνωστός οικονομολόγος Milton Fridan. Αυτό δε σε αντίθεση με τη θέση που υποστήριζε στην δεκαετία 1930 ο επίσημος μεγάλος John Maynard Keynes , ότι το βάρος της οικονομικής πολιτικής πρέπει να πέφτει κυρίως στη λήψη δημοσιονομικών μέτρων.

Οι μονεταριστές υποστηρίζουν ότι οι τιμές των προϊόντων και οι αμοιβές της εργασίας είναι σχετικά ευέλικτες , ο δε ιδιωτικός τομέας της οικονομίας από μόνος του παρουσιάζει σταθερότητα. Αυξήσεις ή μειώσεις της προσφοράς χρήματος μπορούν να επηρεάζουν στο βραχυχρόνιο διάστημα το πραγματικό προϊόν της οικονομίας και το επίπεδο των τιμών ενώ στο μακροχρόνιο διάστημα επηρεάζουν μόνο τις τιμές.

Πολιτικά ο μονεταρισμός έχει συνδεθεί με την αρχή της μειώσεως του ρολού του κράτους στην οικονομία και την ενίσχυση της ελεύθερης αγοράς, με την εφαρμογή δημοσιονομικής πειθαρχίας για την αποφυγή δημοσιονομικών ελλειμμάτων και με τη σταθερότητα του γενικού επιπέδου των τιμών. Για αυτό και πολλοί φιλοκρατιστες πολιτικοί αναφέρονται στο μονεταρισμό με ορούς έντονα αρνητικούς.

Οι μονεταριστές υποστηρίζουν ότι η αύξηση της προσφοράς χρήματος πρέπει να γίνεται με αργό και σταθερό ρυθμό, που θα πρέπει να είναι γνωστός σε όλους από πριν , για να μη δημιουργούνται διαταραχές στην οικονομία από απότομες αυξήσεις ή μειώσεις της προσφοράς χρήματος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7. Η σημερινή αναγνώριση του Keynes

7.1. Λόγοι και γεγονότα που τον επιβεβαιώνουν.

Ο Keynes ήταν ένας διακεκριμένος ανανεωτής της οικονομικής επιστήμης κατά την διάρκεια του μεσοπολέμου και παραμένει αναμφίβολα , ο σπουδαιότερος οικονομολόγος της σύγχρονης εποχής. Πρόσφατα, μάλιστα ύστερα από δημοσκόπηση μεταξύ συγχρόνων , καταξιωμένων οικονομολόγων της θεωρίας και της πράξης ανακυρήχθηκε , ίσως επάξια οικονομολόγος της χιλιετίας.

Η πραγματεία αυτή του Keynes είναι ένα παιδί της εποχής , της εποχής του μεσοπολέμου. Σημαντικές αλλαγές έχουν μεσολαβήσει από τότε σε κάθε οικονομία του κόσμου, ενώ υπήρξαν και σημαντικές εξελίξεις στο χώρο της μακροοικονομικής θεωρίας που ξέφυγαν από το πλαίσιο κεινσιανών προβληματισμών. Ένα ερώτημα που γεννάται είναι αν οι αλλαγές αυτές υπήρξαν τόσο σημαντικές ώστε να γίνει η μελέτη της Γενικής Θεωρίας περιττή. Ή για να τοποθετηθούμε διαφορετικά, αν εξακολουθούν να υπάρχουν λόγοι για να μελετάμε την Γενική Θεωρία και να αντλούμε από αυτήν προκειμένου να αναλύουμε σύγχρονα οικονομικά προβλήματα όμως η Γενική Θεωρία διαβάζεται και σήμερα. Αν και δημοσιεύτηκε το 1930 κάτι, εξακολουθεί να είναι ένα σημαντικό βιβλίο ακόμη στις μέρες μας , η μελέτη του οποίου μπορεί να βοηθήσει στην κατανόηση προβλημάτων τρέχουσας οικονομικής πολιτικής σε εθνικό και διεθνές επίπεδο. Βασικά, αναφερόμαστε σε άτομα που σχετίζονται και ασχολούνται με την οικονομία και με τον ευρύτερο οικονομικό τομέα, προπάντος .

Ωστόσο λοιπόν, μπορούμε άραγε σήμερα διαβάζοντας τη Γενική Θεωρία Του Χρήματος , να κατανοήσουμε τη λειτουργία των συγχρόνων οικονομιών σε συνθήκες παγκοσμιοποίησης και να μπορέσουμε να αναπτύξουμε θεωρητικές απόψεις και προτάσεις πολιτικής , που να μπορούν να βελτιώσουν την απασχόληση , την οικονομική ευημερία και την οικονομική αποτελεσματικότητα και να στηρίξουν ένα σύγχρονο κράτος προνοίας σε εθνική η και παγκόσμια κλίμακα , ακολουθώντας τα θεωρητικά μονοπάτια που χάραξε ο Keynes τόσο χρονιά πριν.

Μέσω κάποιων πηγών, άρθρων κτλ , βρίσκουμε ορισμένους λογούς για τους οποίους η ανάγνωση του πρωτοτύπου έργου του Keynes μονό θετικά μπορεί για τους σπουδαστές οικονομικών επιστημών ακόμα και προπτυχιακούς, καθώς και για κάθε ενδιαφερόμενο πολίτη και αυτό ανεξάρτητα από το γεγονός ότι φήμη που τη συνοδεύει είναι να αποτελεί ένα δυσνόητο , βιάστηκα γραμμένο, βιβλίο, που είναι καλύτερο να προσεγγίσει μέσω δευτέρων πηγών.

Ένας πρώτος λόγος μπορεί να χαρακτηριστεί ευρύτερα παιδαγωγικός και αναφέρεται αποκλειστικά μονό στη Γενική Θεωρία.

Όπως είναι ευρύτερα γνωστό στους ειδήμονες, η προσφυγή σε πρωτότυπο κείμενο ενός συγγραφέα, που είναι ο μονός τρόπος πραγματικής εξοικείωσης του αναγνώστη με τα όσα ο συγγραφέας αυτός έχει να πει καθώς και αποκλειστικό εργαλείο διεισδύσεις στη νοοτροπία, επιχειρηματολογία και ουσία των λεγομένων του.

Με την έννοια αυτήν, η ανάγνωση οποιουδήποτε «μεγάλου» έργου μονό θετικές αποδόσεις μπορεί να έχει για το μελετητή με αυτόν τον τρόπο επιτυγχάνεται ένας πολύ σημαντικός παιδαγωγικός στόχος.

Ειδικά στην σημερινή εποχή του εξειδικευμένου καταμερισμού εργασίας στα οικονομικά υπάρχουν πολλοί οικονομολόγοι που περιορίζονται σε σύντομες περιλήψεις τρίτων για απόψεις του ενός ή του άλλου συγγραφέα του παρελθόντος, με βραχυχρόνιο μεν κέρδος μια επιφανειακή ενημέρωση, μακροχρόνια δε απώλεια την απουσία αυτόφωτης προσωπικής άποψης.

- Ένας δεύτερος λόγος είναι ότι η άμεση γνώση της Γενικής Θεωρίας βοηθήσει τον προσανατολισμό του αναγνώστη στο ακριβές περιεχόμενο συγχρόνων τάσεων των ρευμάτων που έλκουν την καταγωγή τους από τον Keynes και θέλουν να πιστεύουν ότι αποτελούν τους συνεχιστές της παράδοσης που αυτός δημιούργησε.

Πιο συγκεκριμένα, μεταπολεμικά, στο πανεπιστημιακό χώρο, μια νέα γενιά γνώρισε επιστημονική καταξίωση και κύρος παράγοντας άρθρα, πραγματείες και εγχειρίδια που συμπλήρωναν, διαφοροποιώντας, ασκούσανε κριτική ή απλώς εκλαΐκευαν τη Γενική Θεωρία της «κενσιανής επανάστασης», όταν στον ακαδημαϊκό χώρο και στο χώρο της οικονομικής πολιτικής δημιουργήθηκαν μια νέα συναίνεση για έναν πιο ενεργό ρόλο του κράτους στην οικονομία καθώς και νέα δεδομένα για την κατανόηση της πορείας της οικονομίας στον χρόνο και για την άσκηση της οικονομικής πολιτικής.

Ο ίδιος ο Keynes δεν συμμετείχε ενεργά σε αυτά τα δρώμενα, γιατί πέθανε αδόκητα ήδη από το 1946. Ωστόσο, όμως είχε προλάβει να καταθέσει επεξηγηματικές απόψεις για το έργο του, να συνδιαμόρφωσε την οικονομική πολιτική της Βρετανίας, υπό συνθήκες πολέμου και, κυρίως, να επιχειρήσει στο Breton Woods, ώστε να εξασφαλιστεί ένα σταθεροποιητικό πλαίσιο διεθνούς οικονομικής συνεργασίας για την εύρυθμη λειτουργία της μεταπολεμικής παγκόσμιας οικονομίας. Οι απόψεις του, διεκδικηθήκαν από πολλούς οικονομολόγους, που ήταν εξόφθαλμο ότι διακρίνονταν από σημαντικές ασυμφωνίες μεταξύ τους.

Τα δύο αντίπαλα στρατόπεδα ήταν, στα μέσα της δεκαετίας του 60, η νεοκλασική σύνθεση και οι πιστοί στις βασικές αρχές. Η νεοκλασική σύνθεση, η θεώρηση που εκκινούσε από την άριστη λειτουργία των αγορών σε μικροοικονομικό επίπεδο, η οποία όμως παράδοξος κατέληγε στην παραδοχή οικονομικών διακυμάνσεων σε μακροοικονομικό επίπεδο

που έκαναν απαραίτητη την κρατική παρέμβαση , ήταν αναμφίβολα η δημοφιλέστερη εκδοχή του κεινσιανισμού στις πρώτες μεταπολεμικές δεκαετίες. Από την άλλη, οι πιστοί στις βασικές αρχές τόνιζαν την ανάγκη παραπέρα ανάπτυξη των ιδεών που υπήρχαν μέσα στα ίδια κείμενα του Keynes και είτε δεν είχαν αναπτυχθεί επαρκώς, από τον ίδιο το δάσκαλο , είτε επιβαλλόταν να αναπτυχθούν περισσότερο φως των νεότερων δεδομένων και προβληματισμών , συμπληρωματικές με ιδέες οικονομολόγων που είχαν δουλέψει στο Cambridge , γενέθλιο τόπο των κεινσιανών ιδεών ,όπως ο Kalecki και η J.Robinson.

Στο μεταξύ κατά τη δεκαετιών που ακολούθησαν μετά από τον Β Παγκόσμιο Πόλεμο πολλά πράγματα άλλαξαν. Μεταξύ άλλων και υπό την επίδραση των ιδεών που αναπτυχθήκαν στην Γενική Θεωρία. Το φαινόμενο της μαζικής ανεργίας , πανδημικό κατά το μεσοπόλεμο , ήταν ανύπαρκτο στις βιομηχανικά ανεπτυγμένες χώρες, όπως άλλωστε και το φαινόμενο του οικονομικού κύκλου , περίπου 30 χρονιά , δεκαετίες σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών και υψηλών ρυθμών οικονομικής μεγέθυνσης.

Ήταν το φαινόμενο του στασιμοπληθωρισμού που παρατηρήθηκε «κρίση» στην οικονομική επιστήμη και συνέβαλε στην απόρριψη κεινσιανής έμπνευσης πολιτικών, συνδεδεμένων με τη διαχείριση και με την διόγκωση του κράτους πρόνοιας. Νέες ατραποί έρευνες βασισμένες στον μονεταρισμό και τις ορθολογικές προσδοκίες και συνδεδεμένες με αριστοποιητικές επιλογές στηριγμένες στην θεωρία και σε υποθέσεις περί οικονομικής συμπεριφοράς ξένες προς κάθε παραλλαγή κεινσιανισμού, αμφισβήτησαν την αποτελεσματικότητα των κεινσιανών εργαλείων και διεκδικήσαν καθοδηγητικό ρολό, στην οικονομική πολιτική , πρόσκαιρα όπως αποδείχθηκε. Έτσι, στην δεκαετία του 90 ανακυρήχθηκε εκ νέου άνοδος του κεινσιανισμού ως αποτέλεσμα της αστάθειας των αγορών.

Ένας τρίτος λόγος για τη μελέτη της Γενικής Θεωρίας είναι η σπουδαιότητα της τεχνικής βάσει της οποίας ο Keynes ανέτρεψε τα κατεστημένα πιστών της νεοκλασικής θεωρίας του μεσοπολέμου. Αυτή περιλαμβάνει πλήθος γνώση προς αντίκρουση της θεωρίας την εισαγωγή νέων έννοιων και ορολογίας, την πρόσκληση προς την ιστορική εμπειρία για την επιβεβαίωση της ορθότητας των υποστηριζόμενων τέλος, αναφορές στην ιστορία της οικονομικής σκέψης προς ενίσχυση της νέας προτεινομένης προσέγγισης της λειτουργίας της οικονομίας .

Ο Keynes είχε ως γνωστό το χάρισμα να αναπτύσσει θεωρητικές έννοιες , έχοντας στο νου τον πραγματικό κόσμο και προσπάθησε να διατυπώσει μια θεωρία σχετικά με τον καπιταλισμό της εποχής του, την Βρετανική οικονομία του μεσοπολέμου όπως αυτή λειτουργούσε , ειδικά μετά την κρίση του 1929. Η οικονομία λειτουργούσε κατά αυτόν σε ιστορικό παρόν συμφωνά με αποφάσεις περί επενδύσεων και τεχνικού εξοπλισμού που είχαν ληφθεί στο παρελθόν. Ο βαθμός αξιοποίησης δυναμικότητας και το

επίπεδο της απασχόλησης εξαρτιόταν από τις βραχυπρόθεσμες προσδοκίες των επιχειρηματιών περί εισπράξεων που θα πραγματοποιούσαν από την πώληση της τρέχουσας παραγωγής. Αυτές οι προσδοκίες προσδιορίζονταν από επιχειρηματίες εμπειρίας του αμέσου παρελθόντος. Παραγωγή και απασχόληση εξαρτιόταν από τις δαπάνες για κατανάλωση και επένδυση.

Το παρελθόν υπεδुकνείε ευκαιρίες παραγωγής αγαθών και διαμόρφωνε εμπειρίες στο παρόν, ενώ το μέλλον, μέσω των μακροχρονίων προσδοκιών, άσκουσε επιρροή στην τρέχουσα παραγωγή και στην επένδυση, μια και η παραγωγή γινόταν στη βάση της έλπιδας αποκόμισης κέρδους και στο μέλλον. Η ενσωμάτωση των προσδοκιών του ιδιωτικού κεφαλαίου στην τότε τρέχουσα συζήτηση για την λειτουργία της οικονομίας ήταν μια πράγματι επαναστατική πράξη.

Ακόμη, ο Keynes ονόμασε την ανεργία την οφείλομε σε προσδοκίες χαμηλής αμελούσας ζήτησης ακούσιας ανεργίας, μια μορφή ανεργίας που υφίσταται στην κλασική θεωρία, μια μορφή ανεργίας που θα μπορούσε να είχε διάρκεια στο χρόνο. Για να ξεπεραστεί η ανεργία αυτή όχι μόνο έπρεπε να πέσει ο πραγματικός μισθός, αλλά το αντίθετο, θα έπρεπε να αυξηθεί η συνολική ζήτηση στην οικονομία.

Η αυξημένη ζήτηση θα βελτίωνε τις προσδοκίες των επιχειρηματιών και μέσω αυτών την απασχόληση. Το σημαντικότερο, ίσως μήνυμα της Γενικής Θεωρίας, επίκαιρο ως σήμερα.

Σήμερα, η ανεργία είναι το κατεξοχήν οικονομικό πρόβλημα των αναπτυγμένων καπιταλιστικών χωρών. Μπορεί άραγε να λυθεί με την χρήση της αγοράς εργασίας, όχι συμφωνά με τη Γενική Θεωρία, αλλά αυτήν την νεοκλασικής ορθοδοξίας του 19^{ου} αιώνα;

Ένα τρίτο ζήτημα που αναλύεται στην Γενική Keynes στηρίχθηκε στην υπόθεση ότι η προσφορά χρήματος προσδιορίζεται από τις νομισματικές αρχές και είναι εξωγενείς μεταβλητή. Στην εποχή του Keynes η υπόθεση αυτή ήταν τόσο εξωπραγματική. Οι τραπεζικές αρχές είχαν πράγματι στενό έλεγχο της προσφοράς χρήματος, η οποία με τη σειρά της δεν είχε την μόνιμη αυξητική τάση που παρατηρούμε στην σύγχρονη εποχή.

« Το χρηματοπιστωτικό σύστημα έχει όντως αλλάξει ριζικά από την εποχή του Keynes, οι αγορές κεφαλαίου έχουν πλήρως διεθνοποιηθεί, με αποτέλεσμα οι τραπεζικές αρχές να έχουν χάσει σήμερα τον έλεγχο της προσφοράς χρήματος. Το διεθνές τραπεζικό κεφαλαίο παίζει στη σύγχρονη εποχή σημαντικό ρολό στην προσφορά χρήματος, το ίδιο και η διεθνής κερδοσκοπία που έχει διαστάσεις πέραν αυτών που περιέγραψε ο Keynes. Σίγουρα η ανάλυση της Γενικής Θεωρίας χρειάζεται εκσυγχρονισμό και προσαρμογή στις τρέχουσες συνθήκες.

Ένας τέταρτος λόγος που επιβάλλει την ανάγνωση της Γενικής Θεωρίας είναι η διάλυση ορισμένων μύθων, που με την πάροδο του χρόνου έχουν κατακαθίσει στην συνείδηση ετερόφοτων μελετητών.

Υπάρχουν ορισμένοι τέτοιοι μύθοι. Ας τους δούμε συνοπτικά:

Τι συνιστά η Γενική Θεωρία στην οικονομική πολιτική : μήπως άραγε τη δημιουργία συνεχών ελλείματων και την μέσω αυτής τεχνητή διόγκωση της ευημερίας της τρέχουσας γενιάς. Ο ίδιος ο Keynes είπε λίγα πράγματα περί οικονομικής πολιτικής στο βιβλίο του και σίγουρα δεν έδωσε συστάσεις για μόνιμα ελλείμματα. Ελλείμματα στον προϋπολογισμό ήταν μέτρα ανάγκης . Όσοι ισχυρίζονται ότι ο Keynes συνιστά μόνιμα ελλείμματα και συνειδητές δημοσιονομικές σπατάλες , συντηρούν ένα μύθο διαστρεβλώνοντας την πραγματικότητα. Στην δεκαετία του 40 ο Keynes ξεκινώντας από την ανάγκη κοινωνικοποίησης των επενδύσεων , αποσαφήνισε τις απόψεις του σχετικά με τις δημοσιές δαπάνες, ευνοώντας τις επενδύσεις ως το κλειδί για την ευημερία της οικονομίας. Όπως είδαμε παραπάνω , ποσοτικά επαρκείς επενδύσεις ιδιωτών δεν μπορούσαν για την ευημερία της οικονομίας ούτε μακροχρόνια λόγω προσδιορισμού του συνολικού όγκου των επενδύσεων έφευγε από τη δικαιοδοσία των ιδιωτών και μεταφερόταν στην σφαίρα του Δημοσίου η αντίληψη αυτή δεν έχει την παραμικρή σχέση με μόνιμα ελλείμματα του Δημοσίου.

Ένας άλλος μύθος συνδέεται με το ακριβές πολιτικό στίγμα του αυτοπροσδιορισμού ως «νέου φιλελευθέρου», Keynes . Ήταν αριστερός, δεξιός ή μήπως σοσιαλοδημοκράτης? Μήπως φάνηκε στην αριστερά όπως τον διεκδικούσαν πολλοί μαθητές του, ιδίως όπως ο J.Robinson? η Γενική Θεωρία λέει ότι ο Keynes , από μian άποψη δεν ανέτρεψε ποτέ πλήρως το νεοκλασικό παράδειγμα. Αποδεχόμενος ότι μισθός ισούται με το οριακό προϊόν της εργασίας , ο Keynes αποδέχτηκε την θεωρία της οριακής παραγωγικότητας των συντελεστών παραγωγής, δηλαδή , όπως η καμπύλη του οριακού προϊόντος της εργασίας είναι η συνάρτηση ζήτησης της εργασίας στο μακρό επίπεδο , γεγονός που επέτρεψε σε συγγραφείς όπως ο Hicks και ο Patinkin , να το ενσωματώσουν στην «νεοκλασική σύνθεση» . Αν όμως οι τελευταίοι είχαν δίκιο , τότε πως δικαιολογείται η αισιοδοξία τους για το μέλλον του καπιταλισμού, όταν μονό η κοινωνικοποίηση των επενδύσεων είναι δυνατόν να τον σταθεροποιήσει?

Τέλος, και για να κλείσουμε με έναν μύθο εθνικής αυτογνωσίας , ή άραγε τότε η ελληνική οικονομική πολιτική «κεινσιανή»? Πολλοί συγγραφείς στο παρελθόν αλλά και στο πρόσφατο παρόν ισχυρίζονται ότι η οικονομική πολιτική στη Ελλάδα ήταν κατά περιόδους κεινσιανή. Η είσοδος της Ελλάδας στην Ευρωζώνη αναμένεται να πυκνώσει τις μελέτες για το παρελθόν και το μέλλον της ελληνικής οικονομικής πολιτικής , την αξιολόγηση και τον χαρακτηρισμό της. Προφανώς η διάλυση του παραπάνω μύθου προϋποθέτει και την ανάγνωση της Γενικής Θεωρίας.

Αρκετά όμως για κάτι αυτονόητο.

Η Γενική Θεωρία αποτελεί μια ρεαλιστική πραγματεία γραμμένη από ένα συγγραφέι μεγάλων ικανοτήτων , που σφράγισε με τη δράση του το πρώτο μισό του 20^{ου} αιώνα και με τις ιδέες του το άλλο μισό. Οικονομολόγοι που βλέπουν τις αγορές όχι όπως λειτουργούν , αλλά όπως θα ήθελαν οι ίδιοι ,

βάση κάποιων αφηγημένων θεωριών να λειτουργούν, βάζουν τη γενική θεωρία απλώς στο ράφι.

7.2. η Γενική Θεωρία αποτελεί μία ρεαλιστική πραγματεία γραμμένη από συγγραφείς μεγάλων ικανοτήτων.

Άρθρα, σχόλια και χαρακτηρισμοί για τον Keynes, επιβεβαίωση των θεωριών του, επιβραύβευση στην σημερινή εποχή.

Επιστροφή στη φιλοσοφία του Κέινς.

Ο Keynes χαρακτηρίστηκε ως «ένας από τους πιο ξεχωριστούς ανθρώπους που είχε ζήσει ποτέ». Ακόμη και ο Φρίντριχ Χάγιεκ, εκ των φανατικών πολέμιων του Keynes, τον χαρακτήρισε ως «έναν από τους πραγματικά μεγάλους άνδρες που γνώρισα και για τον οποίο ετρέφε απεριόριστο θαυμασμό».

7.2.1. Ο Keynes στην Αμερική.

Η ανανεωμένη επιρροή που ασκεί γίνεται αισθητή παντού, πρόσφατα ακόμη και στην Αμερική: Στο σχέδιο του Μπαράκ Ομπάμα να ανορθώσει την αμερικανική οικονομία, για παράδειγμα. Όταν ο Τζορτζ Μπους δήλωσε πως το σχέδιο της κυβέρνησής του να αποκτήσει μερίδια μετοχών των τραπεζών «δεν αποσκοπεί στο να χειραγωγήσει την ελεύθερη αγορά, αλλά να την προστατεύσει», χρησιμοποιούσε επακριβώς τα λόγια του Keynes.

7.2.2. Ο Keynes στην Ελλάδα.

Η επιρροή του Keynes στην Ελλάδα, στην σημερινή οικονομοτεχνική πραγματικότητα άρθρα με παρατηρήσεις και σχόλια.

Στην Ελλάδα, ο φόβος επιδείνωσης αλλά και διάχυσης της οικονομικής στασιμότητας στην Ελλάδα, έχει δώσει λαβή για μια μάλλον άτακτη συζήτηση περί των προβλημάτων της ελληνικής οικονομίας, αλλά και της συνάφειας των λεγόμενων κείνσιανών συνταγών για τη θεραπεία τους. Προς τούτο, είναι αναγκαίο να γίνουν οι εξής επισημάνσεις.

Πρώτων, σύμφωνα με τον Keynes.

Το πρώτο ενδιαφέρον του (Keynes) ήταν η θεωρία της νομισματικής πολιτικής, των επιτοκίων και του χρήματος. Είναι λάθος να υποστηρίζεται ότι η πρώτη του έννοια ήταν η δημοσιονομική πολιτική, ιδίως με την έννοια της αλόγιστης επέκτασης. Ο Keynes αντιθέτως έβλεπε τη σταθεροποίηση της οικονομίας ως ένα συνδυασμό νομισματικής και

δημοσιονομικής πολιτικής, ώστε να μειωθεί η ανεργία και να σταθεροποιηθούν οι τιμές. Περιττό να ειπωθεί ότι εγχώρια νομισματική πολιτική στην Ελλάδα δεν υφίσταται, οπότε εκλείπει το σημαντικότερο μέσο πολιτικής στην περίπτωση που ενδεχομένως κάποιος επιθυμούσε να σταθεροποιήσει την οικονομία με κείνσιανό τρόπο...

Δεύτερον, συμφωνά πάντα με τον Keynes

Στο ζήτημα των επενδύσεων: ο Keynes πίστευε στη σημασία των ρευστών διαθεσίμων για τις επιχειρήσεις, διαθέσιμα τα οποία προκύπτουν από τα κέρδη και χρηματοδοτούν τις επενδύσεις (και όχι από τον υπολογισμό των επιχειρήσεων σχετικά με τη σύγκριση μελλοντικού κόστους-οφέλους από την πραγματοποίηση μιας επένδυσης). Άρα, είναι κρίσιμο για τις επιχειρήσεις να είναι μεγάλες και να πραγματοποιούν κέρδη για να επενδύουν τα ρευστά διαθέσιμά τους. Στην Ελλάδα δεν μπορεί να πει κανείς ότι λείπουν τα κέρδη. Το ποσοστό κέρδους είναι υψηλό, αλλά και οι επενδύσεις.

Σημαντικό όμως είναι με κατάλληλα φορολογικά κίνητρα όλο και περισσότερα κέρδη να γίνονται επενδυτική δαπάνη...

Τρίτον, η ελληνική οικονομία είναι μοναδικό φαινόμενο οικονομίας με τόσες εισροές τόνωσης της ζήτησης από άδηλες συναλλαγές και εισροές κεφαλαίων. Προσοχή: αυτό δεν είναι φυσικά αντικυκλική πολιτική. Τα ΚΠΣ/ΕΣΠΑ δεν είναι αντικυκλική πολιτική: είναι μια μόνιμη τόνωση της δαπάνης και ευτυχώς που υπάρχει. Μας δίνει την ευκαιρία για παράδειγμα, να αυξήσουμε τη δημόσια αποταμίευση, αν χρειαστεί, δηλαδή να μειώσουμε το δημοσιονομικό έλλειμμα, χωρίς μεγάλες επιπτώσεις στον περιορισμό της δαπάνης και του ΑΕΠ.

Τέταρτον, οι μικρές έστω, μειώσεις στους φορολογικούς συντελεστές ήταν μέσα στις συνταγές του Keynes, μέσα σε μια περίοδο ύφεσης βέβαια. Η πρόσφατη απόφαση του αμερικανικού κογκρέσου σε συμφωνία με την κυβέρνηση, να στείλει εκατομμύρια τσεκ φορολογικών εκπτώσεων στους φορολογουμένους με σκοπό την αποπληρωμή χρεών και τόνωση της ζήτησης είναι μέσα στο πλαίσιο μιας κείνσιανής πολιτικής (άλλο αυτό, κι άλλο η εξαγορά χρέους κάποιων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων από την FED).

Η αποδοτικότητα, πάντως, μίας επεκτατικής δημοσιονομικής πολιτικής εξαρτάται, κατά τον Keynes, από τη ροπή για κατανάλωση. Κατά την έννοια αυτή, όταν μια κυβέρνηση μειώνει τους φορολογικούς συντελεστές των υψηλών εισοδημάτων με χαμηλή ροπή, η «θετική επίπτωση» στη ζήτηση θα είναι αμελητέα, σε αντίθεση με μια πολιτική φορολογικών ελαφρύνσεων των χαμηλών εισοδημάτων, όπου η ροπή για κατανάλωση είναι κατά τεκμήριο υψηλή. Άρα, ενώ η φορολογική πολιτική για

επενδύσεις πρέπει να είναι ευνοϊκή, η προοδευτικότητα του φορολογικού συστήματος πρέπει να είναι επίσης έντονη.

Βέβαια, όλα αυτά εξαρτώνται από ειδικές συνθήκες, οικονομικές καταστάσεις και συγκυρίες κ.τ.λ. Και δεν έχουν γενική εφαρμοσιμότητα. Σε κάθε περίπτωση πάντως, είναι πράγματι λάθος να θεωρείται γενικώς η αύξηση μισθών ως «κεϊνσιανή» πολιτική ή όταν ανεύθυνες κυβερνήσεις σπαταλούν το χρήμα των φορολογουμένων ασκούν «κεϊνσιανή» πολιτική.

Πράγματι, είναι απάτη να επικαλείται κανείς τον Keynes για τέτοιες πολιτικές.

Πέμπτον, εφόσον, κατά τον Keynes, η δαπάνη των καταναλωτών εξαρτάται από το τρέχων εισόδημά τους το οποίο τους καθορίζει και το πόσο τους επιτρέπεται να ξοδέψουν και όχι από το «μόνιμο εισόδημα» του Φρίντμαν (Friedman) τότε, η τόνωση της δαπάνης από μια κυβέρνηση μπορεί να επιτύχει τον στόχο της τόνωσης της δαπάνης για αναπτυξιακούς λόγους. Αυτό βέβαια, όταν η οικονομία βρίσκεται σε κατάσταση υποαπασχόλησης των πόρων.

Η ελληνική οικονομία παρουσιάζει υψηλή ανεργία, όμως ο ρυθμός μεγέθυνσης του ΑΕΠ είναι ικανοποιητικός. Φαίνεται ότι η χαμηλή απασχόληση οφείλεται σε κάποιο σημαντικό βαθμό στις ελληνικές διαρθρωτικές ιδιαιτερότητες και ανεπάρκειες της.

Εκτον, το θέμα της αποτελεσματικότητας της δημοσιονομικής πολιτικής. Οι μονεταριστές υποστηρίζουν ότι εντέλει δημιουργεί μόνο πληθωρισμό, αφού ισχύει το λεγόμενο «φυσικό ποσοστό» ανεργίας, ένα επίπεδο λειτουργίας της οικονομίας όπου η ανεργία δεν μπορεί να μειωθεί χωρίς επιδείνωση του πληθωρισμού. Κλασικός μονεταρισμός: καθώς οι εργαζόμενοι είναι ορθολογικοί, το «ρίξιμο» δαπάνης από την κυβέρνηση στην οικονομία, θα γίνει αντιληπτό από τους εργαζόμενους, οι οποίοι βλέποντας τον πληθωρισμό να έρχεται, θα απαιτήσουν και θα πετύχουν πληθωριστικές μισθολογικές αυξήσεις, οι οποίες με τη σειρά τους θα υψώσουν περαιτέρω τις τρέχουσες τιμές, θα επιδεινώσουν την ανταγωνιστικότητα και το εμπορικό ισοζύγιο, κατευθύνοντας όλη την «πλαστική» επιπλέον δαπάνη στο εξωτερικό.

Και όλα αυτά: Πρώτον, φυσικά για μια οικονομία που αναπτύσσεται σχετικά ικανοποιητικά, δεν τίθεται θέμα τόνωσης της δαπάνης. Δεύτερον, στην αντίθετη περίπτωση της ύφεσης, με κατάλληλο μείγμα επεκτατικής πολιτικής μπορεί οι αναξιοποίητοι πόροι να τεθούν σε λειτουργία με αποτέλεσμα όμως αύξηση του ανοίγματος της οικονομίας κι όχι μονομερή αύξηση των εισαγωγών.

Τέλος, πλήθος εμπειριών χωρών όπως οι ΗΠΑ και η Μεγάλη Βρετανία έχουν δείξει -σχετικά με το λεγόμενο «φυσικό ποσοστό ανεργίας»- ότι οι

εργαζόμενοι είναι λιγότερο ορθολογικοί, πληροφορημένοι από ότι νομίζουμε, ώστε να αντιλαμβάνονται πάντα «φανταστικούς πληθωρισμούς» που έρχονται από το μέλλον...

Να καταλάβουμε ότι ο κόσμος δεν είναι τόσο ορθολογικός και ότι οι ψευδαισθήσεις συνήθως κυριαρχούν. Πολύ περισσότερο, η ισχύς να «επιβάλουν» αυξήσεις δεν υφίσταται σήμερα...

Υποστηρίζεται ενίοτε ότι η ελληνική οικονομία είναι χρεοκοπημένη. Αυτό δεν είναι σωστό. Υπάρχουν σοβαρές νησίδες παραγωγικού εκσυγχρονισμού που λειτουργούν ανεξαρτήτως της ακαταλληλότητας των θεσμών οικονομικής οργάνωσης ή της αυταπόδεικτης χρεοκοπίας του τρέχοντος πολιτικού «συστήματος».

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Συμπερασματικά συνοψίζοντας ολόκληρη την πτυχιακή μου εργασία πρέπει να αναφέρω ότι καταλήγω στο γεγονός όπου αποκόμισα πολύ σημαντικές γνώσεις και εμπειρηστατωμένη και τεκμηριωμένη άποψη . Αντίστοιχη αυτών των σχετικών με των ακαδημαϊκών νομικών κειμένων(συγγραμάτων, άρθρων, κλπ). Τα συμπεράσματα μου αναφέρονται στην κατανόηση της οικονομικής θεωρίας, στον τρόπο χειρισμού και διαχείρισης διαφόρων οικονομικών θεωρητικών και πρακτικών μέσων. Απέκτησα ικανότητα σχολιασμού και αναφοράς και ενδεικτικών και υποστήριξης των θέσεων μου. Και παρότρυνση για συνέχιση των εμπειριών και γνώσεων και συνέχεια μελλοντικής έρευνας. Θα μπορούσε στη συνέχεια να διευρυνθεί από πλευράς μεθοδολογικής και θεωρητικής διεύρυνσης της θέσης μου.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Ωστόσο, λοιπόν εφόσον έχει ολοκληρωθεί η διαδικασία πραγματοποίησης της εργασίας μου με θέμα :

«Ο John Maynard Keynes στην σημερινή Οικονομική Πραγματικότητα».

Με την εργασία αυτή απέκτησα πολλές γνώσεις και μια καλύτερη οικονομική εμπειρηστατωμένη άποψη. Σχετικά με ιστορικά δρώμενα, σε αναφορές σε μεγάλους ιστορικούς οικονομολόγους. Για ιδέες, θεωρίες σχέδια, αναλύσεις. Μία ολόκληρη οικονομοτεχνική πραγματεία. Η ιστορική διαδρομή της οικονομίας.

Όλη φυσικά η εργασία βασίζεται στην οικονομία σύμφωνα με την θεωρητική πραγματεία του Keynes, το θεωρητικό του υπόβαθρο τις θέσεις του και τις αντιθέσεις που προκληθήκαν.

Και ακόμη, συμπερασματικά και επιλογικά τη θέση, την αποδοχή και την αναγνώριση της θεωρίας του Keynes σήμερα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

Για βιβλία

Ελληνική βιβλιογραφία

John Maynard Keynes. Η Γενική Θεωρία της Απασχόλησης του Τόκου και του Χρήματος. Βιβλιοθήκη κλασικών και νέων οικονομολόγων. Εκδόσεις Παπαζήση.

Γεωργίος Χριστ. Κώττης. Οικονομικά για όλους.

Εκδόσεις κριτική επιστημονική βιβλιοθήκη.

ΑΕΒΕ "ΤΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ" Εκδόσεις Κ & Π. Συμπλκίας Αθήνα 1996

Αθηνάς Πετρακη – Κώττη & Γεωργίου Χριστ Σύγχρονη μακροοικονομική.

Κώττη. Εκδόσεις Συγ. Μπένου. ΑΘΗΝΑ 2000.

Λ.Θ. Χουμανιδη Ιστορία Οικονομικών Θεωριών,. Αθήνα 1979.

Ιστορία της Οικονομικής σκέψης : Μία Επισκόπηση.

Εκδόσεις κριτική. Επιστημονική Βιβλιοθήκη.

Μπένος Θ., Σύγχρονες Τάσεις στη Μακροοικονομική Θεωρία, Πειραιάς, 1988.

Σαραντίδη Σ. Α., Από το laissez-faire στο κοινωνικό Κράτος και ο Leviathan, ανάτυπο από

Σπουδαί , Τόμ. ΛΓ', τ. 3-4/1983.

, Σύγχρονη Μακροοικονομική Ανάλυση, Τόμ. Β', Έκδ. Σ. Μπένου, Αθήνα 1995.

Σίδερικς Α. Α., Ιστορία Οικονομικών Θεωριών, Εκδ. Παπαζήση, 1953.

Χουμανίδη Α. Θ., Η επίδραση της φιλοσοφίας επί της λογικής και της εξελίξεως των οικονομικών

δοξασιών, Ε.Ε.Ο.Ι., Αθήνα, 1993.

Ξενόγλωσση βιβλιογραφία

Samuel Bowles, Richard Edwards.

Κατανοώντας τον καπιταλισμό, Α Τόμος. Β Έκδοσή.

Ανταγωνισμός εντολή και μεταβολή στην οικονομία των Η.Π.Α.

Andree B. Abelben S. Bernanke Μακροοικονομική 4 Έκδοση

Ackley G., Macroeconomic Theory, Macmillan, 1961.

Ekelund R. B. and Hebert R. F, A History of Economic Theory, McGraw-Hill, 1990.

Fischer St., Recent Developments in Macroeconomics, W. P. No 2473, National Bureau of Economic Research, Inc. 1987.

Harrod R. F., The life of John Mayard Keynes, Macmillan, 1951.

Θεοχάρη Ρ. Α., Ιστορία της Οικονομικής Αναλύσεως, Τόμος Β', Αθήνα 1980.

Hansen A. H., A Guide to Keynes, MacGraw-Hill, 1953.
Honkapohja S., (Editor), The State of Macroeconomics, Blackwell, 1990.
Keynes J. M., The General Theory of Employment, Interest and Money, Macmillan, 1936.
Klein L., The Keynesian Revolution, Macmillan, 1966.
Sawyer M. C., The Economics of Michal Kalecki, Macmillan, 1985.
Stewart M., Keynes and After, Penguin, 1972.
Wicksell K., Lectures on Political Economy (αγγλ. μετάφραση), London, 1949

Για άρθρα

Ο Θεodorής Πελαγίδης είναι καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Πειραιώς.

Συμφωνά με ένα άρθρο,(του Θεodorής Πελαγίδης © [ppol](#))

© (μία δημοσίευση στην «Ελευθεροτυπία»)

εφημερίδα ΗΜΕΡΗΣΙΑ, 25-27/10/2008

φωτογραφία εξώφυλλου. John Maynard Keynes

Ελευθεροτυπία

14/05/2006

Kathimerini.gr, 2/12/2008

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.

Θεωρία συνολικής ζήτησης και προσφοράς.

Το αρχικό σημείο της Γενικής Θεωρίας ήταν η κριτική του Νόμου του Say, με έμφαση στην αιγιακή σχέση μεταξύ παραγωγής και δαπανών. Ο Keynes πίστευε ότι δεν είναι η παραγωγή που δημιουργεί δαπάνες και ζήτηση, αλλά οι αποφάσεις για τις δαπάνες, οι οποίες δημιουργούν ζήτηση και κατόπιν η παραγωγή ακολουθεί τη ζήτηση. Το επόμενο βήμα είναι η ανάλυση των παραγόντων που επηρεάζουν τις αποφάσεις δαπανών, οι οποίες με τη σειρά τους καθορίζουν το επίπεδο της απασχόλησης διαμέσου των επιχειρηματικών προσδοκιών.

Ο Keynes πίστευε στις προσδοκίες των επιχειρηματιών, για να δείξει τον τρόπο με τον οποίο η αναμενομένη συνολική ζήτηση θα τους οδηγήσει στην μεταβολή των επενδυτικών τους σχεδίων. Οι προσδοκίες αυτές διακρίνονται σε δυο κατηγορίες : η πρώτη αφορά τον επιχειρηματία και σχετίζεται με τις βραχυχρόνιες προσδοκίες και πωλήσεις του. Η δεύτερη αναφέρεται στις μελλοντικές αποδόσεις των περιουσιακών στοιχείων που αναμένει ο επιχειρηματίας, είναι μακροχρόνιας φύσης και αφορούν τις επενδύσεις παγίου κεφαλαίου. Σε μια κλειστή οικονομία χωρίς δημόσιο τομέα οι συνολικές δαπάνες απαρτίζονται από την συνολική κατανάλωση (C) και την συνολική επένδυση (I).

$$Y=C+I \quad (1)$$

Οι συναρτήσεις καταναλώσεις και επένδυσης είναι :

$$C=C_0+b Y, \text{ όπου } 1>b>0 \quad (2)$$

$$I=I_0 \quad (3)$$

Η συνάρτηση κατανάλωσης περιέχει την αυτόνομη κατανάλωση (C_0) και την οριακή ροπή για κατανάλωση (b), η οποία δείχνει το ποσοστό του εισοδήματος που αφιερώνετε σε καταναλωτικές δαπάνες. Η κατανάλωση αυτή εξαρτάτε από :

A) αντικειμενικούς παράγοντες που είναι εξωγενείς στο σύστημα και
B) από υποκειμενικούς παράγοντες που είναι ενδογενείς στο σύστημα και περιβάλλον :

- 1) ψυχολογικά χαρακτηριστικά της ανθρώπινης φύσης και
- 2) κοινωνικές συνήθειες και θεσμούς.

Οι υποκειμενικοί παράγοντες διατηρούνται σταθεροί βραχυχρόνια, ενώ οι αντικειμενικοί μπορούν να μεταβληθούν διαμέσου των εξής μεταβολών :

- 1) το ύψους των εκτάκτων ζημιών ή κερδών των επιχειρήσεων,
- 2) τις μεταβολές της δημοσιονομικής πολιτικής
- 3) Τις μεταβολές των επιχειρηματικών προσδοκιών και
- 4) Τις μεταβολές του ύψους του επιτοκίου.

Οι επενδύσεις δεν επηρεάζονται από το εισόδημα και θεωρούνται αυτόνομες (I_0).

Με αντικατάσταση των (2) και (3) στην (1) βρίσκουμε ότι :

$$Y = 1/(1-b) \cdot (C_0 + I_0). \quad (4)$$

Η (4) δείχνει ότι το συνολικό εισόδημα προσδιορίζεται από την αυτόνομη κατανάλωση και επένδυση και από την οριακή ροπή για κατανάλωση. Επίσης, η σχέση (4), η οποία δείχνει το επίπεδο ισορροπίας του εισοδήματος, ισχύει και ως ισότητα μεταξύ των σχεδιασμένων αποταμιεύσεων με τις σχεδιαζόμενες επενδύσεις. Οι συνολικές αποταμιεύσεις βρίσκονται μετά από αφαίρεση της συνολικής κατανάλωσης από το συνολικό εισόδημα :

$$S = Y - C \quad (5)$$

Από τη σχέση (2) έχουμε :

$$S = Y - C_0 - bY \quad (6)$$

Αν η σχέση (4) λυθεί ως προς I_0 , τότε,

$$I_0 = Y - C_0 - bY \quad (7)$$

Άρα ισχύει : $I = S$.

Η σχέση (6) είναι επίσης η συνάρτηση αποταμιεύσεων και μπορεί να γραφτεί ως :

$$S = -C_0 + Y(1-b) \quad (8)$$

Επίσης $1-b=s$, η σχέση (8) γράφεται και ως:

$$S = -C_0 + sY$$

Όπου s είναι η οριακή ροπή για αποταμίευση που, αθροισόμενη με την οριακή ροπή για κατανάλωση, δίνει άθροισμα ίσο με την μονάδα:

$$S + b = 1.$$

Η επέκταση του βασική Κεννσιανού υπόδειγματος σε ανοιχτή οικονομία με δημόσιο τομέα περιλαμβάνει τις ακόλουθες εξισώσεις :

$$G = G_0 \quad (9)$$

$$E_x = E_{x_0} \quad (10)$$

$$I_m = I_{m_0} + zY \text{ και } 1 > z > 0 \quad (11)$$

Οπού, G_0 , E_{x_0} , I_{m_0} , και z είναι οι αυτόνομες δημοσιές δαπάνες, οι αυτόνομες εξαγωγές, οι αυτόνομες εισαγωγές και η οριακή ροπή για εισαγωγή αντίστοιχα.

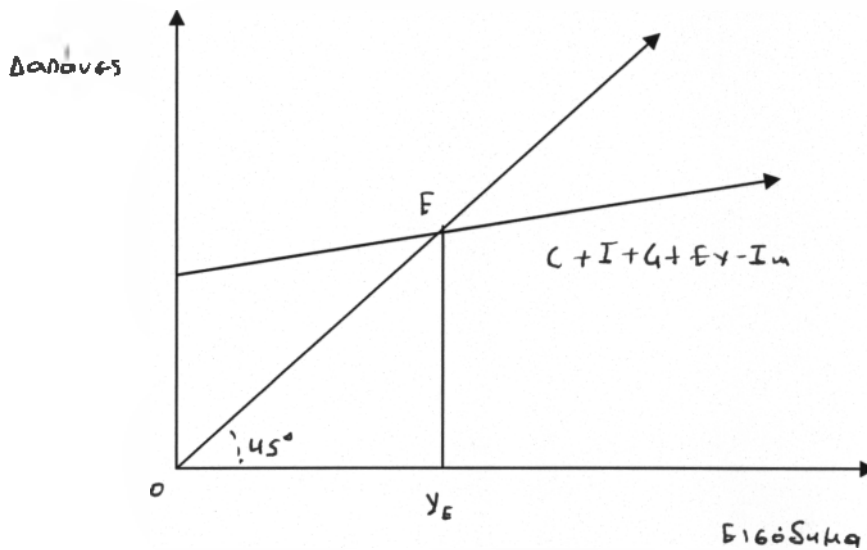
Επίσης, η συνάρτηση κατανάλωσης σχετίζεται στο υπόδειγμα αυτό με το καθαρό εισόδημα (μετά την αφαίρεση των φορών T):

$$C = C_0 + B(Y - T) \quad (12)$$

η λύση του παραπάνω συστήματος προσδιορίζει το επίπεδο του συνολικού εισοδήματος σε μια ανοιχτή οικονομία του δημοσίου τομέα:

$$Y = 1/(1-b+z) \cdot (C_0 + I_0 + G_0 + E_{x_0} - bT - I_{m_0}) \quad (13)$$

Διαγραμματικά, το υπόδειγμα απεικονίζεται στο ακόλουθο σχήμα:

Ο οριζόντιος άξονας δείχνει το συνολικό εισόδημα και ο κάθετος άξονας τις συνολικές δαπάνες. Στην γραμμή των 45° για όλα τα σημεία ισχύει η ισότητα μεταξύ δαπανών και εισοδήματος. Το σημείο ισορροπίας είναι το σημείο E, όπου η γραμμή δαπανών συναντά τη γραμμή των 45° . Στο σημείο αυτό, οι συνολικές δαπάνες δημιουργούν ζήτηση και παραγωγή πόθου αντιστοιχεί σε ύψους συνολικού εισοδήματος Y_E . Αν και το Y_E είναι το εισόδημα ισορροπίας, συμφωνά με τον Keynes, δεν είναι απαραίτητο να είναι εκείνο το εισόδημα ισορροπίας που αντιστοιχεί σε πλήρη απασχόληση του εργατικού δυναμικού.

Θεωρία Επενδύσεων.

Με την έννοια του πολλαπλασιαστή, που αναπτύχθηκε από R.F.Kahn και δείχνει την επίπτωση στο συνολικό εισόδημα ισορροπίας από μια μεταβολή σε κάποιο μέρος των δαπανών, ο Keynes επιχείρησε να δώσει μια δυναμική πορεία στο σύστημα του. Για παράδειγμα, η μεταβολή στις συνολικές επενδύσεις θα φέρει την ακολουθεί μεταβολή στο εισόδημα ισορροπίας : $dy/dt = 1/1-b+z > 0$ (14)

Αυτό σημαίνει ότι μια αύξηση των επενδύσεων θα έχει θετική επίδραση στο εισόδημα ισορροπίας. Το ίδιο ακριβώς ισχύει και στην περίπτωση αύξησης των δημοσιών δαπανών. Μπορούμε επίσης να δούμε και την επίδραση μιας μεταβολής των φόρων :

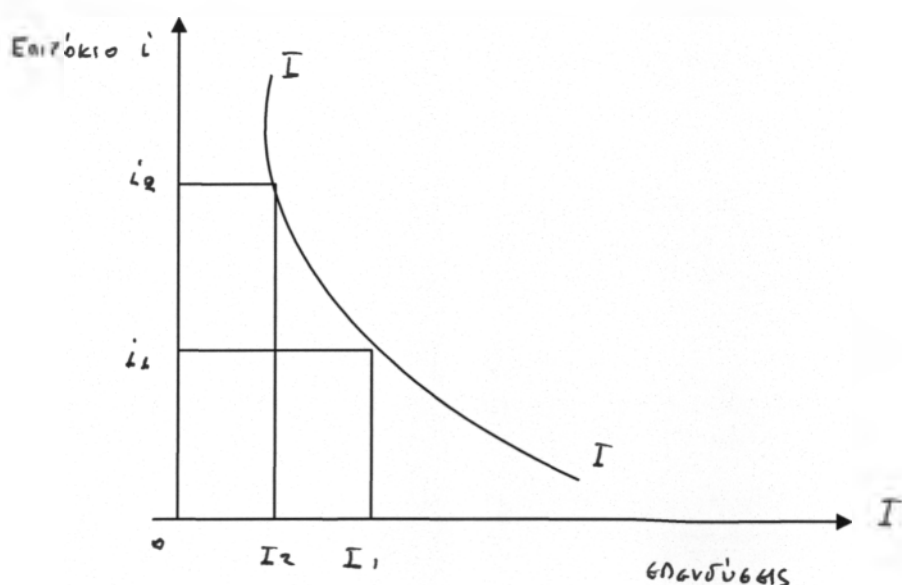
$$Dy/dt = -b/1-b+z < 0 \quad (15)$$

Η παραπάνω σχέση σημαίνει ότι μια αύξηση των φόρων θα έχει ως αποτέλεσμα τη μείωση του εισοδήματος ισορροπίας. Αν συγκρίνουμε τις απόλυτες τιμές του πολλαπλασιαστή δαπανών (κ) και του πολλαπλασιαστή φορών (κ_T), βλέπουμε ότι :

$$\kappa > \kappa_T .$$

δηλαδή, στο πλαίσιο της δημοσιονομικής πολιτικής, μια αύξηση των δημοσίων δαπανών θα έχει ισχυρότερη πολλαπλασιαστική επίδραση στο εισόδημα ισορροπίας από μια ανάλογη μείωση των φόρων. Με βάση αυτό τον συλλογισμό ο Keynes, πίστευε ότι σε περιόδους κρίσης , η άμεση αύξηση των δημοσίων δαπανών είναι αποτελεσματικότερη από ανάλογη μείωση των φορών.

Ο Keynes, εκτός του πολλαπλασιαστή, χρησιμοποιεί και τη ροπή προς επένδυση για να προσδώσει επιπλέον δυναμική στο σύστημα του. Θεωρεί ότι δυο είναι οι σημαντικότεροι παράγοντες που επηρεάζουν το ύψους των επενδύσεων : (α) η προσδοκόμενη οριακή απόδοση του κεφαλαίου και (β) το ύψους του επιτοκίου. Η προσδοκόμενη οριακή απόδοση του κεφαλαίου δείχνει τη σχέση μεταξύ της προσδοκόμενης απόδοσης μιας προσθετής μονάδας κεφαλαίου και του κόστους παραγωγής του ίδιας μονάδας. Οι επενδύσεις πραγματοποιούνται εφόσον η προσδοκόμενη απόδοση κεφαλαίου είναι μεγαλύτερη από το επιτόκιο. Υπάρχει δηλαδή, αρνητική σχέση μεταξύ επιτοκίου και επενδύσεων, όπως φαίνεται στο παρακάτω σχήμα.

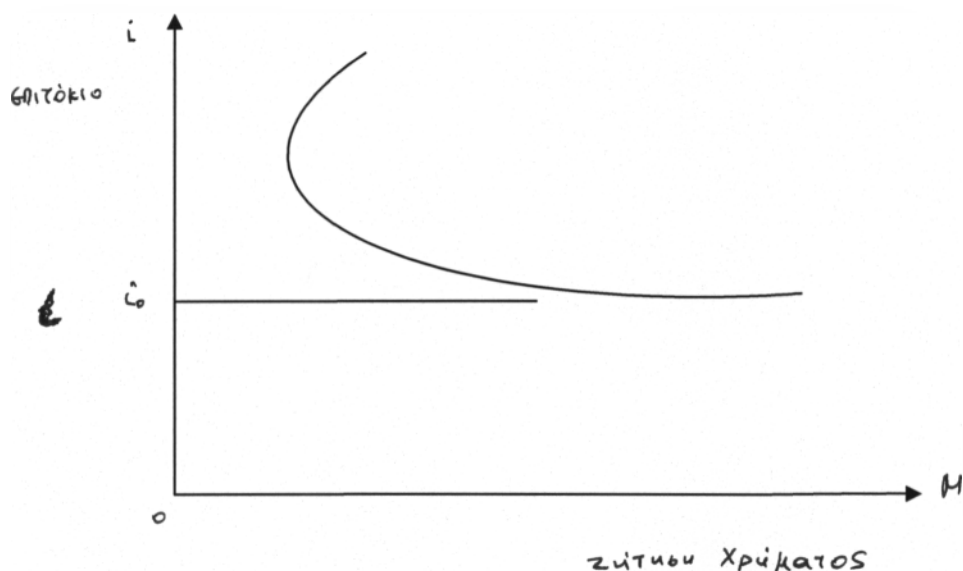

Το επιτόκιο συμφωνά με τον Keynes, θεωρείτε νομισματικό φαινόμενο και εξαρτάται από την προτίμηση ρευστότητας και την ποσότητα χρήματος. Υπάρχουν τρεις λόγοι για τους οποίους τα άτομα κρατούν χρήμα: (α) το συναλλακτικό κίνητρο, (β) το κίνητρο προνοίας και (γ) το κερδοσκοπικό κίνητρο.

Το συναλλακτικό κίνητρο, οφείλεται σε ανάγκες συναλλαγών.

Οι οικονομικές μονάδες έχουν ανάγκη από ρευστά για να καλύψουν τη διαφορά μεταξύ γνωστών εισπράξεων και πληρωμών. Ο κύριος παράγοντας που επηρεάζει τη ζήτηση χρήματος για το σκοπό αυτό είναι το ύψος του εισοδήματος. Το κίνητρο προνοίας οφείλετε σε κάλυψη απροβλέπτων αναγκών. Ο κύριος παράγοντας που επιδρά σε αυτό το κίνητρο είναι επίσης το ύψος του εισοδήματος. Το κίνητρο για κερδοσκοπικούς σκοπούς εξαρτάτε από το επιτόκιο. Τα άτομα συγκρίνουν μεταξύ ρευστών διαθεσίμων και ομολογιών. Όταν το επιτόκιο των ομολογιών είναι υψηλό, τότε δεν είναι οικονομικά ορθολογικό να διατηρεί μεγάλο μέρος της περιουσίας του σε ρευστά διαθέσιμα. Αντίθετα, από το επιτόκιο των ομολογιών είναι χαμηλό, τότε τα ρευστά διαθέσιμα παρακρατούνε, γιατί επίσης δεν συμφέρει η ανάληψη των κινδύνων διακυμάνσεις τιμών που επιφυλάσσουν οι οικονομίες.

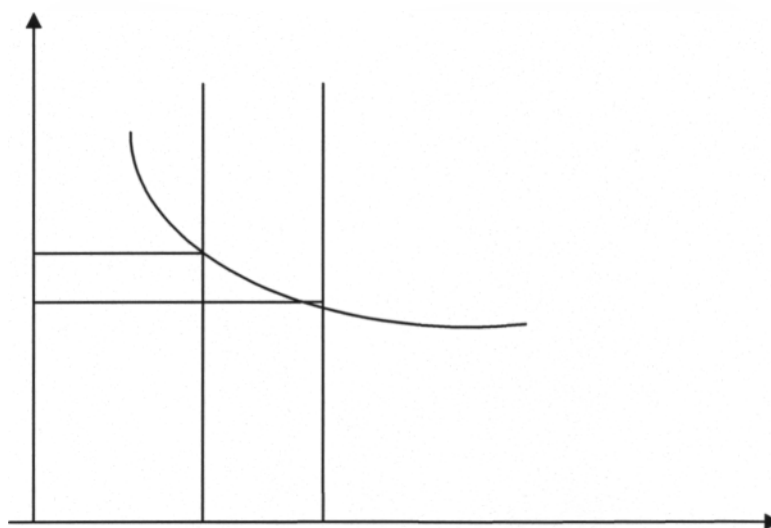
Ο Keynes, επίσης, υποστηρίζει ότι σε καταστάσεις οικονομικής ύφεσης είναι δυνατόν το ύψος του επιτοκίου να είναι τόσο χαμηλό, όπως , ώστε να μην είναι δυνατή η περαιτέρω μείωση του διαμέσου της κρατικής παρεμβάσεις. Η κατάσταση αυτή περιγραφικέ από τον Keynes ως, «Παγίδα Ρευστότητας».

Ο καθορισμός του επιτοκίου είναι πλήρης, όταν στην προηγούμενη ανάλυση προσθέσουμε και την προσφορά χρήματος. Η προσφορά χρήματος ελέγχεται από τις νομισματικές αρχές και είναι δεδομένη. Έτσι η αγορά χρήματος καθορίζει το ύψος του επιτοκίου, όπως φαίνεται από το σχήμα παρακάτω. Οπου MS1 και MS2 είναι η προσφορά πριν και μετά την αύξηση της ποσότητας του χρήματος και MD η συνολική ζήτηση χρήματος. Το επιτόκιο ισορροπίας πριν την αύξηση της προσφερόμενης ποσότητας χρήματος είναι $i1$ και μετά την αύξηση της προσφοράς μειώνεται σε $i0$.

Είναι προφανές ότι όσο πιο χαμηλό είναι το επιτόκιο, τόσο είναι πιθανότερο να είναι μικρότερο από την προσδοκώμενη οριακή απόδοση του κεφαλαίου και έτσι να λάβει χώρα αύξηση των επενδύσεων. Στο πλαίσιο της νομισματικής πολιτικής, οι νομισματικές αρχές ελέγχουν το ύψος του επιτοκίου μέσω της προσφοράς χρήματος. Έτσι, η αύξηση της προσφοράς χρήματος έχει ως αποτέλεσμα τη μείωση του επιτοκίου και άρα την αύξηση των επενδύσεων και ως επακόλουθο την αύξηση του συνολικού εισοδήματος. Όμως, η πολιτική αυτή είναι πολύ πιθανό να είναι αναποτελεσματική σε περίοδο ύφεσης, όταν περαιτέρω αύξηση της προσφοράς χρήματος δεν έχει ως αποτέλεσμα την μείωση των επιτοκίων, λόγω της «παγίδας ρευστότητας». Στην περίπτωση αυτή το μονό αποτελεσματικό εργαλείο οικονομικής πολιτικής για την τόνωση της συνολικής ζήτησης, και άρα της αύξησης του συνολικού εισοδήματος,

είναι η δημοσιονομική πολιτική και πιο συγκεκριμένα η αύξηση των δημοσίων δαπανών.

Η Επιρροή του Keynes.

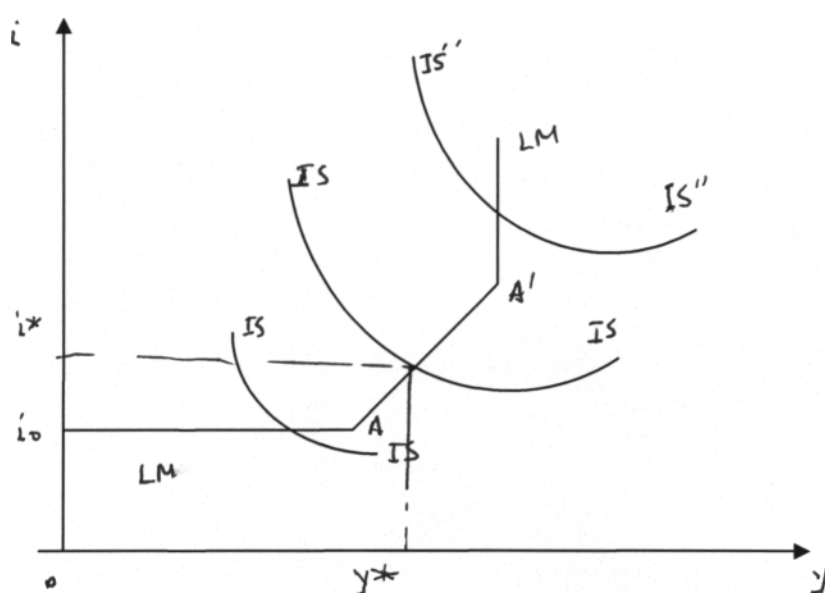
Σχεδόν αμέσως μετά την έκδοση την Γενικής Θεωρίας του Keynes δημοσιευτήκαν διάφορες μελέτες οι οποίες ασχοληθήκαν επισταμένως με το έργο αυτό και οδήγησαν στην διαμόρφωση της σύγχρονης μακροοικονομικής σκέψης. Μια από τις σημαντικότερες μορφοποιήσεις της Γενικής Θεωρίας είναι αυτή που εισήγαγε ο Hicks με το υπόδειγμα

IS-LM.

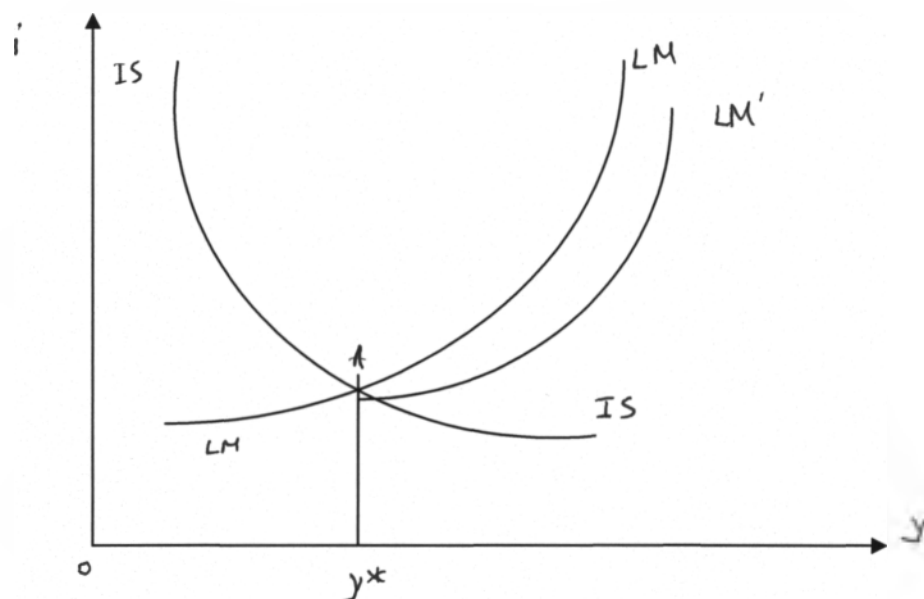
Το υπόδειγμα αυτό παρουσιάζει τα κυρία θεωρητικά σημεία της Γενικής Θεωρίας σε ένα πλαίσιο γενικής ισορροπίας οπή το επιτόκιο, το συνολικό εισόδημα και η συνολική απασχόληση καθορίζονται ταυτόχρονα. Επίσης, δείχνει της επιπτώσεις της νομισματικής και πολιτικής στις παραπάνω μεταβλητές και άρα επισημαίνει τις σημαντικές διαφορές από την κλασική προσέγγιση.

Τα σημεία της καμπύλης IS αποτελούν συνδυασμούς μεταξύ επιτοκίου και εισοδήματος, για τους οποίους υπάρχει ισότητα μεταξύ επενδύσεων και αποταμιεύσεων. Με το ίδιο σκεπτικό, τα σημεία της καμπύλης LM

αποτελούν συνδυασμούς μεταξύ επιτοκίου και εισοδήματος, για τους οποίους υπάρχει ισότητα μεταξύ ζήτησης και προσφοράς χρήματος. Η τομή των δύο αυτών καμπύλων δείχνει τους συνδυασμούς εισοδήματος και επιτοκίου ισορροπίας που καθορίζονται από την επίδραση της σχετικής δημοσιονομικής (μετατόπισης της IS) και νομισματικής (μετατόπισης LM) πολιτικής.

Η LM έχει στο χαμηλό ύψους της ένα ελαστικό τμήμα (LM-A) που οφείλεται στο ότι το επιτόκιο έχει φθάσει στο ελάχιστο ύψους του. Επίσης, έχει στο μεγάλο ύψους της ένα ανελαστικό τμήμα (A'-LM) που δείχνει ότι υπάρχει το μέγιστο ύψους εισοδήματος που μπορεί να χρησιμοποιηθεί με δεδομένο ύψους ποσότητας χρήματος. Το ελαστικό τμήμα της καμπύλης LM(LM-A) αντιπροσωπεύει την παγίδα ρευστότητας και δείχνει την καθαρά κενσιανή περίπτωση, όπου μεταβολές στην δημοσιονομική πολιτική, δηλαδή μετακινήσεις της IS, δεν έχουν καμία επίπτωση στο επίπεδο επιτοκίου που έχει φθάσει στο ελάχιστο ύψους του (i_0), αλλά έχει σημαντική επίδραση στο εισόδημα. Το ανελαστικό τμήμα της καμπύλης LM(A'-LM) απεικονίζει την κλασική ή μαρσαλιανή περίπτωση, όπου αλλαγές στην νομισματική πολιτική προκαλούν μετακινήσεις της LM, οι οποίες δεν έχουν καμία επίπτωση στο εισόδημα. Η περίπτωση όπου η νομισματική πολιτική είναι αναποτελεσματική για την αύξηση του εθνικού εισοδήματος απεικονίζεται και στο σχήμα.

Ας υποθέσουμε ότι το σημείο A είναι το σημείο ισορροπίας, όπου υπάρχει ανεργία, λόγω του χαμηλού επιπέδου του εθνικού εισοδήματος.

Η προσπάθεια των νομισματικών αρχών να μειώσουν το επιτόκιο ισορροπίας μέσω επιτακτικής νομισματικής πολιτικής μετακινεί την LM σε LM'. Αν και η καμπύλη μετακινείται προς τα δεξιά, στο οριζόντιο τμήμα της δεν υπάρχει μεταβολή, λόγω της παγίδας ρευστότητας. Έτσι, η νομισματική πολιτική είναι αναποτελεσματική για την αύξηση του εθνικού εισοδήματος. Η νομισματική πολιτική γίνεται αποτελεσματική στο μέρος της καμπύλης LM που έχει θετική κλίση.

Η αλγεβρική παρουσίαση του συστήματος του Keynes, όπως επεκτάθηκε από τον Hicks, είναι δυνατόν να περιγράψει στο πλαίσιο της ανάλυσης IS-LM. Δηλαδή, έχουμε ένα σύστημα ισορροπίας, όπου το συνολικό εισόδημα και το επιτόκιο καθορίζονται ταυτόχρονα. Υποθέτουμε ότι έχουμε κλειστή οικονομία με κρατικές δαπάνες. Γνωρίζουμε την εξίσωση του συνολικού εισοδήματος, τη συνάρτηση κατανάλωσης και την εξίσωση των κυβερνητικών δαπανών. Η εξίσωση των επενδύσεων είναι :

$$I = I_0 - hi \quad (1)$$

Όπου I_0 οι αυτόνομες επενδύσεις, I το επιτόκιο και h η ευαισθησία μεταβολής των επενδύσεων ως προς την μεταβολή του επιτοκίου. Λύνοντας ως προς το εισόδημα, βρίσκουμε την εξίσωση IS:

$$Y = C_0 + I_0 + G_0 - bT - hi / (1 - b) \quad (2)$$

Η κλίση της IS είναι:

$$Dy/di = -h / (1 - b) < 0 \quad (3)$$

Δηλαδή, η IS έχει αρνητική κλίση. Επίσης, μπορούμε να διαπιστώσουμε ότι μια αύξηση των κυβερνητικών δαπανών προκαλεί μετακίνηση της IS προς τα δεξιά, δηλαδή:

$$Dy/dg=1/1-b>0 \quad (4)$$

Μια αύξηση των φορών μετακινεί την IS προς τα αριστερά, αφού :

$$Dy/dt=-b/1-b<0 \quad (5)$$

Η καμπύλη LM δείχνει ισορροπία στην αγορά χρήματος. Οι εξισώσεις που περιγράφουν την αγορά αυτή είναι :

$$Mdt=KY \text{ (ζήτηση για ανταλλακτικούς σκοπούς)}$$

$$Mds=-\theta i \text{ (ζήτηση για κερδοσκοπικούς σκοπούς)}$$

$$Mdp=m_0 \text{ (ζήτηση για σκοπούς πρόνοιας).}$$

Όπου το k μετρά την ευαισθησία της ζήτησης χρήματος ως προς το εισόδημα και το θ μετράει την ευαισθησία της ζήτησης χρήματος ως προς το επιτόκιο.

Η συνολική ζήτηση χρήματος είναι :

$$Md=ky-\theta i+m_0 \quad (6)$$

Επίσης, σε ισορροπία έχουμε :

$$Ms=Md \text{ και } Ms=M \quad (7)$$

Λύνοντας την (7) ως προς το Y , έχουμε :

$$Y=M-\frac{m_0+\theta i}{k} \quad (8)$$

Η (8) περιγράφει την LM, της οποίας η κλίση είναι :

$$Dy/di=\theta/k>0$$

Άρα, η LM έχει θετική κλίση. Σε περίπτωση που αυξηθεί η προσφορά χρήματος, η LM μετακινείται προς τα δεξιά, δηλαδή:

$$Dy/dM=1/k>0.$$

Το σημείο όπου καθορίζεται το επιτόκιο ισορροπίας (i) και το εισόδημα ισορροπίας (Y) βρίσκεται από την λύση των εξισώσεων (2) και (8).

Εκτός από την μεγάλη επίδραση στην μακροοικονομική σκέψη, οι ιδέες του Keynes, έδωσαν ώθηση και σε έναν κλάδο της Οικονομικής : την οικονομική μεγέθυνση. Μια από τις πρώτες μελέτες στην οποία χρησιμοποιήθηκε η θεωρητική βάση του Keynes, ήταν του Harrod. Στη μελέτη αυτή, υποθέτει Harrod ότι, όπως ο Keynes, ότι σε κατάσταση ισορροπίας οι επενδύσεις είναι ίσες με τις αποταμιεύσεις και ότι η συνάρτηση αποταμιεύσεων εξαρτάται από το εισόδημα. Επίσης, με τη χρήση της δυναμικής έννοιας του επιταχυντή αντί της έννοιας της οριακής αποδοτικότητας του κεφαλαίου, καταλήγει στο συμπέρασμα ότι ο ρυθμός μεγέθυνσης μιας οικονομίας εξαρτάται από τη ροπή προς αποταμίευση και από το οριακό λόγω κεφαλαίου – προϊόντος.

Μετά τον Keynes, δημοσιεύτηκαν και δημοσιεύονται μελέτες οι οποίες συζητούν και αναλύουν τις μακροοικονομικές προεκτάσεις αλλά και μελέτες οι οποίες ασχολούνται με τις μακροοικονομικές βάσεις της Γενικής Θεωρίας. Όλα αυτά δείχνουν την έντονη επίδραση που άσκησαν και ακόμη ασκούν οι οικονομικές σκέψεις και προτάσεις του Keynes. Οι

επεκτάσεις και τροποποιήσεις του κεινσιανού υποδείγματος, που έλαβαν χώρα ιδιαίτερα μετά τον Β Παγκόσμιο Πόλεμο, αποτελούν αντικείμενο ειδικής διερεύνησης, που εμπίπτει στην σφαίρα της Σύγχρονης Οικονομικής Σκέψης, κάτι που διαφεύγει από τους στόχους του παρόντος εγχειριδίου.

Ευχαριστώ πολύ.
ΤΕΛΟΣ.